CĂUTAREA SOCIETĂŢII PSIHOLOGICE CU ASISTENŢA SOCIETĂŢII FILOZOFICE S PETERSBURG ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE psihologie JURNAL, fondat de prof N Ya Grotom și A A Abrikosov ANUL XX Editat de L M Lopatin Cartea I ( ) IANUARIE-FEBRUARIE- MOSCOVA Tipografia în parteneriatul I N Kshviereya and Co str Dzhmevovszhaya, cu b casa* Biblioteca "Runivers" Biblioteca "Runivers" CONŢINUT Despre studiul experimental al proceselor mentale superioare G I Chelpanova i Pe problema liberului arbitru V M Hvostova Elemente ale culturii greco-romane în istoria creștinismului antic I V Popova " Vederi etice ale lui F Getcheson N D Vinogradova Filosofia socială a lui Rudolf Stammler N N Aleksѣeva și Neînțelegeri epistemologice (Despre clasificarea științelor lui Henry Rickert) П P Pertsova Critică și bibliografie I Recenzie de cărți M Guyot Necredința în viitor Cercetarea sociologică Cu o notă biografică despre Guyot Al Plin și prefață de D N Ovsyaniko-Kulikovskago pr Tradus din franceză (și ed) sub redacția lui Y L Saker St Petersburg art XXIX + Pret: ani, k P P Blonskago Richard Avenarius - Conceptul uman de măsură Traducere din a doua ediție postumă ( ) a lui N Samsonov Moscova P Preț și rublă David Viktorov * Ernst Mach - Cunoaștere și amăgire Eseuri despre psihologie cercetarea cologică Traducere cu al -lea german ed H Kotlyara, editor Prof N Lange Ed Skyrmunt Pagină Pret i r copeici M Schwartz II Pliant bibliografic III Revizuirea revistelor Archiv fur Geschiehte der Philosophie Banda Zwanzigster Neue folie Trupa XIII Greu i - Jahresberieht über sămtliehe Erseheinungèn auf dem Ge- biete der Geschiehte der Philosophie H Anikiѳvoy Anunturi Biblioteca "Runivers" Biblioteca "Runivers " Despre studiul experimental al proceselor mentale superioare ') Că procesele mentale inferioare, senzațiile, ideile, percepțiile etc , pot fi investigate prin metode experimentale, despre aceasta, în prezent, aproape nimeni nu se va îndoi * Dar împotriva metodei experimentale de studiere a fenomenelor mentale, s-ar putea întotdeauna obiecta subliniind faptul că în domeniul proceselor mentale superioare, judecăți jBb, inferențe ^ în formarea conceptelor "Gândirea lui Irmin, aplicarea acestui mod de investigare este destul de imposibilă" Dar în ultima vreme s-a încercat aplicarea metodelor cercetării experimentale la studiul proceselor mentale superioare Adevărat, la prima vedere poate părea discutabil dacă metoda de cercetare utilizată în acest caz poate fi într-adevăr recunoscută ca experimentală în sine * sensul acestui cuvânt; poate părea că așa-numita metodă experimentală de investigare a proceselor mentale superioare are doar aspectul uneia experimentale, de fapt, nu are deloc acele avantaje care sunt inerente metodei experimentale în) Raport prezentat la Societatea Psihologică din Moscova la noiembrie or Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" G CHELPANOV sensul propriu al cuvântului Prin urmare, trebuie în primul rând să cădem de acord asupra a ceea ce ar trebui să fie numit un experiment aplicat studiului fenomenelor psihice Este necesar să se facă distincția între un experiment în sensul larg al cuvântului și un experiment în sensul restrâns al cuvântului Diferența dintre ele se rezumă la următoarele Prin experiment, în sens restrâns sau propriu-zis, înțelegem observarea sau percepția unor astfel de procese mentale care au loc după bunul plac, vii, care pot fi modificate după bunul plac Pentru clarificare, putem lua următorul exemplu Să presupunem că dorim să determinăm cauzele așa-numitei iluzii Müller-Lyer În acest scop, vom face toate schimbările posibile în acele condiții în care această iluzie devine fie mai mult, fie mai puțin Pe baza nicio schimbare a condițiilor și, în consecință, a unei schimbări a iluziei în sine, tragem concluzii despre cauzele iluziei În acest caz, vom avea

de-a face cu un experiment în sensul restrâns al cuvântului Să luăm acum exemplul unui experiment asupra procesului de gândire Să presupunem că doresc să investighez natura procesului de judecată În acest scop, creez condiții care să ofere subiectului testat posibilitatea de a experimenta acele stări mentale care sunt asociate cu judecata În acest scop, pun subiectului o întrebare, la care * trebuie să răspundă: ^ da sau nu?, iar după aceea subiectul este invitat să descrie în detaliu tot ceea ce a trăit când a spus că aceasta este judecată Pe baza acestor afirmații, trag o concluzie cu privire la natura hotărârii Sarcina subiectului testat este de a le descrie cu acuratețe, după ce a experimentat anumite stări Acesta va fi, de asemenea, un experiment incontestabil, dar un experiment la scară mai largă Biblioteca "Runivers" EXPERIMENTUL OBIECTULUI DIN CERCETARE SUPERIOR MENTAL PROCES com sens Aici conducătorul experimentului evocă și arbitrar cutare sau cutare fenomen psihic; el intervine, ca să spunem așa, în cursul fenomenelor psihice, adică face ceea ce constituie trăsătura caracteristică cercetării experimentale Dar totuși, având în vedere faptul că în acest caz experimentatorul nu poate schimba în mod arbitrar condițiile fenomenelor mentale într-o asemenea măsură, le vom numi experiment - în sensul cel mai larg al cuvântului Punându-mi ca sarcină o cunoaștere în termeni generali a rezultatelor studiilor experimentale ale proceselor de gândire, voi adera în principal la cursul istoric de dezvoltare a acestei metode Originea acestei metode este extraordinar de simplă Fiecare psiholog o folosește de fiecare dată când investighează o întrebare De exemplu, este ocupat să studieze chestiunea "judecăților impersonale" El, desigur, reproduce mental ceea ce trăiește atunci când are o judecată de un fel sau altul, apoi descrie ceea ce trăiește și dintr-o comparație a acestor experiențe trage concluziile potrivite "În acest caz, avem de-a face, fără îndoială, cu un experiment, dar numai acest experiment are o aplicație extrem de limitată Este un experiment pe o singură persoană, în plus, un experiment neîncorporat într-un sistem Pentru a da unui astfel de experiment un caracter științific, este necesar să îl facem sistematic, să îl producem asupra diferitelor persoane Descrierea a ceea ce experimentează subiecții de testare în aceste sau alte cazuri, indicația de autoobservare a persoanelor testate este materială pentru concluzii - cu privire la natura acestor sau a altor procese mentale Această metodă de cercetare este de fapt chestionarea, pe care Galton a inițiat-o prin chestionarea diferitelor persoane cu privire la natura imaginației *) psihologi francezi Galton Întreabă Facultatea Umană și dezvoltarea ei Biblioteca "Runivers" G CHELPANOV Multă vreme s-a acordat atenție faptului că școala Wundt acordă relativ puțină atenție autoobservării subiecților în cercetarea experimentală Între timp, tocmai aceasta oferă un material enorm pentru tot felul de observații de natură pur psihologică * *) Ribot a apelat la un sistem de interogații pentru a rezolva problema naturii imaginației În urma lui, Binet) a produs o serie întreagă de studii foarte valoroase referitoare la natura gândirii prin chestionare Întrebarea a trecut într-o fază specială după ce școala profesorului Külpe din Würzburg a folosit această metodă pentru un studiu sistematic al proceselor de gândire Aici, o serie de colaboratori ai săi, în laborator, în experimente strict "aranjate științific pe persoane educate psihologic, au efectuat cercetări asupra proceselor gândirii după această metodă, care poate fi numită metoda interogatoriului, sau mai bine zis metoda chestionare Aici această metodă a dat tot ceea ce poate oferi Primul a pus bazele cercetării folosind această metodă

Marbe); el a fost cel care a investigat judecata Judecata el numește acele procese ale conștiinței cărora li se pot aplica predicatele adevărate și false Astfel de procese ale conștiinței pot apărea fie în propoziții, fie în cuvinte simple; în gesturi, în reprezentări materiale etc Și-a desfășurat cercetările în felul următor: le-a oferit subiecților o anumită iritare, despre care trebuiau să-și exprime o judecată fie cu ajutorul unei propoziții, fie cu ajutorul unui gest, etc După reacție persoana testată a trebuit să descrie în detaliu, pe cât posibil, toate experiențele din timpul testului !) Vezi Binet și Henri, Introducere în psihologia experimentală *) Binet L'etude experimentale de l'intelligence s) Marbe' Experimentell-psychologische Untersuchungen liber das Urtheil ' - Biblioteca "Runivers" OBIECT EXPERIMENT, cercetare SUPERIOR MENTAL PROCES Al -lea proces de judecată Din aceste afirmații, Marbe a vrut să stabilească dacă judecățile conțineau un anumit moment caracteristic în conștiință sau, după cum spune el: "Ce experiență trebuie adăugată unuia sau mai multor procese ale conștiinței pentru a putea face o judecată din ele?" Indicii de autoobservare a feței subiecților l-au condus la următoarele, la prima vedere, rezultate nu pe deplin clare Între iritare și reacție, nu găsim în mărturiile subiecților nimic care să-i facă judecăți, în contrast cu un succesiune simplă de idei În acest sens, după Marbe, nu ъ nici un criteriu psihologic de judecată, adică dacă sentimentele* senzațiile, ideile etc , sunt în general privite ca semne psihologice, atunci trebuie să admitem că nu există nimic* în judecată care l-ar deosebi de o simplă succesiune de idei După investigaţiile lui Marbe, trebuie menţionate investigaţiile lui U&nta^} Cercetarea sa a constat în faptul că subiectul testat trebuia să răspundă cu ajutorul unui cuvânt la orice alt cuvânt pe care îl percepea Să numim τσ cuvântul, care a fost prezentat subiectului, cuvintele-iritant, iar* cuvântul, care altfel a fost uns de subiectul testat, cuvântul-reacție Dar reproducerile nu erau gratuite, ci limitate la anumite sarcini Aceste sarcini, în număr de șase, au fost următoarele: Subiectul este prezentat cu un cuvânt (tipărit) A trebuit să citească și să reproducă un alt cuvânt A fost de fapt o reproducere, dar reproducerea nu este gratuită; era necesar ca conceptul dat, exprimat prin cuvântul stimul, să găsească fie un concept mai general, fie un concept mai puțin general, să găsească întregul, să găsească o parte, să găsească un concept coordonat, să găsească o altă parte a ansamblu general i) Watt Experimentóle Beitrãge zu 'ein'er Theoríe des Denkens Arc fdges psihologie IV B j H ' Biblioteca "Runivers" G CHELPANOV Care este semnificația acestor sarcini și care este diferența dintre aceste experimente și așa-numitele experimente cu asociere liberă? Diferența dintre aceste experimente și experimente cu asocieri libere constă în faptul că sarcina, care este ghidată de persoana testată, îi provoacă o stare specială de pregătire, care are un impact asupra cursului întregului proces, este pregătirea care are un impact asupra tendințelor de reproducere Acest lucru trebuie înțeles în felul următor Fiecare cuvânt are tendința de a reproduce o serie de cuvinte Cuvântul A poate reproduce atât B, cât și C, și D și E; dar dacă este dată o anumită sarcină, atunci aceste tendințe numeroase sunt supuse unei anumite influențe a acestei sarcini În asociere liberă, se lasă reproducerea cuvântului care vine în minte, iar asocierea sub influența sarcinilor presupune reproducerea cuvintelor din anumite categorii De exemplu, cuvântul "acasă" prin asociere poate provoca "proprietar", "grădină", "acoperiș", "locuință * etc Dar dacă sarcina este de a găsi un concept mai general, atunci poate fi citat doar un cuvânt specific , de

exemplu, "locuința" Este sarcina care ne face să ne oprim pe o anumită zonă de reprezentare Sarcina dă o anumită direcție de reproducere Acest lucru s-ar putea vedea din experimentele următoare Au fost efectuate două serii de experimente, complet diferite unele de altele În prima serie de experimente avem de-a face cu direcția de reproducere doar într-o singură direcție, adică subiectul testat găsește o soluție la problemă în direcția în care caută I se dă sarcina: "să găsească un concept superior pentru acest concept " De exemplu, este dat cuvântul "aperitiv", el găsește pentru el un concept mai general de "mâncare"; pentru cuvântul "țesător" există un concept mai general de "artizan"; pentru cuvântul " cal" se găsește conceptul mai general de "animal" Aici subiectul îndeplinește sarcina Biblioteca "Runivers" EXPERIMENTUL OBIECTULUI PZSLADOV SUPERIOR MENTAL PROCES drept înainte, fără să devii lateral; direcția gândului său este destul de clară Este subiectul care caută și găsește fără ezitare un anumit concept generic Gândul lui curge într-o singură direcție Dar în timpul producerii experimentelor, din diverse motive, se poate întâmpla ca gândul subiectului să se miște în mai multe direcții El rezolvă involuntar nu o problemă, ci, ca să spunem așa, mai multe, până ajunge la rezolvarea problemei pe care trebuie să o rezolve Când subiectul testat se sustrage involuntar de la rezolvarea directă a uneia sau aceleia probleme, atunci el își exprimă experiențele în felul următor: "La început am căutat altceva" sau "la început mi s-a prezentat altceva" și nu putea indica ce anume era asta diferit În alte cazuri, subiectul căuta altceva, ceva anume, dar nu îl găsea, sau îl avea deja, dar îl respingea dintr-un motiv oarecare sau nu îl folosea, fiind împiedicat de o tendință mai puternică De exemplu, este dat cuvântul "Ragoût"; subiectul trebuie să găsească conceptul generic corespunzător El spune: "Am căutat cuvântul "Gericht", de care mi-am amintit abia mai târziu, și a spus "comestibil" (essbarer Gegen- stand) Cuvântul "Kellner" este dat Subiectul trebuie să găsească un concept generic Îl găsește, dar apoi își descrie experiența în următorii termeni: "La început părea că caut "tânăr", dar apoi am spus "Diener" Este de la sine înțeles că aceste cazuri de evitare a soluționării directe a problemei sunt diferite de cazurile de primul fel Dacă gândul merge în direcția rezolvării unei probleme, atunci există unele tendințe reproductive, iar dacă gândul merge și în altă direcție, datorită apariției unei alte probleme, atunci se obțin alte tendințe reproductive Takim Astfel, dacă mai multe sarcini acționează simultan, atunci gândul trece Biblioteca "Runivers" G CHELPANOV trecând printr-o serie de tendințe, iar acest lucru trebuie să dureze mai mult decât în primul caz Și într-adevăr, măsurarea timpului de reacție a arătat că rezolvarea problemelor în primul caz necesită mai mult timp decât în al doilea Această prelungire a timpului se explică prin influența interferentă a altor tendințe de reproducere Și anume, atunci când, pe lângă sarcina care este dată, apare o altă sarcină, atunci pentru rezolvarea acesteia din urmă trebuie să apară noi tendințe; apoi conștiința revine și, acționând sub influența primei sarcini, o rezolvă Datorită faptului că noua sarcină direcționează conștiința într-o altă direcție și, ca să spunem așa, îi distrage atenția, trece mai mult timp decât în cazul în care sarcinile secundare nu apar deloc Din autoobservarea subiecților s-au putut remarca multe cazuri de tendințe concurente Deci, de exemplu, este dat cuvântul "zel" Era necesar să se găsească un concept superior virtute", adică problema dorită nu a fost rezolvată imediat Aceste experimente dovedesc în modul cel mai evident influența sarcinilor asupra cursului reprezentărilor Într-adevăr, pe măsură ce sarcina se schimbă, se schimbă și cursul ideilor Aceasta din

urmă este determinată nu de reprezentări, așa cum ne învață psihologia asociativă obișnuită, ci de o sarcină care nu este deloc o reprezentare Din cercetările sale, Watt face următoarele tu-'·, apă Influenţa sarcinilor asupra mersului reprezentărilor duce la eroi | la determinarea judecăţii "Judecata este un urmaș- • intensitatea experiențelor, al căror curs, începând de la primul termen de iritare, este determinat psihologic de sarcina care precede ca experiență conștientă; : nu, dar continuă, ca o influență stabilită "Watt crede că Marbe a dovedit că în judecata dintre "cuvânt- Biblioteca "Runivers" EXPERIMENTUL OBIECTULUI DIN CERCETARE SUPERIOR MENTAL PROCES vom-iritare* și "cuvânt-reacție" nu există nicio posibilitate de a găsi vreo experiență particulară a conștiinței Persoana testată în orice caz nu experimentează nimic care să distingă procesul de judecată de o simplă secvență asociativă Totuși, în opinia sa, între iritare și reacție, se poate stabili acțiunea unei influențe deosebite deosebite, care se reduce la experiența conștiinței înainte de reacție, și anume, la perceperea sau prezentarea unei anumite sarcini, care trebuie îndeplinită în continuarea reacţiei ulterioare a subiectului Deoarece această sarcină nu este, în general, prezentă în conștiință în timpul reacției, Marbe are dreptate când spune că în judecata în sine nu există nicio experiență a conștiinței de niciun fel specifică acesteia Un astfel de moment, potrivit lui Watt, este pregătirea preliminară pentru reacție "Investigațiile noastre ne permit", spune el, "să indicăm ceva care nu se află între manifestarea iritației și reacție și că dintr-o simplă experiență secvențială se face o judecată și o distinge de o simplă secvență - aceasta este tocmai sarcină* "Gândirea, conform definiției lui Watt, este interacțiunea diferitelor grupuri de Factori într-o singură conștiință care le conectează, din care el este Factorul pe care l-am numit sarcină are o influență călăuzitoare asupra succesiunii celorlalți și determină modul în care apar "O sarcină, deci, este o stare de conștiință care există doar pentru a determina o anumită serie de reprezentări semnificative și ajunge la conștiință numai în calitatea acestor ultime* Această ultimă concluzie are semnificația importantă că este o obiecție la psihologia senzaționalistă, conform căreia conținutul conștiinței nu poate fi decât o reprezentare sau senzație etc În urma cercetărilor lui Watt, rezultă că cursul reprezentărilor este influențat prin starea de conștiință, care nu este > nu există nici senzație, nici reprezentare Biblioteca "Runivers" G CHELPANOV, Cercetările lui Watt au fost urmate de un studiu al lui Narcissus Ach*) intitulat "On Volitional Activity and Thinking" , despre care vorbește Watt și care în Ach sunt sub denumirea de tendințe determinante Prin acestea din urmă el înțelege efectul deosebit ce emană din reprezentare a scopului și determinarea cursului reprezentărilor Influența tendințelor determinante poate fi observată în fenomenele de sugestie Pentru a ilustra conceptul de tendințe determinante, voi da un exemplu din experimente hipnotice, pe care Narcissus Ach Persoana de testare, în într-o stare de hipnoză profundă, i s-a dat următoarea sugestie: "Vi se vor arăta două cărți cu două numere Pe primul card veți numi suma, iar în al doilea diferența este Apoi persoana testată a fost scoasă din starea de hipnoză Pentru aceasta să Întrucât modul de acțiune părea poate mai natural decât sugera, experimentatorul înainte de hipnoză a arătat subiectului, ca întâmplător, aceste cărți și a explicat pe scurt la ce au fost folosite După încheierea hipnozei, experimentatorul și subiectul au intrat în altă cameră și, după câteva minute de conversație informală, experimentatorul a pus în mâinile subiectului cartonașe cu numerele și

imediat spune În acest fel, sugestia a fost realizată într-un mod uimitor Am întrebat apoi de ce ai spus când am arătat prima carte "Ce am spus din întâmplare " Te-ai gândit în acel moment că este o sumă? "Nu, aveam nevoie să spun" Această experiență este *) Narciss Ach Ueber die Willensthätigkeit und das Denken Biblioteca "Runivers" EXPERIMENTUL OBIECTULUI DIN CERCETARE SUPERIOR MENTAL PROCES arată foarte clar că cursul ideilor poate fi influențat de stări care nu sunt prezente în conștiință Subiectul adună numerele fără să-și dea seama că o face sub influența unei idei cunoscute a unui scop "Intenția reprezentată într-o astfel de tendință rămâne în noi ca ceva și este gata să fie reprezentată, dar nu este de fapt recunoscută Dar totusi produce ca fluxul de idei ia o directie corespunzatoare scopului* Astfel, în Narcissus Ach, găsim recunoașterea poziției că cursul reprezentărilor poate fi influențat de astfel de stări spirituale, care nu sunt esența reprezentării Înainte de a trece la prezentarea rezultatelor cercetării autorilor următori, voi atrage atenția asupra esenței unei întrebări foarte importante care a fost ridicată și, mi se pare, destul de satisfăcător rezolvată prin cercetări experimentale Aceasta este tocmai întrebarea ce avem în mintea noastră în momentul în care ne gândim la un concept, o reprezentare generală etc Ce avem în minte atunci când facem vreo judecată? După cum știți, majoritatea autorilor susțin în prezent punctul de vedere conform căruia, atunci când ne gândim la orice concept, atunci nu avem nicio schemă de reprezentări în mintea noastră, dar există reprezentări unice care servesc ca substitute pentru concepte, gânduri etc teorie rămâne neclar cum are loc această înlocuire? Această teorie respinge în mod destul de corect existența oricăror scheme, dar în același timp oferă o explicație complet de neînțeles a modului în care are loc substituția Mai mult, încă de pe vremea lui Aristotel, s-a obișnuit să se gândească că gândirea nu poate fi realizată fără imagini Întrebarea este dacă gândirea este cu adevărat imposibilă fără imagini sau gândirea poate fi realizată fără ele? Studiile experimentale încearcă să răspundă la această întrebare Biblioteca "Runivers" G CHELPANOV Întrebarea despre ce avem în minte atunci când ne gândim la un cuvânt care corespunde unui anumit concept pare să primească un răspuns în sensul că atunci când avem o reprezentare a cuvântului (adică când îl auzim, când îl pronunțăm sau când îl pronunțăm) citiți-l), atunci avem un fel de reprezentări materiale vizuale corespunzătoare ale obiectelor Oricine poate fi convins de acest lucru prin simpla autoobservare Această presupunere destul de firească a fost confirmată și de investigațiile experimentale Să luăm câteva exemple Sunt împrumutate din protocoalele privind așa-numitele reacții de asociere Persoanei testate i se sugerează ca de îndată ce citește cuvântul dat și de îndată ce îl înțelege, cât mai curând posibil, să pronunțe un alt cuvânt, fie cel care îi vine în minte în primul rând, fie cel care se află într-un o anumită legătură cu cuvântul dat Iată câteva dintre rezultatele unor astfel de studii Se pronunță cuvântul "Tafel"; subiectul testului, la ceva timp după ce a auzit acest cuvânt, răspunde "Bein", în timp ce explică că a văzut în imaginația sa o masă rotundă cu picioare subțiri Cuvântul "poeme" a dat naștere cuvântului "plictisitor" Subiectul de testare a văzut o poezie lungă cu strofe lungi Cuvântul "Tafel" evocă cuvântul "Tisch" "Cuvântul-stimulator este mai întâi înțeles ca o masă într-o sufragerie În același timp, o reprezentare foarte distinctă a unei mese acoperite cu o față de masă albă într-una din camerele casei mele părintești Cuvântul "Baghetă" evocă cuvântul "Mayeg" Imaginea optică a unui anumit zid de grădină evocă acustic numele satului în care se află zidul

Cuvântul "jochei" evocă cuvântul "curse" În același timp, există o imagine optică a unei străzi foarte populate *) Mtsser Experimentell-psychologische Untersuchungen über das Dentea Arhiva fd gesanamte Psychologie bd VIII ( ) - , de asemenea eroEmpfindung und Denken OBIECTUL EXPERIMENTAL DIN CERCETARE SUPERIOR MENTAL PROCESUL Din exemplele tocmai date, suntem convinși că, într-adevăr, atunci când în minte ia naștere una sau alta reprezentare a unui cuvânt, ia naștere o anumită reprezentare materială Dar este posibil să concluzionăm de aici că, dacă ne imaginăm vreun cuvânt care are un sens definit, atunci avem cu siguranță o experiență materială concretă corespunzătoare? La această întrebare trebuie să se răspundă negativ În aceste cuvinte izolate artificial, într-adevăr, fiecare cuvânt poate fi însoțit de o reprezentare materială corespunzătoare Dar dacă admitem că așa se întâmplă în gândirea obișnuită, adică dacă ar fi să admitem că fiecare cuvânt este invariabil însoțit de reprezentări materiale, atunci cu câtă rapiditate incredibilă ar trebui să se schimbe aceste reprezentări materiale în conștiința noastră Prin urmare, este mult mai probabil ca atunci când gândim cuvinte cu anumite semnificații, acestea să nu fie însoțite de nicio reprezentare a lucrurilor Și, de fapt, posibilitatea de a face fără reprezentări materiale a fost demonstrată prin experimente privind experiența semnificațiilor în ascultarea și lectura coerentă, adică când nu sunt date cuvinte individuale, ci propoziții întregi Întrebările subiecților care au luat parte la experimente de acest fel arată că, deși nu au avut reprezentări materiale în co-cunoaștere, ei au înțeles destul de bine sensul cuvintelor Mai mult, s-a dovedit că uneori apar reprezentări materiale care nu îndeplinesc pe deplin corespund sensului cuvântului, sau pur și simplu nu conțin ceea ce înseamnă cuvântul, dar totuși sensul cuvântului rămâne complet inteligibil Deși la prima vedere este dificil să admitem că este posibil să înțelegem sensul fără să ne imaginăm lucruri, totuși acest lucru se poate face dacă se acordă atenție la ceea ce acești cercetători au înțeles prin așa-numita experiență intenționată Acestea sunt stări mentale care sunt G CHELPANOV găini de natură vizuală Potrivit psihologiei senzaționaliste, întregul conținut al vieții noastre mentale este epuizat de senzații, idei care au un xa-acter senzual etc , dar, de fapt, experiențele intenționate au și ele un loc în viața noastră mentală Ele sunt în sensul propriu inconștienți, nu conștienți; dar sunt acte care produc un anumit efect Dacă ne amintim că prin intenții ar trebui să înțelegem exact actele, activitățile, atunci va deveni destul de clar ce semnificație se înțelege prin conținut care nu are caracter vizual Dar deși intenția nu are un conținut vizual, ea are un conținut real și corespunde unui anumit sens Când auzim un cuvânt, înțelegem sensul acestuia, care are un conținut complet definit, deși nu are deloc un caracter vizual "Experimentarea semnificațiilor (In edeutungen), spune Messer, nu este un complex de senzații reproduse, dar de acestea din urmă este necesar să se distingă așa-numitele intenții Și anume, subiecții supuși testării, constatând prezența reprezentărilor vizuale în conștiința lor, asociază adesea cu aceasta remarca că este implicat un anumit obiect sau un anumit tip de obiecte* (wird gemeint) · Dar ce date avem pentru a confirma posibilitatea de a nu gândi vizual? Aici ne putem baza din nou pe mărturiile de autoobservare ale persoanelor testate Dacă sensul sau semnificația cuvintelor ar fi indisolubil legate de reprezentările vizuale sau materiale, atunci ar urma în mod necesar că anumite obiecte individuale sunt gândite de noi prin intermediul unor imagini vizuale distincte,

iar obiectele nedefinite sau generale sunt gândite prin reprezentări schematice obscure Dar, de fapt, acesta nu este deloc cazul Destul de des ceea ce se întâmplă este că, în cazul imaginilor întunecate, vagi, este implicat un anumit obiect, și invers, conținut intenționat Biblioteca "Runivers" EXPERIMENTUL OBIECTULUI DIN CERCETARE SUPERIOR MENTAL PROCES Cunoașterea acestor obiecte sau a altora este concepută cu idei foarte clare Că experiențele (actele) intenționate trebuie să fie prezente la înțelegerea cuvintelor, la ascultare sau citire, indiferent dacă în ele se dovedește sau nu existența elementelor vizuale, se poate dovedi cu ajutorul următoarelor considerații Există o diferență incontestabilă în experiența noastră, dacă cuvântul este experimentat ca având sens sau când este experimentat ca lipsit de sens Acesta din urmă în viața de zi cu zi îl putem afirma rar: în cele mai multe cazuri, orice sens al cuvântului este încă acolo Dar în studiile experimentale este foarte adesea posibil să se stabilească cazuri în care subiecții citesc cuvinte, le aud și chiar le pronunță și nu le asociază niciun sens sau sens sau, cel puțin, nu există o experiență de sens în ei de ceva timp Dacă, deci, cuvintele pot apărea în conștiința noastră fără a fi însoțite de vreun sens, atunci sensul este o experiență diferită de experiența cuvintelor Separarea în conștiința acestor două experiențe poate fi dovedită în felul următor Sunt cazuri frecvente când sensul, sensul cuvântului citit, rămâne la început de neînțeles, dar apoi înțelegerea sensului apare brusc, brusc De asemenea, se întâmplă ca cuvântul-reacție să fie pronunțat, ca să spunem așa, automat, iar sensul său abia mai târziu ajunge la conștiință Separabilitatea sensului de cuvinte este deosebit de clară în cuvintele care au mai multe semnificații Aceste semnificații pot acționa simultan în conștiință, unul dintre ele aflându-se în prim-plan și celălalt în fundal, sau se pot lupta, ca să spunem așa, între ele Dar se poate întâmpla ca unul din mai multe sensuri să apară după aceea destul de brusc Deci testează Biblioteca "Runivers" G CHELPANOV subiectul, auzind cuvântul "Linse", adică linte, l-a înțeles mai întâi în sensul unei părți a ochiului, iar apoi în sensul hranei El descrie astfel această experiență Am fost cufundat în abis undeva, și am căzut într-o Sferă complet nouă Împreună cu aceasta, se leagă impresia că cuvântul însuși - stimulul, începe să arate sau să sune diferit, parcă Mai mult, există un indiciu că experiența semnificației este conștiința acelei zone sau sora căreia îi aparține cuvântul dat Această conștiință a Sferei este ulterior caracterizată ceva mai îndeaproape în așa fel încât este desemnată ca conștiința unui concept mai general Deci, de exemplu, la cuvântul "ulei", subiectul spune: "După ce a citit acest cuvânt, o mică pauză Apariția conștiinței sferei, adică conceptul mai general de "aliment înseamnă" Acest cuvânt în sine nu a existat " Când cuvântul - stimulul "cerc" apare pentru prima dată conștiința generală a figurii geometrice, dar cuvântul în sine nu este Aceste exemple arată că conștiința sensului sau sensului este un fenomen separat de cuvinte, mai mult sau mai puțin independent de cuvinte Dacă în acest fel, în procesul gândirii, nici reprezentarea lucrurilor, nici reprezentarea cuvintelor nu pot avea loc, atunci de ce să nu admitem că pot lipsi cu totul și că în acest fel experiența sensului poate fi redusă pur și simplu la experienţa a ceea ce era mai sus numit intenţie În plus, s-ar putea observa adesea că "sensul" cuvântului pe care trebuie să-l pronunţăm apare înaintea cuvântului însuşi a dat următoarea mărturie "Am avut imediat conștiința a ceea ce voiam să spun, dar nu am putut găsi niciun cuvânt pentru asta Tak Biblioteca "Runivers" EXPERIMENTUL OBIECTULUI IZSLFDOV SUPERIOR MENTAL PROCES Deoarece nu am găsit niciun

cuvânt, am inventat unul "" Cu stimulatorul de cuvânt "Fugă", în primul rând, în minte apare conceptul de muzică, deși nu pronunț acest cuvânt în interior și chiar habar n-am al cuvântului "O altă declarație spune: camera era conștientă în forma conceptului înainte de pronunțarea cuvântului; nu l-am văzut, nu l-am auzit și nu l-am pronunțat, dar era acolo " Din aceste exemple vedem că sensul a fost experimentat nu numai fără reprezentări materiale vizuale, ci și fără conștiința cuvintelor Astfel, este clar că gândirea nu trebuie să fie deloc vizuală Opinia psihologiei senzaționaliste, potrivit căreia gândirea noastră trebuie să fie compusă numai din senzații, nu poate fi privită în niciun caz drept corectă Dacă gândirea este înțeleasă ca un anumit conținut particular insensibil, atunci rolul sarcinii despre care am vorbit mai sus ne va deveni clar, adică, cu alte cuvinte, putem da o explicație a acelui fapt, pe care l-am numit mai sus influența sarcinilor ; noi suntem cei care putem explica ce sunt sarcinile, care este relația lor cu conținutul senzorial După cum am văzut, de exemplu, sarcina este dată: "să găsim un concept coordonat pentru un concept dat " Când rezolvăm această problemă, ne gândim constant în minte, și anume la coordonarea conceptelor, care are un rol decisiv influența asupra cursului ideilor noastre În cursul experimentelor, s-a observat următorul fenomen: în primele experimente ale oricărei serii, subiectul este pregătit să efectueze cutare sau cutare reacție, cu toate acestea, are un efect asupra conștiinței, deoarece reacția se desfășoară conform sarcinii stabilite Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" G CHELPANOV acţiune asupra cursului ideilor adesea într-un moment în care ele însele nu sunt conştiente Influența călăuzitoare a gândurilor poate explica multe lucruri care nu pot fi explicate prin legile general acceptate ale asociațiilor Legile asemănării și contiguității în multe cazuri nu pot explica deloc de ce reproducerea merge într-o direcție sau alta Influența călăuzitoare a sarcinilor asupra cursului ideilor poate fi ilustrată și prin experimentele pe care Külpe le-a efectuat asupra procesului de abstractizare Subiectului i se cere să perceapă diverse excitații optice care au fost expuse timp de % sec, dar în același timp i se cere să acorde atenție unui lucru: fie numărul elementelor, fie culoarea, fie dispunerea elementelor Dorind să perceapă, de exemplu, un anumit număr de elemente, subiectul se află sub influența determinantă a sarcinii date Această influență se relevă în faptul că afirmația lui capătă o corectitudine mai mare sau un caracter mai definit tocmai în direcția sarcinii Interesul acestor investigaţii constă, deci, în faptul că ele arată că o sarcină, sau, cu alte cuvinte, un gând, poate exercita un efect călăuzitor fără a fi ea însăşi un conţinut sensibil Mai multe date pot fi găsite în lucrările de cercetare "Facts and Problems of the Psychology of Thought Processes"*) definiți: "ce experimentăm când gândim?" Pentru a rezolva această problemă, el analizează astfel de procese pe care toată lumea le recunoaște drept procese de gândire Unii oameni cred că gândurile pângătorii Fapte și probleme într-o psihologie a proceselor de gândire Arh fd sat Psihologie IX B a -a problemă Biblioteca "Runivers" EXPERIMENTUL OBIECTULUI DIN CERCETARE SUPERIOR MENTAL PROCES Procesele fizice sunt ceva complex și sugerează că dificultatea analizei lor constă tocmai în natura lor complexă Dar, potrivit lui Buhler, se poate afirma direct că disponibilitatea cercetării depinde direct de originalitatea lor și tocmai asta sunt procesele mentale Mai mult, asumarea naturii complexe a proceselor mentale nu este ceva de la sine înțeles, în orice caz nu este singura posibilă Pentru a rezolva problema naturii specifice a gândirii, el face experimente folosind

aceleași metode ca cele folosite de predecesorii săi Experimentatorul pune întrebarea, adică pronunta o fraza, aforism, la care subiectul testat trebuie sa dea un raspuns Deseori, experimentatorul întreabă: "Înțelegeți această idee? sau: "credeți că gândul dat, poziția etc este corectă " Deci, întrebarea este, în ce constă gândirea noastră? S-ar putea crede că unele senzații, reprezentări etc , sunt ca părți constitutive ale gândirii Dar experimentele arată că gândurile însele sunt componentele esențiale ale experiențelor noastre ale gândurilor (Denkerlebnisse) să credem că gândirea este o serie de reprezentări Multe oamenii cred că gândirea este ceva dependent, care poate apărea numai pe baza reprezentărilor, sau care trebuie privit ca o modificare a acestei baze Dar este acest lucru adevărat? Există o relație atât de strânsă între reprezentări și gânduri? Experimentele lui Buhler arată că există gânduri fără nicio urmă de conținut vizual Să dăm un exemplu din experimentele sale Subiectului i se pune întrebarea: "Este adevărată următoarea propoziție: viitorul este o condiție atât a prezentului, cât și a trecutului*? subiectul răspunde în secunde" ceai: "Nu * Își descrie experiența în felul următor: "Mai întâi mă voi gândi-
 mic că sună ca ceva adevărat (dar gândit fără cuvinte) Apoi am încercat să-l imaginez pentru mine Mi-a venit gândul: gândindu-se la viitor, oamenii sunt hotărâți în acțiunile lor Dar atunci mi-a apărut imediat gândul că gândirea la viitor nu trebuie confundată cu viitorul însuși, că o astfel de confuzie este o greșeală foarte frecventă în gândirea filozofică (fără urmă de cuvinte sau idei) "Atunci răspunde:" nu Alt exemplu Experimentatorul întreabă subiectul testat: "Înțelegeți următoarea propoziție: "dacă un fruct cade dintr-un copac, atunci nu rezultă de aici că florile ar trebui să facă același lucru"? Răspuns: "da", după , secunde subiectul de testare descrie în următoarele expresii: "înțelegerea a venit imediat după auz Au ieșit în special conceptele de "fructe" și "flori" În același timp, nu am putut observa deloc nicio idee Odată cu aceasta, și gândul a apărut: "asta este o imagine frumoasă" (dar și fără cuvinte) Desigur, s-ar putea crede că, în acest caz, apare vorbirea interioară, care contribuie la gândire Buhler nu neagă că vorbirea interioară poate apărea în timpul gândirii liniştite, dar el crede că vorbirea interioară nu este o conditio sine qua non a gândirii, iar vorbirea interioară, adică Reprezentările verbale optice, acustice și motorii nu pot fi considerate condiții necesare însoțitoare pentru gândirea necontemplativă (anschauungslosen) În opinia sa, nu există o legătură strânsă între vorbire și gândire "Observațiile", spune el, "demonstrează că vorbirea apare cu atât mai des și mai variată, cu atât procesul gândirii în sine devine mai superficial, iar subiectul supus încercării, dacă nu observă în sine vreo dorință de seriozitate,
 gândind, caută refugiu în pronunția propozițiilor întregi Există două teorii ale gândirii Pe de o parte, aceasta este teoria reducerii (Verdichtungstheorie), iar pe de altă parte este teoria posibilității (Mõglichkeitstheorie) Conform primei teorii, înțelegerea gândurilor poate fi explicată dacă se permite reducerea și simplificarea proceselor mentale, grație exercițiului Gândurile nu sunt altceva decât serii de idei comprimate, prescurtate, unite într-un act, care, datorită acestei reduceri, și-au schimbat oarecum aspectul, iar teoriile posibilității caută explicații în inconștient Dacă, în procesul de gândire, ceva este conceput pe lângă elementele sensibile, atunci aceasta înseamnă că ceva este excitat în miezul inconștientului care în clipa următoare poate intra în conștiință Potrivit lui Buhler,

toate teoriile posibilității se confruntă cu realitatea foarte ușor, bazându-se foarte mult pe posibil Gândul este o stare reală de conștiință și în niciun caz doar una posibilă De asemenea, gândurile nu pot fi comparate cu cele care există potențial, ca orice alte existente reale Gândul nu este ceva pe jumătate conștient sau vag conștient, ci ceva destul de clar La În aceasta nu este nicio sumă de reprezentări De fapt, dacă în gândind, am ocazia să determin conținutul înainte, dacă am acele reprezentări care "ar trebui să-l compună, atunci gândirea în orice caz este altceva decât aceste reprezentări Prin urmare, nu se poate afirma că putem distinge momente separate în gândirea noastră Gândul este ceva întreg, unit și fără părți, Gândul este ultima unitate a experienței Gândul este o experiență complet unică Același cercetător a remarcat că există diferite tipuri de gânduri ^ El numește primul tip de gândire "Re-, gelbewusștsein" Biblioteca "Runivers" G CHELPANOV exemplul următor "Regelbewusstsein" sau "conștiința regulilor" este o gândire în care anumite reguli, pe care le desemnăm drept legi, sunt gândite în mod adecvat Liderul experimentului se întreabă: "Este adevărat că idealismul post-kantian a eliminat complet lucrul contradictoriu în sine ? După secunde, răspunsul este: "da" Aveam o idee pe care o pot formula aproximativ astfel: "orice viziune asupra lumii, chiar dacă elimină contradicțiile celei anterioare, are ea însăși niște defecte interne (ceea ce vă prezint aici a fost cuprins într-un act) " În această mărturie a subiectul testat putem vedea conștiința regulii O altă ilustrare a acestei conștiințe a regulilor pe care o avem în gândirea Funcțiilor matematice Astfel, de exemplu, ne putem gândi la o scădere cu pătratul distanței fără nicio certitudine ca la ce distanță este între și ce scade Ne gândim la Funcția însăși și o denumim clar în conștiință, în timp ce ceea ce se află poate fi lipsit de un anumit conținut Un alt exemplu de aplicare a acestei "conștiințe a regulilor" Dacă mă uit la un complex de linii dintr-o figură matematică complexă, atunci la început nu știu ce să fac cu el și apoi dintr-o dată primesc un fel de inspirație Acesta este sensul Figurii, iar acest sens este în toate cazurile ceva imaginabil, în multe cazuri nu este altceva decât o lege Al doilea tip de gândire este gândirea relațională Acestea sunt gânduri în care relația conștientă este în centru De exemplu, judecata este dată: "cum poate un vierme care se târăște în praf să știe încotro își îndreaptă zborul vulturul " După auzirea acestei fraze, nimic nu poate rămâne în memorie decât conștiința unei relații de un fel de opus; dacă deci, atunci într-adevăr putem admite că această conștiință a contrariului a fost prezentă și în prima experiență ca moment cunoscut Iată un exemplu de experiment Biblioteca "Runivers" EXPERIMENTUL OBIECTULUI DIN CERCETARE SUPERIOR MENTAL PROCES Este adevărată afirmația: "Cine vrea să fie conducătorul poporului trebuie să fie considerat pentru mult timp cel mai periculos dușman al său?" După o secundă, răspunsul este: "Nu, nu este adevărat - am încercat să mă gândesc la relație ? între inamic și conducător " Al treilea tip de gândire poate fi numit Въ ' dintre ele, însuși sensul sensului iese în prim-plan, și nu ceea ce este gândit De exemplu, unul dintre subiecții din expresiile următoare descrie ceea ce a trăit la cuvântul "scepticism " perioadele de scepticism au fost ținute în minte Acest rezultat este foarte interesant Conform înțelegerii obișnuite, dacă ne gândim la ceva, atunci trebuie să ne treacă prin minte o serie întreagă de idei; Între timp, se dovedește că este posibil să gândim ceva care ar trebui să constea într-o serie uriașă de reprezentări fără a trece deloc prin această serie în conștiință Intențiile se trezesc cu ușurință prin plasarea subiectului

supus testării într-o poziție în care este necesar să se facă o analiză rapidă a unui întreg domeniu de cunoaștere De exemplu, se propun astfel de întrebări: "Ce este comun între Herbart și Hume?" "Ce este Renașterea?" Se obțin răspunsuri la aceste întrebări, din care este clar că unitățile de experiență pot avea volumul unor capitole întregi, iar conținutul din ele nu este înlocuit simbolic, ci în cea mai mare parte este gândit cu adevărat, "gândit concis"; , acest lucru nu se face în așa fel încât experimentatorul să gândească o parte, iar orice altceva pentru el este doar o simplă posibilitate de a gândi Poziția aceea că gândurile noastre nu sunt formate din senzații? ngy sau reprezentări, Buhler demonstrează cu ajutorul considerației că gândurile nu sunt deloc legate de reprezentări Subiectului i se pune întrebarea: "Știți câți oameni sunt în Beklinovskaya Biblioteca "Runivers" D E L*P A nov tablou "În valuri*? (Im Spiele der Wellen) Subiectul după secunde răspunde: "Am avut o idee foarte vie Primul lucru care a ieșit la suprafață a fost o pâlpâire argintie ciudată deasupra picturii Apoi am văzut un bătrân cu o burtă grasă și păr argintiu; apoi m-am gândit: două sau trei femei de mare? Am decis trei, nu știu pe ce bază Am văzut clar expresia ciudată a feței bărbatului, despre femei mi s-a părut că sunt prosternate Am citit raspunsul nu doar din imagine; gândul, indiferent dacă erau doi sau trei, era independent de idee "Au existat multe astfel de exemple în studiile lui Buhler Desigur, uneori ideile preced gândurile În acest caz, desigur, ar trebui spus despre ele că ele provoacă gânduri - preced reprezentările; atunci se poate spune despre acestea din urmă că servesc la confirmarea gândurilor Voi mai da un exemplu referitor la "percepția gândurilor sau înțelegerea propozițiilor" Aici întrebarea se reduce la a afla ce se întâmplă în noi în momentul în care înțelegem cuvinte sau propoziții Din punct de vedere al logicii, aceasta În cele mai multe cazuri, nu este greu de răspuns că noua Dar cum să descriem acest lucru din punct de vedere psihologic?Pe baza mărturiei subiecților săi, Buhler sugerează că această înțelegere constă în faptul că se stabilește o relație logică conștientă între gândul că noi dorim să înțelegem și gândul pe care îl cunoaștem deja Gândul propus este de obicei opus unuia mai general, iar experiența înțelegerii constă în faptul că subiectul supus testării știe care este legătura dintre un anumit gând și unul mai general unul Iată unul dintre multele exemple Liderul experimentului întreabă: "Înțelegeți următoarea propoziție ; trebuie să fiți la fel de compasitor pe cât de crud pentru a Biblioteca "Runivers" EXPERIMENTUL OBIECTULUI DIN CERCETARE SUPERIOR MENTAL PROCES să fie asta sau asta " După de secunde, răspunsul este "da", iar apoi urmează următoarea descriere a experienței: "La început", spune el, "m-am simțit complet neajutorat în fața acestei fraze părți ale propoziției, aproximativ de parcă m-aș întreba cum este posibil să fiu crud pentru a deveni plin de compasiune și invers (dar aceasta este doar o descriere: nu au fost rostite cuvinte) Apoi imediat, destul de brusc și neașteptat, a apărut gândul că exclusivitatea unuia sau celuilalt stat se autodistruge, că ambele pot exista, tocmai din cauza contrastului Ceea ce trebuia să transmit aici în multe cuvinte, în gândurile mele a reprezentat un singur act pentru mine într-o lumină cu totul specială , le-am înțeles " În toate celelalte exemple s-a întâmplat același lucru, și anume, în ele s-a experimentat relația de subordonare a ambelor gânduri Din experimentele sale, Buhler trage următoarele concluzii despre gândire El găsește că gândirea poate fi independentă de prefigurarea modului în care ar trebui să desemnăm acele modificări ale conștiinței care stau la baza

gândirii noastre iubite Cum vom numi ceea ce se referă la ei în același mod ca procesul de senzație- (Empfinden) se aplică la ; la obiecte sensibile (Empfindungen)? Cel mai bine, potrivit lui Buhler, aceasta ar putea fi numită cunoaștere (Wissen) Aceste cunoștințe, și tocmai cunoștințele active, pot fi puse la egalitate cu senzațiile și ideile "Cunoașterea, spre deosebire de senzații și idei, este o nouă varietate a modificărilor noastre ale conștiinței " Această cunoaștere nu este într-o legătură necesară cu senzațiile este arătată de următoarea circumstanță Biblioteca "Runivers" G E L P A n o v purtare "Există o stare de cunoaștere foarte bogată, cu un conținut foarte slab de senzație Se poate spune direct că orice cunoaștere poate fi conectată cu orice conținut al senzației Din aceste definiții rezultă că "cunoașterea este varietatea modificărilor conștiinței noastre Orice sens, sens nu poate fi reprezentat deloc: se poate doar cunoaște " Aceste considerații arată, de asemenea, cum poate fi explicată concepibilitatea așa-numitelor reprezentări generale Nu prezentăm o reprezentare generală, dar știm dacă este sau nu conectată cu o reprezentare unică mai mult sau mai puțin perfectă" * , Iată, în termeni generali, rezultatele la care a condus noua metodă de cercetare psihologică experimentală, pe care o putem numi metoda interogatoriului Dar ce se poate spune despre metoda în sine? Merită el încredere? Putem spera că va deveni rodnic? Această metodă a evocat o atitudine hotărât negativă din partea lui Wundt Din chiar obiecțiile ridicate de Wundt, se poate observa cât de puține, în esență, se pot obiecta în acest punct În primul rând, Wundt constată că experimentele de acest fel au avut loc sub influența dăunătoare a uimrii Cu alte cuvinte, în opinia sa, mediul în care se desfășoară experimentele) Vezi Psychologische Studien III ( ) și Grundzüge der Phys Psihologie a -a ed B I, pp io-i Buhler îi răspunde în Arh fd ge-sammte Psychologie XII B i- Heft Wundt, la rândul său, răspunde în același jurnal XI B - Heft în articolul Kritische Nachlese zur Aus-fragemethode p id Biblioteca "Runivers" EXPERIMENTUL OBIECTULUI DIN CERCETARE SUPERIOR MENTAL PROCES nu sunteţi deloc potrivit pentru cercetări experimentale în sensul propriu al cuvântului Deasupra subiectului testat se află experimentatorul, care cere un răspuns imediat Desigur, acest lucru îl privează de acel calm, care, potrivit lui Wundt, este necesară pentru curgerea normală a gândurilor Dar această obiecție în acest caz își pierde complet orice semnificație, deoarece experimentele au fost efectuate de psihologi experimentați Dacă s-ar fi observat vreo tulburare în acest sens, ea ar fi fost, desigur, eliminată de ei, sau experimentele în sine ar fi fost anulate, deoarece neîndeplinesc cerința de bază a cercetării experimentale Mai mult, Wundt constată că în aceste experimente persoana testată a trebuit să lucreze și, în același timp, să se observe pe sine, ceea ce, de asemenea, în opinia sa, ar trebui să reflecte prost asupra valorii științifice a mărturiei lor Dar această obiecție este adevărată pentru orice experiment psihologic și, prin urmare, nu este aplicabilă în mod specific acestor experimente A treia obiecție a lui Wundt se rezumă la următoarele În opinia sa, în aceste experimente nu putem varia și repeta sistematic ceea ce experimentăm pentru a asigura fiabilitatea afirmațiilor Repetarea și schimbarea sistematică sunt fundamental excluse în acest caz și tocmai pentru că liderul experimentului nu este deloc în măsură să determine dinainte ce poate experimenta subiectul testat Această obiecție este, de asemenea, insuportabilă Adevărat, în esența acestor experimente, liderul se întreabă doar despre ceea ce experimentează subiectul; rolul lui pare complet pasiv, dar de fapt nu este doar pasiv Pe baza mărturiilor

persoanelor testate se pot trage concluzii cu privire la natura acelor procese sau a altora și se poate observa și o anumită uniformitate în ele, ceea ce face posibilă prezicerea fenomenelor și, prin urmare, conducătorul experimentului, fiind într-o stare de prevedere Biblioteca "Runivers" G E L P A n o v b pentru a privi rezultatele, în consecință, cu aceasta, se poate schimba setarea experimentelor, care de fapt este ceea ce vedem În scurta istorie a acestui subiect, vedem că și metodele de cercetare s-au schimbat; au fost puse noi întrebări, iar acest lucru indică faptul că experimentatorii pot schimba în mod sistematic experimentele ei înșiși Un experimentator, de exemplu, poate pune la punct un experiment în așa fel încât să evoce anumite reprezentări senzoriale, sau îl poate configura în așa fel încât să nu existe reprezentări senzoriale Prin urmare, nu este exclusă posibilitatea aplicării experimentului pe fondul cauzei f Din partea mea, îmi voi permite să fac câteva remarci metodologice despre experimente de acest gen În primul rând, mi se pare că experimentele de acest fel pot fi efectuate numai pe persoane educate psihologic, deoarece altfel mărturia auto- observația poate fi inexactă; subiectul testului poate pur și simplu să nu înțeleagă esența întrebării Deși> adevărat, Binet și-a făcut experimentele pe copii, dar acest lucru poate fi fructuos pentru început, iar pentru cercetări ulterioare, cu complicații suplimentare ale metodelor de cercetare, acest lucru nu poate fi potrivit În plus, trebuie remarcat faptul că chiar și în rândul persoanelor educate psihologic, după toate probabilitățile, nu toată lumea poate fi potrivită pentru cercetări de acest fel: pot să fie potrivită numai pentru cei care au capacitatea de autoobservare subtilă Prin urmare, investigațiile experimentale ale gândirii pot fi efectuate numai pe un număr limitat de persoane De remarcat în continuare că în experimentele de acest fel există pericolul ca directorul experimentului să le poată interpreta, în interpretarea conținutului protocoalelor, în sensul unor teorii preconcepute, întrucât mărturiile persoanelor testate sunt adesea cu caracter general şi nedeterminat Dar poate, totuși, aceasta este soarta inevitabilă a tuturor Biblioteca "Runivers" EXPERIMENTUL OBIECTULUI DIN CERCETARE SUPERIOR MENTAL PROCES de experimente, în special pe astfel de întrebări, pentru care încă nu a fost strâns material suficient Investigațiile experimentale asupra naturii gândirii marchează, după părerea mea, o întreagă revoluție în domeniul psihologiei, și mai ales în metodele de cercetare psihologică Dacă, până de curând, a fost posibil să se argumenteze dacă un experiment psihologic nu este, de fapt, un experiment psihofizic, sau chiar doar unul fiziologic, atunci toate studiile despre gândire arată în cel mai clar mod că pot exista experimente pur psihologice În acest fel începe să aibă loc acea diferențiere, datorită căreia trăsăturile caracteristice ale unui experiment pur psihologic devin deosebit de clare Însă, pe lângă faptul că aceste studii au o mare importanță metodologică, concluziile la care au condus aceste studii nu sunt mai puțin importante Adevărat, ceea ce se repetă aici este ceea ce are loc adesea în alte experimente; și anume că erau doar o confirmare a ceea ce era recunoscut înainte Majoritatea propunerilor privind gândirea fără cuvinte, gândirea neconcretă, experiența intenționată etc , au fost recunoscute înainte de J), dar meritul incontestabil al școlii de la Würzburg constă în faptul că aceste propoziții au devenit clare, dovedite și, mulțumiri în această din urmă împrejurare, au intrat, ca să spunem așa, în uz psihologic, în timp ce, în general, au fost considerate rodul unei reflecții psihologice dubioase până acum În cele din urmă, aceste investigații au o semnificație filosofică

incontestabil importantă Rezultatele lor pot fi folosite pentru a rezolva problema naturii sufletului Într-adevăr, aceste studii au arătat posibilitatea cunoștințelor nespecifice; au arătat posibilitatea de a gândi, independent) De ex James Principiile Psihologiei Vol I Liebmann Analysis der Wìrklichkeit Husserl I ogische Untersuchungen Biblioteca "Runivers" treizeci G CHELPANOV Deoarece senzațiile și senzațiile sunt obținute prin intermediul corpului, posibilitatea de a gândi independent de idei și senzații, poate, servește ca o confirmare a concepției că sufletul nu poate doar să acționeze, ci și să existe independent de corp Acesta este modul în care un psiholog german a folosit deja rezultatele acestor investigații *) Binet, ale cărui studii experimentale au arătat și posibilitatea de a gândi fără imagini, a spus: "Gândirea este un act inconștient al spiritului Pentru a deveni conștient, acest act are nevoie de cuvinte și imagini Dar oricât de greu ar fi să-ți imaginezi un gând fără cuvinte și fără imagini, motiv pentru care îl numesc inconștient, el încă există; are, dacă vrem să-i definim Funcția, o putere călăuzitoare, organizatoare; Aș compara-o de bunăvoie cu forța vitală, care, dând direcție proprietăților fizico-chimice, creează Forma ființelor și dirijează dezvoltarea lor "Acest mod de exprimare este foarte semnificativ în gura unui psiholog al direcției căreia îi aparține Binet*) Cu toate acestea, în prezentarea rezultatelor studiilor experimentale ale gândirii, am avut în vedere nu atât rezultatele studiilor în sine, cât și întrebarea ce semnificație metodologică ar trebui recunoscută acestor experimente Cred că psihologia experimentală găsește un sprijin foarte puternic în această nouă linie de cercetare G Chelpanvv *) Geiser psihologie , p) L'étude experimentale de l'intelligence , p io Biblioteca "Runivers" Pe problema liberului arbitru I Chestiunea liberului arbitru este una cu care trebuie să ia în considerare reprezentanții celor mai variate discipline științifice Este de interes nu numai pentru psihologi, teologi și metafizicieni Îl întâlnește inevitabil oricine care pătrunde adânc în orice ramură a științelor sociale Nu numai în studiul eticii generale este important să elucidam mecanismul acțiunilor umane, nu numai criminologul trebuie să înțeleagă această problemă atunci când evaluează teoriile criminale, dar civilistul este uneori forțat să se gândească la problemele conexe, iar istoricul sau economistul nu pot evita luarea în considerare a acestora Această universalitate a întrebării adresate științelor omului și societății umane explică, desigur, faptul că există o literatură colosală despre ea Cine nu a scris despre liberul arbitru și ce păreri nu s-au exprimat cu privire la această problemă! Filosofii antichității cunoșteau deja această controversă, apoi trece prin întreaga istorie a gândirii filosofice medievale și renaște din nou într-o nouă filozofie Prin urmare, este necesar un anumit curaj pentru a se permite să vorbească într-o societate învățată cu un raport despre liberul arbitru S-ar părea că totul despre acest subiect a fost deja spus și repetat de multe ori și nimic nou de adăugat la asta !) Raport citit la Societatea de Psihologie din Moscova la decembrie Biblioteca "Runivers" c m cozi zona nu este posibilă Recunoscând temeinicia acestei considerații, am decis totuși să fac un astfel de pas și consider că este de datoria mea să explic motivele prin care este chemat raportul meu Nu am făcut nicio descoperire pe tema liberului arbitru și nu mă flatez cu speranța că o voi putea elucida pe deplin și cuprinzător Un astfel de angajament ar depăși cu siguranță domeniul de aplicare al unui scurt raport Știu că majoritatea gândurilor individuale pe care le voi exprima mai jos nu sunt noi Și totuși, nu am considerat inutil, cel puțin pentru mine, să-

mi supun considerentele referitoare la problema liberului arbitru evaluării ședinței Cert este că, oricât de mult s-a scris despre această întrebare, totuși ea rămâne până acum printre cele nerezolvate definitiv Prin urmare, oricine îi interesează această întrebare, trebuie să meargă într-o anumită măsură pe propriul său drum Nu există autorități universal recunoscute aici, nici decizii universal obligatorii Așa că a trebuit să o fac și eu Confruntat permanent cu problema liberului arbitru în studiile mele de drept, morală și istorie, a trebuit să mă gândesc la ea, a trebuit să studiez considerațiile altora și să-mi combin propria construcție a soluției Ca urmare, mi-am format anumite idei despre esența problemei și despre soluția acesteia, ceea ce mi se pare cel mai acceptabil Elementele din care s-a format structura mea nu îmi aparțin în marea majoritate personal, dar combinația lor este în continuare a mea În schițarea acestui eseu, nu am urmat, cel puțin în mod conștient, vreun gânditor anume, deși am fost influențat de mulți autori ale căror lucrări le-am cunoscut întâmplător De aceea mă interesează să aud obiecţiile care pot fi formulate împotriva concepţiei pe care am adoptat-o Biblioteca "Runivers" LA CHESTIUNEA LIBULUI ARBIT Cele de mai sus explică, de asemenea, formularea pe care o dau chestiunii liberului arbitru în raportul meu Am abordat această întrebare din punctul de vedere al unui cercetător al realității empirice Tratându-mă cu chestiunile sociale, mi-am format convingerea că este imposibil să acoperim fenomenele vieții sociale cu o sinteză suficient de spațioasă pentru ele, dacă conceptul de libertate nu intră sub o formă sau alta în această sinteză Dar, pe de altă parte, nu puteam renunța la ideea că acest concept în viziunea asupra lumii a unui om de știință nu ar trebui să fie în conflict cu ideea de cauzalitate A fost necesar să se caute o astfel de modalitate prin care să fie posibilă satisfacerea ambelor cerințe Această cale mi-a fost indicată de ideea unei cauzalități psihice speciale, a cărei dezvoltare și fundamentare am găsit-o în mai mulți reprezentanți ai gândirii științifice și filosofice moderne Această idee a stat la baza prezentului raport Dar există o altă latură a problemei liberului arbitru Această întrebare, ca toate întrebările foarte generale, atunci când ne gândim mai profund la ea, ne duce dincolo de granițele acelei realități empirice, care singură poate face obiectul cercetărilor dovedibile științific Aceasta este problema până la urmă ne aduce în contact cu problema esenței acelei relații misterioase care se observă între viața spiritului și natură și care se transmite încă la fel de fără succes atât în Formulele paralelismului psihofizic, cât și în Formulele monismului idealist sau materialist Nereușită în sensul că niciuna dintre aceste Formule nu poate fi strict dovedită științific și niciuna dintre ele nu oferă un răspuns satisfăcător împlinindu-ne toate nevoile și rezolvând îndoielile tuturor națiunilor Consider că este posibil să nu ridic această întrebare metafizică în viitorul raport, considerând că acest lucru este necesar pentru a elucida întrebarea în direcția pe care am indicat-o Mai mult, pur meta- Întrebări de filosofie, KN , Biblioteca "Runivers" V m cozi Întrebări fizice despre cât de fundamentală este credința inerentă în umanitate a majorității reprezentanților săi în valoarea pozitivă a existenței umane și a dezvoltării culturale și care sunt adevăratele surse ale acestei credințe În raportul meu, va trebui să mă refer la această credință ca fiind un fapt psihologic, dar las deoparte dezvoltarea metafizică a acestei întrebări Scopul meu este să arăt în ce sens conceptul de "libertate" nu numai că poate, dar trebuie acceptat ca parte a științei empirice, lăsând deoparte orice metafizică

Cred că știința, deși se bazează în întregime pe recunoașterea principiului cauzalității , nu se poate lipsi de conceptul de libertate, folosit într-un anumit sens Acest lucru se aplică în special domeniului științelor sociale După cum am spus deja, pun însuși conceptul de libertate în strânsă legătură cu doctrina unei cauzalități psihice speciale și cred că pe această bază este posibilă o reconciliere a libertății și a necesității suficientă pentru scopurile cunoașterii empirice Recunoașterea unei cauzalități psihice speciale mi se pare absolut necesară; Numai în această condiție putem înțelege pe deplin procesul vieții și dezvoltării sociale Nefiind psiholog de profesie, apăr ideea de esență a procesului mental, care nu este împărtășită de toți psihologii, vorbesc pentru că m-am convins de adevărul lui în timp ce lucram într-un alt domeniu, în domeniul social stiinte Dacă privim întregul domeniu al științelor societății, precum și domeniul psihologiei, domeniul psihologiei colective sau "psihologia popoarelor", atunci, cred, nici psihologii nu pot fi indiferenți față de impresiile pe care specialiștii în acest domeniu scoate din munca lor Problema liberului arbitru este una dintre acele probleme care pot fi rezolvate doar prin eforturile comune ale reprezentanților tuturor ramurilor cunoașterii Biblioteca "Runivers" LA CHESTIUNEA LIBERTĂȚII DE VOINȚĂ După această prefață, care mi s-a părut necesară pentru clarificarea scopurilor mele, pot trece la raportul propriu-zis, pe care am încercat să îl prezint într-o formă cât mai scurtă și concisă II De multă vreme există o dispută între susținătorii libertății voinței umane - indeterminiștii - și susținătorii concepției conform căreia voința umană este la fel de supusă unor legi cauzale imuabile, ca orice altceva în lume În expresiile sale extreme, determinismul merge până acolo încât transformă o persoană într-o ființă complet dependentă, într-un simplu instrument al naturii; iar indeterminismul este uneori exprimat în afirmația că cauzalitatea este întreruptă de acte de liberă voință umană, care este ea însăși complet retrasă din operațiunea cauzalității În favoarea părerii lor, indeterminiștii aduc o serie de considerații I) Unul dintre cele mai importante argumente prezentate din partea lor este considerația că altfel ar fi dificil de explicat apariția răului într-o lume aranjată cu intenție Lumea și-a primit începutul de la Dumnezeu, care a rânduit-o în duhul bunătății; răul nu poate fi un produs al construcției divine Ea a apărut ca urmare a căderii liberei voințe umane de principiul divin, indignarea omului împotriva Creatorului său Acest argument a fost invocat în special de reprezentanții teologiei creștine în Evul Mediu și în timpurile moderne) Numai pe baza doctrinei liberului arbitru se poate fundamenta responsabilitatea morală și juridică a unei persoane pentru vinovăție Dacă voința unei persoane ar fi condiționată de cauzalitate, atunci nimeni nu ar putea fi considerat adevăratul vinovat al faptei rele săvârșite de acesta și pedepsit pentru ea, întrucât fiecare infractor ar putea pretinde că nu este vinovat pentru faptul că este astfel , și nu altul, pentru că așa i-a creat cauzalitatea lumii Considerații similare au forțat deja în antichitate pe Epicur și Carneade să rămână în urmă * Biblioteca "Runivers" V m cozi da liberul arbitru Ele se repetă în vremea noastră) Susținătorii indeterminismului, în cele din urmă, se referă la dovezile experienței interne pentru a-și susține punctul de vedere Fiecare dintre noi are o conștiință directă a libertății sale Înainte de a efectua orice act, suntem conștienți că stă în puterea noastră să nu-l îndeplinim și, prin urmare, fiecare decizie este un produs al liberei noastre alegeri Dar tuturor acestor argumente deterministii le opun pe ale lor I) În primul rând, ele

indică faptul că toate cunoștințele noastre se bazează pe acceptarea principiului cauzalității Dacă renunțăm la el, atunci va trebui să renunțăm la posibilitatea cercetării științifice în acel domeniu în care principiul cauzalității este recunoscut ca inaplicabil A respinge cauzalitatea în domeniul comportamentului uman înseamnă a declara acel domeniu nepotrivit studiului științific Personalitatea cea mai umană dispare pe baza indeterminismului Unitatea sa se pierde și se desparte într-o serie de acte de liber arbitru separate, fără legătură) Indeterminismul nu numai că nu întărește principiul răspunderii pentru vinovăție, ci, dimpotrivă, distruge complet orice justificare a pedepsei, ca măsură a influenței de natură penală Dacă voința umană este complet liberă și nu este supusă cauzalității, atunci orice influență planificată asupra ei este imposibilă Nu numai că pedepsele corecționale pierd tot terenul sub ele, dar amenințarea cu pedeapsa de către legea penală se dovedește a fi lipsită de sens Căci toate aceste măsuri se bazează pe presupunerea că conduita umană este supusă unor legi imuabile și permanente și sunt adoptate pe baza cunoașterii noastre cu acele motive care, sub operarea acestor legi, influențează comportamentul uman într-o anumită direcție Dacă nu există o regularitate în acțiunea motivelor asupra comportamentului uman, atunci este imposibil de prevăzut ce Biblioteca "Runivers" LA CHESTIUNEA LIBERTĂȚII DE VOINȚĂ amenințarea cu pedeapsa penală și însuși faptul aplicării acesteia vor avea efect asupra acestuia; în general, atunci este mai bine să abandonați însăși ideea de represiune și urmărire penală) Sentimentul de libertate inerent omului este o iluzie, care se bazează doar pe faptul că nu putem urmări niciodată întreaga cauzalitate care determină adoptarea cutare sau cutare decizie de către noi Dacă am putea urmări întotdeauna acest proces până la capăt, atunci nu ne-am face iluzii în această privință: am vedea că fiecare dintre actele noastre decurge cu absolută necesitate din caracterul nostru și din împrejurările care au însoțit adoptarea unei decizii și caracter apare în felul său turnul rezultatului determinat cauzal al eredităţii şi creşterii Schopenhauer înfățișează acest argument în tratatul său despre liberul arbitru "Să ne imaginăm un bărbat", spune Schopenhauer, "care stă pe stradă și vorbește singur: "Acum este ora seara, munca zilei s-a terminat Pot să mă plimb; sau pot merge la club; Pot să urc în turn să privesc apusul; Pot să merg și la teatru; Pot să vizitez un prieten sau altul; Pot chiar să ies pe poartă în lumina albă, ca să nu se mai întoarcă niciodată Toate acestea depind doar de mine; Adică, este libertate deplină; totuși, nu voi face nimic din toate astea și la fel de voluntar mă voi duce acasă la soția mea " (da, exact în albia pârâului), pot, spumând și fierbinte, să cad (da, doar în cascadă) , pot să mă ridic liber, ca o grindă, în aer (da, exact în Fântână), pot să fiarbă în sfârșit complet și să dispar (da, tocmai la o ° căldură);totuși, nu voi face nimic din toate acestea, dar rămâne voluntar, calm și clar în iazul cu oglindă Cum este apa capabilă de toate acestea, dacă este decisiv Biblioteca "Runivers" V m cozi rang la unul sau celălalt, astfel încât fiecare persoană poate face ceea ce i se pare posibil, doar în aceeași condiție Până să vină cauzele, îi este imposibil; dar atunci este silit să o facă cu aceeași necesitate ca apa, când este pusă în condiții adecvate Să ne întoarcem la omul nostru, meditând la ora , și să ne imaginăm că acum a observat că stăteam în urmă el, filosofând despre el și disputându-și libertatea la toate aceste acțiuni posibile pentru el; s-ar putea întâmpla cu ușurință ca pentru a mă respinge să împlinească una dintre ele, dar atunci tocmai negarea mea și efectul ei asupra spiritului de

contradicție ar fi motivul care l-ar obliga să facă acest lucru Cu toate acestea, l-ar obliga să facă doar una dintre cele mai ușoare acțiuni de mai sus, de exemplu, să meargă la teatru; dar în nici un caz celor din urmă, și anume: a fugi cu totul într-o întindere largă; pentru aceasta acest motiv ar fi prea slab III Întrebarea este, este posibil să ieșim din dificultatea creată? Cine are dreptate în disputa actuală? Pentru a rezolva problema, este necesar în primul rând să se stabilească ce se înțelege exact prin liber arbitru și apoi să vedem dacă înălțarea liberului arbitru este la fel de inconsecventă cu principiul cauzalității pe cât îl arată sau nu opiniile extrem de opuse Analizând întrebarea din acest punct de vedere, trebuie în primul rând să afirmăm că însuși conceptul de "liber arbitru" este folosit în diverse sensuri se deschide un astfel de abis încât nicio reconciliere nu este posibilă Biblioteca "Runivers" LA CHESTIUNEA LIBULUI ARBIT se dovedește că este prea contrar celor mai general cunoscute Fapte și celei mai des întâlnite practici Căci la fiecare pas ne permitem, cu un grad mai mare sau mai mic de certitudine, să prezicem acțiunile celor din jurul nostru pe baza cunoașterii caracterului lor și trăim sub dominația legilor statului, care sunt emise din ipoteza că actiunile umane sunt supuse unei anumite motivatii, in calculul careia se poate exercita presiune asupra vointei oamenilor; și nu numai pedepse penale: întregul sistem de educație școlară și acasă se bazează pe aceeași încredere a educatorilor în regularitatea vieții psihice a elevului Astfel, în esență, disputa nu este despre admisibilitatea indeterminismului în această formă extremă, ci despre măsura în care acțiunile umane, în ciuda existenței unei anumite regularități în comportamentul uman, pot fi încă recunoscute ca libere, sau chiar termenul "libertatea" trebuie exclusă din viața de zi cu zi a științelor comportamentului uman Și în acest sens întâlnim opinii diferite Însuși conceptul de libertate primește o altă formulare , I) Uneori un conținut pur negativ este asociat conceptului de libertate Libertatea este definită ca absența constrângerii venite din exterior, absența constrângerilor externe pentru orice proces Dacă procesul este lăsat să curgă liber, atunci se dezvoltă conform propriei sale regularități Astfel, o piatră cade liberă atunci când, în cădere, nu întâlnește obstacole exterioare; un copac crește liber atunci când nicio condiție exterioară nu interferează cu dezvoltarea sa corectă, conform înclinațiilor sale Dacă aplicăm conceptul de libertate în acest sens unei persoane, atunci vom spune: o persoană este liberă atunci când acțiunile sale sunt determinate de ființa sa interioară, de întregul depozit al psihicului său, ceea ce se numește de obicei caracter Biblioteca "Runivers" V m cozi om de rom Într-un astfel de caz, cei care nu sunt liberi sunt cei care sunt lipsiți de o astfel de libertate, din cauza constrângerilor externe, de exemplu, sunt în închisoare, sau acționează sub influența unei sugestii hipnotice venite din exterior; în plus, vor trebui recunoscuți ca neliberi și acele persoane la care nu se remarcă un caracter definit, stabilit, care acționează diferit, în funcție de circumstanțele exterioare și de înclinațiile senzuale în schimbare: despre astfel de oameni spunem că sunt "fără caracter" , că sunt "sclavi" pasiunilor lor O astfel de viziune asupra libertății presupune, în orice caz, o presupunere: că o persoană este o verigă independentă în lanțul cauzal al evenimentelor și că cursul evenimentelor este determinat nu numai de condițiile externe, ci și de trăsăturile distinctive ale alcătuirea mentală a fiecărei personalități care acționează, ceea ce se numește "caracterul" ei"; și un caracter puternic și determinat al persoanei, cu atât mai

multă putere a evenimentului se găsește sensul independent al acestui factor O astfel de viziune va nu anticipează deloc recunoașterea generală a cauzalității; ea introduce doar rândurile cauzale ale cauzalității mentale, recunoaște că - viața spirituală are propria ei regularitate de viață și poate crea imagini destul de definite ale personalităților, care sunt numite "personaje" Personajele în sine sunt formate, desigur, * nu fără motiv: caracterul fiecărei persoane este, pe de o parte, produsul unei eredități complexe, o combinație de influențe venite de la numeroși strămoși, pe de altă parte, produsul educației dat de mediul social membrilor săi Acele persoane care, având o individualitate clar exprimată, acționează în funcție de caracterul lor, avem, desigur, tot dreptul să le numim "a acționa liber " Dacă ni se spune că recunoașterea din partea noastră a cauzalității psihice, care Biblioteca "Runivers" la problema liberului arbitru actele lor, echivalează cu o negare a libertății, atunci o astfel de obiecție nu este greu de respins Desigur, caracterul unei persoane este începutul care îi determină acțiunile; dar la urma urmei, acest personaj este persoana însăși: aceasta nu este o circumstanță exterioară care exercită opresiune asupra unei persoane; acționând conform caracterului său, o persoană acționează ca el însuși, ca un principiu independent în lume, prin urmare, acționează "liber", definindu-se pe sine "O persoană", spune Lipps, "nu poate fi decât eliberată de altceva decât de ea însăși nu are rost să declarăm individul independent sau liber de el însuși" (Lipps, Die ethischen Grundfra-gen, ,) Astfel, reprezentanții viziunii declarate numesc liber arbitru condiționalitatea voinței de către întreaga personalitate a unei persoane; fara a constitui o exceptie de la legea generala, numerotarea vietii curente, personalitatea umana actioneaza insa ca un factor independent in acest proces si influenteaza cursul acestuia prin caracterul sau Insusi sentimentul de libertate la o persoana este cu atat mai intens , cu atât caracterul său este mai puternic, adică cu atât afectează mai mult tendința de a influența independent în mod activ / asupra cursului evenimentelor Cu un astfel de caracter, fiecare eșec în îndeplinirea actelor planificate se simte cu atât mai puternic Veysht? Aceste obstacole sunt percepute ca "constrângeri^adăugiri", adică însăși voința agentului apare în mintea lui ca un "început liber", supus constrângerilor și constrângerii venite din exterior Cu alte cuvinte, sentimentul subiectiv de libertate ar trebui să fie cu atât mai mare, cu cât caracterul unei anumite persoane arată de fapt mai activ Liberul arbitru în acest sens, desigur, trebuie să fie acceptat de toate acele persoane; care recunosc existenţa "cauzalităţii psihice" Sub influența caracterului său, o persoană face de fapt acea "alegere" între diferitele impulsuri care apar ca urmare a influenței Biblioteca "Runivers" V m cozi mediul extern, care constituie conţinutul libertăţii din punctul de vedere al acestei vederi Dreptul penal a recunoscut întotdeauna liberul arbitru în acest sens, de îndată ce a început să-și îndrepte atenția către voința infractorului Persoanele care sunt lipsite de posibilitatea de a alege între motive în felul în care o face o persoană cu un psihic normal sunt recunoscute ca nebuni Se face o diferență între cei sănătoși în gradul de pedeapsă, în funcție de cât de mult infracțiunea pe care au comis-o este rezultatul întregului lor caracter Elementele mai periculoase sunt acei infractori care săvârșesc infracțiuni în deplină armonie cu toate proprietățile caracterului lor, "infractorii împietriți" sunt supuși la cea mai mică pedeapsă sunt infractori "întâmplătoare", pentru care infracțiunea, din punctul de vedere al generalului lor natura, este un

accident nefericit) Dar liberului arbitru nu i se acordă întotdeauna doar acest sens, mai negativ, el nu este întotdeauna interpretat în sensul doar al absenței constrângerilor pentru descoperirea esenței interioare a unei persoane Adesea există și o astfel de definiție a liberului arbitru: acea persoană este liberă care știe să-și subordoneze tot comportamentul dictelor datoriei morale, în care cele mai înalte proprietăți spirituale, natura rațională triumfă asupra pulsiunilor senzuale inferioare, "spiritul" triumfă asupra "cărnii" Iar omul este demn de a fi numit o ființă liberă tocmai datorită acestei capacități inerente de a-și subordona acțiunile dictatelor conștiinței morale Întrebarea este în ce sens acest fenomen poate fi numit libertate și libertatea în acest sens al cuvântului poate fi conciliată și cu principiul cauzalității? Mi se pare că la aceste întrebări ar trebui să se răspundă și afirmativ Pentru a face acest lucru, este necesar doar să ținem cont de trăsăturile distinctive ale cauzalității tocmai mentale Cea mai importantă proprietate a cauzalității mentale, care o deosebește de fizică sau mecanică, este aceea Biblioteca "Runivers" LA CHESTIUNEA LIBERTĂȚII DE VOINȚĂ că în psihic există creativitate constantă Pe când în lumea naturii fizice avem o repetare continuă a aceluiași și ale acelorași procese, intrând doar în noi combinații între ele, în timp ce efectul este întotdeauna în întregime cuprins în cauzele sale, în lumea vieții spirituale, dimpotrivă, creăm constant produse calitativ noi, sinteze calitativ noi, cu care simțim asociază adesea o valoare pozitivă În creativitatea mentală relaţiile care pot fi cuantificate cu acurateţe nu joacă un rol decisiv; este lumea, calitățile Prin urmare, în creativitatea spirituală, efectele nu sunt cuprinse în întregime în cauzele lor; Apar constant produse noi, care sunt diferite calitativ de elementele pe baza cărora sunt create Descoperirea științifică, bazată pe cunoștințele dobândite anterior, niciodată, totuși, ecou doar ceea ce conținea anterior, altfel nu ar fi fost o descoperire; o nouă operă de artă ne oferă o nouă sinteză a elementelor cunoscute anterior, producând o impresie complet nouă; această impresie nu depinde de elementele incluse în compoziția operei, ci de natura sintezei în sine În cuvintele lui Wundt, "așa cum sensul logic al unui gând exprimat în cuvinte nu este epuizat doar de faptul că asociem o reprezentare adecvată fiecărui cuvânt individual, tot așa procesele intelectuale în sine nu pot fi înțelese ca simple agregate de senzații separate și reprezentări" (Wundt, Logik, AufL, III,) Această observație se aplică, în plus, nu numai proceselor mentale superioare, ci întregii zone a psihicului; să o cunoaștem până când o experimentăm Prin urmare, în domeniul fenomenelor mentale este posibilă doar analiza regresivă: Biblioteca "Runivers" V m cozi de la rezultatul care s-a produs deja până la cauzele sale Această "lege a sintezei creative" formulată de Wundt ne explică de ce, în domeniul spiritului, se poate vorbi de o creștere constantă a valorilor; în timp ce viața naturii este supusă principiului opus, conservarea energiei, care tocmai nu admite nimic nou în esență: viața naturii constă doar în redistribuirea constantă a aceluiași depozit de energie În procesul creativității spirituale crește energia spirituală în sine, care nu este supusă măsurării cantitative, crește în sensul că valoarea produselor creativității culturale crește intens Acest proces de creativitate culturală are, desigur, nu doar un caracter individual, ci și social În societățile umane se lucrează constant pentru a crea noi valori științifice, pentru a dezvolta opere de artă și pentru a crea idealuri morale Și umanitatea este inerentă credinței că în acest proces de creativitate culturală a oamenilor și reorganizarea vieții

înconjurătoare din partea lor, conform idealurilor stabilite, se manifestă în general oportunitatea mondială Lumea apare nu doar ca un mecanism de natură fizică, lucrând neobosit cu același stoc de energie fizică, ci în același timp ca un proces spiritual, pe fundalul acestei lucrări fizice continue, mergând pe calea creării constante de noi Apreciez un anumit obiectiv bun Doar prin participarea la acest proces de dezvoltare a valorilor și clarificarea conținutului acestora, doar ajutând la realizarea acestor valori, oamenii își îndeplinesc scopul pe pământ Existența unui non-uman, indiferent de aceste sarcini, pare a fi lipsită de sens și condamnată Dacă privești lumea din acest punct de vedere, dacă ți-o imaginezi ca pe un proces oportun, atunci problema libertății primește o altă formulare și o altă iluminare De fapt, din punct de vedere mecanic Biblioteca "Runivers" LA CHESTIUNEA LIBERTĂȚII DE VOINȚĂ cauzalitatea, care se exprimă doar în redistribuirea neîncetată a unei aprovizionări neschimbate de energie după aceleași legi neschimbate, lumea apare doar ca un tărâm al necesității, în care există și nu poate fi nimic nou Din punctul de vedere al acumulării valorilor spirituale, procesul mondial, dimpotrivă, se dovedește a fi un proces de creare constantă a unor produse calitativ noi Dacă în lumea naturii fizice totul există deja și noul de aici nu poate fi recunoscut decât în sensul subiectiv al noilor descoperiri, atunci în lumea spirituală tocmai acest element subiectiv primește o importanță decisivă: aici avem o creație constantă * noi valori, iar noi nu știm și nu putem ști cu deplină certitudine ce va urma aici De aceea, previziunile exacte ale viitorului sunt imposibile în acest domeniu Dacă un fizician sau un chimist cunoaște legile cărora sunt supuse condițiile, atunci va prezice cu exactitate rezultatul care va apărea atunci când aceste condiții sunt combinate Dimpotrivă, > în domeniul psihicului, rezultatul acestor condiții va fi întotdeauna o sinteză calitativ nouă, care trebuie experimentată pentru a o înțelege Din acest punct de vedere, procesul lumii ne apare ca tărâmul libertăţii; aici se desfășoară constant crearea gratuită, complet neprevăzută dinainte, de noi valori O remarcă similară trebuie făcută despre psihicul fiecărei persoane în parte Întrucât aici se desfășoară constant munca creativă a spiritului, suntem lipsiți și de posibilitatea de a face predicții în acest domeniu cu gradul de acuratețe și încredere cu care sunt făcute de un fizician, chimist sau astronom Oricât de bine cunoaștem caracterul unei persoane și condițiile în care acționează, nu putem prevedea niciodată rezultatul care va veni în psihicul lui cu deplină certitudine, pentru că aici va exista acea creativitate care distinge cursul proceselor spirituale în general De aceea Biblioteca "Runivers" in "m Cozi deși o persoană este supusă acțiunii cauzalității psihice, dar datorită naturii sale creatoare, pare a fi liberă în sensul că creează întotdeauna ceva nou calitativ, însăși natura cauzalității aici este diferită de cea din lumea Fizică Caracterul fiecărei persoane este determinat de ereditate și de influența mediului Dar ce fel de produse vor fi create de creativitatea mentală a proprietarului acestui personaj, este de neconceput să prezicem cu exactitate în viitor tocmai având în vedere prezența unui moment creativ în cauzalitatea mentală Este această particularitate a cauzalității psihice pe care Schopenhauer o trece cu vederea în raționamentul de mai sus, unde echivalează raționamentul unui om cu raționamentul apei dintr-un iaz În general, Kant și Schopenhauer au înțeles cauzalitatea în sensul restrâns al cauzalității fizice sau mecanice; de aceea au trebuit să caute liberul arbitru în lumea noumenilor, respingându-l cu totul în lumea fenomenelor Și

atunci, dacă conectăm această trăsătură a unei persoane ca ființă spirituală cu viziunea noastră despre lume ca proces de creativitate oportună, atunci vom obține acea definiție a liberului arbitru, despre care vorbim în prezent O persoană este un participant la libertatea lumii de aceeași ordine ca a sa, doar în măsura în care contribuie la întărirea ordinii morale, la triumful binelui De aici acest nou concept de liber arbitru Doar acea persoană pe care o numim liberă, care a înțeles acest scop al său în procesul creativității mondiale și știe să se forțeze să servească libertatea lumii La sfârșitul raportului, vom vedea că aici sunt posibile greșeli și din partea persoanelor individuale OT Uneori, chiar și o persoană puternică creativă în acțiunile sale devine în contradicție cu cursul general al progresului social și cultural și creează mai degrabă rău decât bine Există și erori din partea societății, care uneori persecută proclamațiile Biblioteca "Runivers" LA CHESTIUNEA LIBERTĂȚII DE VOINȚĂ kov idei și învățături noi, ulterior, însă, stăpânind procesul social * cultural Desigur, ideea optimistă a lumii ca proces oportun care duce tocmai la triumful binelui, și nu al răului, nu poate fi dovedită științific Nici nu putem dovedi strict științific numirea omului în procesul mondial Toate aceste idei sunt subiectul credinței; dar o astfel de credință, fără de care o persoană gânditoare nu poate trăi De aceea, definiția liberului arbitru luată în considerare nu poate fi numită strict științifică Există în el un element religios sau metafizic, deoarece este prezent în toate construcțiile noastre etice Dar, în orice caz, o astfel de metafizică, pe de o parte, constituie un Fapt istoric, o convingere după care majoritatea oamenilor sunt ghidați cu un grad mai mare sau mai mic de conștiință; cauzalitate Ca atare fapt istoric luăm în considerare această metafizică în discursul de față Nu strica, poate, să mai adaugi o rezervare Acceptarea viziunii pe care o apărăm cu privire la caracterul special, creativ al cauzalității psihice, nu ne obligă, desigur, să schimbăm ceva în ideile noastre obișnuite despre cauzalitatea fizică sau mecanică Lumea pe care o studiază naturaliștii rămâne în toată integritatea ei științifică În special, nu comităm nicio încălcare a legii conservării energiei Ideea este că acțiunea omului asupra naturii din punctul nostru de vedere nu pare a fi introducerea unor întreruperi în cursul cauzalității fizice prin acte de influență psihică, care ar constitui aici un element străin Consider că din punct de vedere fizic, impactul unei persoane asupra lumii se reduce doar la mișcările fizice ale corpului său și are loc Biblioteca "Runivers" V m cozi mergând în legătură cu ele redistribuirea obișnuită în lumea Fizică a unei aprovizionări constante de energie Dar, dacă privim toate aceste procese din latura psihică, atunci vom spune că sensul și valoarea lumii schimbate în acest fel se schimbă pentru noi; lumea în starea care îi este dată de impactul omului, este pentru noi în sens calitativ nu aceeași valoare pe care a reprezentat-o înaintea unui asemenea impact În acest sens, se poate spune că scopul unei persoane este de a schimba valoarea lumii prin influența ei asupra acesteia în spiritul idealurilor inerente unei persoane Trecerea de partea spiritului acestei evaluări calitative a proceselor Fizicului nu este nimic nu se modifică în procesele fizice în sine În același timp, nu ating: întrebarea metafizică despre relația cu esența lumii fizice și mentale În tot raportul meu, rămân pe un punct de vedere strict empiric, care presupune, după părerea mea, doar recunoașterea prezenței ambelor serii și o corelație cunoscută între ele Desigur, Și; conceptul general de cauzalitate, pe care îl luăm ca bază a viziunii pe care o apărăm, trebuie să fie mai larg decât acele idei despre legătura

cauzală care domină de obicei printre reprezentanții științelor matematice ale naturii Sunt pe deplin de acord cu profesorul L M Lopatin că nu există niciun motiv pentru a reduce legea * a cauzalității în întregime la legea uniformității neschimbate - succesiune a fenomenelor "Conceptul uman general al cauzalității", notează pe bună dreptate autorul numit, "este mult (mai larg decât conceptul fizic modern al acestuia și nu include deloc gândul indispensabil al uniformității absolute a fenomenelor naturii Natura cauzalității în înțelegerea obișnuită a oamenilor este predominant creativă * (Lopatin The Question of Free Will, , p v) Cred că știința nu are niciun motiv să nu fie de acord cu această înțelegere obișnuită a Biblioteca "Runivers" LA CHESTIUNEA LIBERTĂȚII DE VOINȚĂ atenție la cerințele științelor naturii de pretutindeni pentru a reduce cauzalitatea la principiul uniformității complete a proceselor studiate Aceasta ar însemna fie refuzul cauzalității în domeniul vieții psihice, atât individual, cât și social, fie așezarea cauzalității observate aici în Procrustean pat de cauzalitate mecanică, comițând violență evidentă asupra experienței mentale de date Pentru recunoașterea cauzalității în general, este necesar doar să căutăm baza ei pentru fiecare fenomen, afirmația că totul în lume își are baza Dar nu este necesar să se susțină că efectul trebuie să fie în întregime cuprins în cauzele sale, în întregimea sa predeterminată de acestea Nu numai că avem dreptul din punct de vedere logic, dar suntem forțați de datele experienței să admitem că alături de cauzalitatea mecanică este posibilă și o cauzalitate de alt tip, cauzalitatea psihică, unde rezultatul nu este cuprins în întregime în cauzele sale, dar reprezintă o nouă sinteză calitativ IV Cu aceste considerente însă, problema liberului arbitru nu este încă terminată Am recunoscut voința omului ca liberă în sensul în care această libertate, în opinia noastră, nu contrazice conceptul de cauzalitate O persoană în acțiunile sale este determinată de caracter, iar caracterul este rezultatul eredității și al influenței mediului social Dar caracterul în sine este un principiu activ, creativ În astfel de condiții, ne putem împăca cu existența unei evaluări morale a unei persoane și a acțiunilor sale Am văzut că evaluările morale și sociale însele cresc pe baza aceleiași cauzalități mentale, conducând la dezvoltarea idealurilor morale și la o evaluare a măsurii de participare pe care fiecare dintre noi o ia în implementarea lor Din punct de vedere moral, așa cum am văzut, acei oameni care își înțeleg destinul în procesul de creativitate mondială și sunt capabili să se forțeze să servească libertatea lumii primesc o evaluare pozitivă În același timp, de o importanță deosebită este Chestions of Philosophy, Vol , Biblioteca "Runivers" secolul m cozi cealaltă parte a problemei Nu este atât de important ca o persoană să ajungă la nivelul acelor sinteze în care sunt exprimate ideile sale contemporane despre conținutul valorilor culturale, cât să descopere suficient caracter pentru a pune aceste sinteze în practică, pentru a acționa în conformitate cu continutul lor În aceste cazuri, întotdeauna este vorba de a distruge una sau alta tradiție socială obișnuită sau astfel de obiceiuri înrădăcinate care ni se par a fi "înclinații naturale" ale unei persoane; aceste obiceiuri tind să ne domine comportamentul în mod arbitrar Noile idealuri culturale trebuie puse în practică în ciuda lor, de exemplu o persoană care a luat acest punct de vedere trebuie să-și desfășoare acțiunile, așa cum spune James în "Psihologia * x), pe linia celei mai mari rezistențe și să depună eforturi destul de tangibile pentru aceasta, să intre într-un lupta nu numai cu societatea înconjurătoare, viziuni tradiționale impregnate; dar și cu propriile

obiceiuri, care sunt rezultatul eredității și al creșterii, cu firea "senzuală" a cuiva, de a dezlipi "bătrânul Adam" de pe sine În domeniul evaluării morale, suntem înclinați să acordăm o importanță deosebită "puterii de voință" care se regăsește într-o astfel de luptă, de a ne înclina în fața unor astfel de personaje Aceasta este ideea corectă a rigorismului etic al lui Kant Prețuim personajele puternice din punct de vedere etic, care sunt capabile să pună în practică noi idealuri etice luminate de conștiință, contrar vechilor obiceiuri și tradiții, numite de obicei "natura senzuală" Asa se explica evaluarea morala facuta indivizilor Dar cum să împacă cu existența cauzalității pedepsele legale, acele pedepse coercitive care se aplică infractorului, Dusems, Psihologie, vezi p -a rusă ed (tradus de Lapshina) Biblioteca "Runivers" LA CHESTIUNEA LIBERTĂȚII DE VOINȚĂ acele suferințe care i se fac în numele moralității publice? La urma urmei, criminalul, până la urmă, nu este de vină pentru faptul că are un caracter rău, ceea ce l-a făcut să nu participe la activitatea noastră morală, ci o persoană indiferentă sau chiar opusă acesteia De ce să-l pedepsești? Ne putem milă de el, putem să-i exprimăm condamnarea, dar să nu-l pedepsim Pentru a rezolva această problemă, trebuie să luăm în considerare faptul că nu numai indivizii umani, ci și societățile umane întregi iau parte la procesul de creativitate culturală Din punctul nostru de vedere, societatea, ca organism socio-psihologic, nu este mai puțin o realitate decât oamenii individuali Societatea, luată în ansamblu, este, de asemenea, un participant mult mai puternic la procesul cultural creativ decât oamenii individuali incluși în acesta Prin urmare, societatea se poate apăra în același mod în care o persoană individuală se apără de atacuri Pedeapsa aplicată unui infractor este un mijloc de apărare publică împotriva încălcărilor asupra existenței societății și asupra mersului corect al operei sale creatoare, emanate de la personalități criminale Numai în sensul unui astfel de mijloc de autoapărare publică este permisă pedeapsa Din acest punct de vedere trebuie determinată natura pedepsei și limitele aplicabilității acesteia Societatea nu trebuie să uite niciodată că ea, prin propria dezordine, creează terenul pentru apariția elementelor criminale, întrucât caracterul lor și însăși ereditatea care le-a produs sunt determinate de condițiile mediului social Prin urmare, lupta împotriva criminalității nu ar trebui să se limiteze la pedepse Societatea trebuie să ia măsuri pentru a-și îmbunătăți sănătatea, pentru a elimina acele condiții care dau naștere criminalității În acest scop, se duce lupta împotriva ignoranței, împotriva sărăciei, împotriva bolilor, împotriva alcoolismului, împotriva desfrânării etc O societate care nu face asta, pedepsirea criminalilor, * e Biblioteca "Runivers" V m cozi și ea însăși suportă pedeapsa, pentru că suferă în mod constant de crime și trebuie să-și cheltuiască puterea și mijloacele pentru a descoperi și a urmări penal infractorii Pe de altă parte, pedeapsa nu trebuie să depășească limitele autoapărării necesare și să se transforme în pedeapsă În ceea ce privește argumentele în favoarea indeterminismului, bazate pe faptul că prezența răului ar fi de neînțeles fără asumarea liberului arbitru, nu este greu să le răspundem în acest argument: iar odată cu asumarea liberului arbitru, răul devine nu mai de înțeles: la urma urmei, principiul bun care a aranjat lumea, trebuia să permită liberul arbitru, din care a provenit răul Se pune aceeași întrebare: de ce a fost permisă o asemenea libertate? În general, chestiunea răului și locul lui în procesul mondial - în esență o întrebare metafizică - intră în contact nu atât cu problema liberului arbitru, cât cu litigiul mai general al

perspectivei pesimiste și optimiste, despre care trebuie luată în considerare în mod special Pe un singur argument legat de formularea problemei răului, îmi voi permite să stau pe scurt, fără a depăși limitele datelor empirice Înțeleg argumentul repetat pe care Goethe l-a pus în gura lui MefistoPheles: Sunt o particulă de forță Dorind răul pentru totdeauna, făcând numai bine Acest gând mă obligă să completez cele spuse mai devreme despre relația dintre individ și societate Am susținut că persoana care găsește în sine suficient curaj pentru a pune în practică noi sinteze morale în lupta cu vederile tradiționale și înclinațiile sale senzuale primește aprobare morală Uneori, o astfel de persoană cade victimă în lupta cu societatea înconjurătoare, dar din moment ce a luptat pentru acele idealuri care au triumfat în procesul socio-cultural mai târziu, ea ulterior și Biblioteca "Runivers" LA CHESTIUNEA LIBERTĂȚII DE VOINȚĂ primește o evaluare morală binemeritată ca primul vestitor al noului adevăr Dar există și reversuri Uneori, o personalitate puternică în opera sa nu coincide cu modul în care decurge procesul de creativitate socială și culturală O astfel de persoană trebuie să intre într-o luptă cu societatea; cu toate acestea, în această luptă, ea nu numai că suferă înfrângere, dar, ulterior, primește și o evaluare negativă Idealurile ei s-au dovedit a fi în contradicție cu idealurile umanității, ea pare a fi purtătoarea unei înclinații malefice O astfel de luptă împotriva progresului uman, ridicată de o personalitate puternică, de multe ori, fiind rea în sine, se transformă într-un instrument al binelui, deoarece, creând antiteza necesară, contribuie la clarificarea și renașterea adevărului în conștiința societății Un astfel de proces (Ibsen ne-a prezentat în drama sa "Cezarul și Galileanul", unde Iulian Apostatul, străduindu-se să reînvie din - eu, păgânismul viu, contribuie la renașterea și întărirea spiritului creștin în societate și ne oferă o exemplu viu al "heterogoniei obiectivelor" istorice Fiind el însuși un "liber" [personalitate, în sensul forței caracterului său și al originalității creativității, Julian, totuși, cade victima "necesității" lumii, de care s-a despărțit moduri: la urma urmei, el s-a opus progresului, pe linia căruia societatea reușise deja să devină și a vrut în zadar să întoarcă roata istoriei Dar această necesitate fatală pentru individ era adevărata libertate pentru omenire Iulian a primit o evaluare negativă din posteritate, din moment ce s-a îndepărtat de procesul progresului uman universal O apreciere pozitivă este primită doar de cei mari care, în cuvintele lui Ibsen, devin măreți sub presiunea "necesității, adică ale căror idealuri personale coincid în cele din urmă în conținut cu calea în care se desfășoară procesul de creativitate socio-culturală a popoarelor individuale și apoi a întregii omeniri Biblioteca "Runivers" V m cozi În general, mi se pare că esența culturii umane este dezvăluită doar de procesele umane generale, sociale Personalitatea este aici marea mișcare, dar nu decide nimic definitiv Din ciocnirea indivizilor, de la abaterile în diferite laturi ale creativității personale, se naște o rezultantă istorică, care determină soarta omenirii în drumul ei către dezvăluirea adevărului, simțit în mod constant de ea, dar numai în luptă și cu greu cunoscut adevăr V M Hvostov Biblioteca "Runivers" Elemente ale culturii greco-romane în istoria creștinismului antic *) Creștinismul a apărut în rândul poporului semitic, care a avut un bogat trecut religios și se află în cea mai strânsă legătură cu religia Vechiului Testament, deși revarsă în ea un spirit cu totul nou Aproape toate conceptele de bază ale predicii Evangheliei au ca punct de plecare tradiția religioasă a poporului evreilor Evanghelia, Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Fiul Omului,

Împărăția lui Dumnezeu, Tatăl Ceresc, viața veșnică, învierea, neprihănirea spirituală - toate acestea sunt imagini și concepte dragi și apropiate de evreii din timpul lui Hristos, care i-a trezit amintiri destul de precise şi un întreg sistem de sentimente dezvoltate În același mod, legea și profeții servesc drept fundal pe care sunt trase trăsăturile perfecțiunii evanghelice Idealul moral al Evangheliei are în mod constant în minte moralitatea celui de-al Doilea Testament și a iudaismului și este fie negația acesteia, fie completarea principiilor sale Dar cât de aproape este creștinismul primitiv de V Testament, cât de departe este de cultura greco-romană Desigur, între învățăturile primilor predicatori ai creștinismului și manifestările vieții spirituale ale popoarelor antice, se pot face unele apropieri, indică câteva analogii care au apărut parțial ca urmare a dezvoltării independente a gândirii orientale și europene, parțial Raport citit la reuniunea Societății de Psihologie de la Moscova din decembrie Biblioteca "Runivers" i π despre p aproximativ în ъ graţie influenţei reciproce asupra altora a popoarelor în cauză Dar toate aceste analogii, pe de o parte, sunt parțiale și nu privesc conceptul general de creștinism; pe de altă parte, legătura lor genetică cu Evanghelia este întotdeauna mai mult sau mai puțin problematică și nu a fost dovedită istoric Comparând creștinismul cu V Testament, înțelegem originea lui în ansamblu și putem urma pașii pregătitori pas cu pas Predicarea apostolilor creștini originari a fost introdusă în mintea păgânului, ca un corp străin, ca răsturnarea tuturor principiilor sale religioase și morale În jumătatea secolului al II-lea se naște o controversă literară între păgânism și creștinism Ambele părți au fost interesate să sublinieze asemănările dintre vechi și nou și au pus problema originii acestei asemănări În timp ce creștinii, urmând apologeții evrei, vedeau în filosofia greacă un simplu plagiat și împrumut din Vechiul Testament, Celsus, dimpotrivă, a declarat creștinismul ca fiind o denaturare a filosofiei lui Platon Dar tocmai această controversă arată cât de puține au existat în realitate în comun între noul curent religios venit din Iudeea și moștenirea trecutului popoarelor antice În primul rând, analogiile semnalate de ambele părți au fost extrem de superficiale și nu au depășit cele mai generale prevederi religioase care apar independent în rândul tuturor popoarelor în general - de exemplu, ideea unei recompense pentru viața de apoi *) Când, în continuare, au trecut la exemple mai concrete de similitudine, ei înșiși și-au simțit toată artificialitatea și s-au reproșat reciproc că au denaturat împrumuturile imaginare) În sfârșit, lipsa de acțiune) Doar, Mart, Apoi eu, ss , Atljenagoras livra V-VII Minucius Felix, Octav XIX) J usi mart Apoi eu, ss , , o, ; II, p Apelează Cu Pe de altă parte, Celsus a văzut în învăţătura creştină despre iertarea duşmanilor, smerenie, dispreţul bogăţiei, un platonism prost înţeles Origins^ Contra Cels IV, ; VI, - , ; VP, , Biblioteca "Runivers" ELEMENTE GRECO-ROME CULT ÎN ISTORIA ANTICĂ HRISTOS de coincidențe pozitive au dus la o serie de falsuri literare Până și evreii au pus în circulație versuri atribuite Sibilelor, și o serie de citate din filozofi și poeți care au pus în gura înțelepților antici ideile de bază ale religiei Vechiului Testament, dar de fapt nu le aparțin *) Aceasta a fost atitudinea predicii Evangheliei originale față de moștenirea culturală a popoarelor antice Dar de-a lungul timpului, s-a schimbat semnificativ Devenind proprietatea grecilor și romanilor, creștinismul a adoptat multe elemente ale culturii antice Istoria acestei convergențe crescânde îmi amintește de un proces chimic Dacă fierul intră în compoziția complexă a acidului sulfuric, atunci

apare o nouă combinație de substanțe: sulful și oxigenul, combinându-se cu fierul, formează acid sulfuric de fier; hidrogenul, fiind eliberat din starea legată în care era mai devreme, se volatilizează Cu alte cuvinte: în acidul sulfuric, fierul înlocuiește hidrogenul, îi ia locul și intră în strânsă asociere cu ceilalți doi constituenți ai săi Creștinismul, la scurt timp după moartea Fondatorului său, a fost transferat din patria sa și transplantat într-un sol complet diferit: a devenit religia grecilor și romanilor În momentul în care au cunoscut Evanghelia, aceste popoare au creat o cultură bogată: filozofia, știința, artele, religia, dreptul și-au atins prosperitatea și un grad înalt de dezvoltare Ca un element chimic foarte activ sau ca o sămânță viabilă, creștinismul a căzut în acest mediu complex și a crescut în el Din elementele culturii greco-romane, unindu-se cu unele dintre ele și înlocuind pe altele, ea și-a creat carne și oase Prin urmare, pentru un cercetător al Formelor istorice ale creștinismului este la fel de greu să înțeleagă apariția lor fără a se referi la datele culturii greco-romane, ca și pentru *) Schürer, E Geschichte des Jüdischen Volkes im Zeitalter Jesu Christi B III din Aufl S - Și preoti Este dificil pentru un cercetător al creștinismului timpuriu să pătrundă în spiritul său fără a se referi la V Testament și la lucrările gândirii religioase de mai târziu a iudaismului În această lectură, nu luăm creștinismul în ansamblu, nu punem problema esenței sale, nu ne propunem să aflăm cât de stabile s-au dovedit a fi principiile de bază ale noii religii în procesul creșterii ei Aceste întrebări complexe și responsabile, care necesită, pentru rezolvarea lor corectă, o cercetare a unui număr imens de Fapte și o analiză cât mai amănunțită a acestora, pot face obiectul de studiu doar într-o lucrare specială și nu în niciun fel într-un mod concis raport, al cărui singur scop este de a oferi material pentru un schimb viu de gânduri într-un studiu real nom adunare Sarcina noastră este mult mai modestă După însuși titlul raportului, vom încerca să arătăm ce forme a luat interacțiunea culturii greco-romane și a creștinismului în istoria bisericii Ne vom opri atenția doar asupra anumitor cazuri ale acestei interacțiuni, care vor servi drept ilustrare a unor observații generale extrase din studiul mișcării istorice a gândirii creștine Mai departe, vom lua exemplele noastre nu numai din ceea ce constituie învățătura oficială a Bisericii - așa cum ar fi necesar să facem într-o formulare mai principială a întrebării - ci și din istoria curentelor și tendințelor care nu sunt de acord cu spiritul Bisericii și respins de ea Nu vom neglija nici măcar manifestările de evlavie populară, care se îndepărtează mereu de puritatea idealului pe care îl propovăduiește biserica oficială Astfel, sarcina următoarelor rânduri va fi, în primul rând, de a indica principalul motiv care a determinat cazurile de fuziune a predicii evanghelice originale cu elemente ale culturii antice și, în al doilea rând, de a urmări modalitățile în care a avut loc această fuziune folosind exemple separate Deoarece materialul extins referit aici nu este susceptibil de generalizare și nu poate fi plasat într-un cadru ELEMENTE GRECO-ROME CULTUL, ÎN ISTORIA ANTICĂ HRISTOS din această lectură, apoi cer adunării luminate să mă scuze pentru o prezentare fragmentară și episodică eu Motivul principal al convergenței treptate a creștinismului cu cultura popoarelor antice constă în activitatea începuturilor creștinismului, care nu au primit încă Forme finalizate, și în puterea rezistenței rezultatelor dezvoltării precreștine a) Creștinismul a apărut în lume ca un entuziasm, ca un impuls pasional către o nouă viață religioasă și morală Era o mare forță morală, dar forța era încă neorganizată Rupând

formele învechite ale religiei Vechiului Testament, aruncându-și cătușele, impregnat cu un proaspăt simț al libertății evanghelice, creștinismul epocii post-apostolice era încă o colecție de principii care nu erau pe deplin determinate din partea concluziilor lor, o inspirație care conținea multă incitație și foarte puțin stabilită De fapt, doctrina nu a atras atenția asupra ei însăși și era atât de vagă, încât la întrebări pentru conștiința religioasă ulterioară de extremă importanță în cadrul aceleiași comunități bisericești s-au exprimat opinii care se excludeau reciproc, dar nu au stârnit nicio dispută , fără neînțelegeri J) Pentru o viață demnă Evan-) Un exemplu este perspectiva hristologică reflectată în cele mai vechi trei monumente literare ale Bisericii Romane În prima epistolă a lui Clement al Romei (sfârșitul secolului I), a fost exprimat punctul de vedere trinitar obișnuit (p $, cf Scherer, W Der erste Clemensbrief an die Korinther Regensburg, , S -)) În așa-numitul A doua epistolă a lui Clement (cca jumătatea secolului al II-lea) face distincție între Dumnezeu, Duhul Sfânt, identificat cu Fiul lui Dumnezeu, și biserica preexistentă, care în mintea autorului este desenată ca o ființă personală, asemănător zonelor gnostice (cap) În "Păstorul" lui Herma (aproximativ jumătatea secolului al II-lea) există un alt concept Există Dumnezeu, Fiul Său, care se numește Duhul Sfânt și este o singură persoană cu acesta din urmă, și "carne", adică , omul Isus Dumnezeu l-a așezat pe Duhul Sf în "fire" și, din moment ce ea nu a jignit în niciun fel pe Duhul, Biblioteca "Runivers" Și preoti heliul a scăzut centrul de greutate Dar Evanghelia este cel mai puțin ca o listă de virtuți și vicii A dat principiul și a recreat omul în interior Cum se aplică acest principiu la nevoile vieții și la ordinea existentă a societății, a fost controversat și neclar Disciplina bisericească rămâne mult timp șovăitoare și păstrează un caracter local Cultul este la început creștini încă nu au biserici, ci se adună pentru rugăciune în case particulare Întâlnirile lor liturgice se remarcă prin simplitate atingătoare și constau în citirea Bibliei, cântatul de psalmi și imnuri, improvizațiile în rugăciune și predicarea și frângerea pâinii Structura administrativă a comunităților nu era uniformă și avea diverse forme În această lume, creștinii se simțeau împrăștiați, deoarece comunitățile individuale nu formau încă o uniune organizată În sfârşit, creştinii nu aveau încă nici ştiinţă, nici literatură, cu excepţia epistolelor fără artă ale epocii post-apostolice, care au servit scopurilor practice Acest lucru nu putea, însă, să rămână neschimbat pentru mult timp Fiecare mișcare religioasă tinde cu fatală inevitabilitate să se închidă în Forme tangibile Iar creștinismul în dezvoltarea sa trece de la vag la exact, de la diversitate la unitate, de la libertate la autoritate Să-și creeze propria literatură, să dezvolte norme invariabile de doctrină, să înființeze un cult, metode de predicare, o organizare externă - toate acestea au servit ca o altă sarcină, a cărei rezolvare a necesitat o mare asistență obositoare în toate, apoi Dumnezeu a acceptat-o împreună cu Duhul Sfânt în comuniune) Trebuie remarcat faptul că toate cele trei scrieri se bucurau de o mare autoritate în biserica antică Epistolele lui Clement din bisericile siriane și alexandriene au fost atașate ca anexă la codurile Noului Testament Prima, și poate a doua, epistolele lui Clement au fost citite la Corint în adunările liturgice Sf Irineu și Tertulian în perioada premontană a vieții lor citează "Păstorul" ca preot scriptura Biblioteca "Runivers" ELEMENTE GRECO-ROME CULT ÎN ISTORIA ANTICĂ HRISTOS niya putere Dar fiecare forță din natură se mișcă pe linia celei mai mici rezistențe, iar viața mentală a omului nu

este în afara acestei legi În munca sa, o persoană se străduiește să obțină rezultatele dorite cu cel mai mic efort Prin urmare, tot ceea ce poate fi împrumutat din mediul înconjurător fără o renunțare directă la însăși scopurile stabilite pentru activitate este de obicei asimilat fără nicio ezitare Prin urmare, nu este nimic surprinzător dacă inspirația creștină își caută Forme în mediu Treptat ea pune stăpânire pe metodele literare ale școlilor păgâne În scrierea creștină apar un dialog, o omilie, un cuvânt laudativ, un roman și pentru fiecare dintre aceste Forme literare se poate indica un prototip în operele scriitorilor precreștini Doctrina doctrinară capătă treptat fermitate și este îmbrăcată într-o mantie filozofică Rugăciunile sunt împrumutate din cărțile de serviciu ale evreilor din diaspora Structura internă a comunităților și unificarea lor treptată se aplică parțial ordinii sinagogii, parțial organizării asociațiilor și sindicatelor necreștine, parțial mecanismului administrației civile Luptând pentru o organizare fermă și construind baze stabile pentru viața religioasă, creștinismul nu putea fi pe deplin creativ și împrumutat de bunăvoie de oriunde găsea material potrivit pentru el însuși c) Dar dacă creștinismul avea nevoie de Forme și le căuta în zona culturii antice, atunci, pe de altă parte, aceasta din urmă a căutat să-i impună achizițiile acumulate de-a lungul secolelor Primii pași ai creștinismului sunt luminați de isprava luptei sale eroice împotriva lumii antice Mulțimea l-a urmărit cu bârfă și linșaj sălbatic, societatea cu dispreț și ridicol, guvernul cu judecată și pedeapsă Dar toate aceste răsturnări au fost doar o expresie exterioară a luptei invizibile care se desfășoară Biblioteca "Runivers" și pop era în capul și inimile indivizilor Sarcina misiunii nu pare deosebit de dificilă atunci când un popor trece la creștinism fără trecut, cu o aprovizionare limitată de idei, cu sentimente și obiceiuri primitive Cu excepția superstițiilor ușor de eradicat, el nu are ce să dea creștinismului, dar grecii și romanii nu erau așa Mințile lor nu erau ca o tablă goală pe care se putea scrie orice dorește Era plin de conținut bogat, care se hrănea cu filozofie, știință, literatură strălucită și o religie foarte complexă Toată această sumă de idei abstracte și idei religioase a creat o rețea fină de sentimente și obiceiuri O viață interioară atât de complexă nu ar putea ceda fără o luptă noilor idei aduse din exterior Psihologia Herbartiană atribuie un fel de rezistență însăși ideilor și reduce viața mentală la o luptă între ele Datorită acestei elasticități de idei, în conștiința grecilor și romani, plină de moștenirea veche de secole a trecutului lor natal, a trebuit să se nască o luptă între vechea, înrădăcinată viziune asupra lumii și elementele religioase nou introduse, și această luptă între cele două forțe trebuiau să direcționeze mișcarea în diagonală, adică - de ex se încheie cu victoria creștinismului asupra unor elemente ale acestui întreg complex și reconcilierea cu altele Trecând de la cauza generală care determină interacțiunea dintre creștinism și cultura antică, la a doua parte a acestei lecturi - la elucidarea prin exemple concrete a căilor pe care a decurs această interacțiune, ne vom opri mai întâi asupra istoriei gândirii creștine, apoi vom atinge instituțiile și închinarea ei ȘI Doctrina bisericii este un sistem de concepte dezvoltate de la principiile evanului original Biblioteca "Runivers" ELEMENTE GRECO-ROME CULT ÎN ISTORIA ANTICĂ HRISTOS predică gelică și exprimată în termeni de filozofie antică Acest fapt în sine este dincolo de orice îndoială Dar la întrebarea cum a avut loc fuziunea gândirii religioase cu Filosofia și ce influență a avut asupra purității ideilor religioase, materialul istoric nu oferă un răspuns cert Faptele arată că atât metodele de apropiere dintre creștinism și

filozofie, cât și natura influenței acesteia din urmă asupra dogmei, nu erau aceleași Rezumând observațiile prezentate aici, le putem împărți în trei grupe Uneori, inițiativa de apropiere a venit din gândirea religioasă, iar în acest caz, împrumutul filosofic nu a exprimat decât mai exact și a consolidat în conștiință ceea ce a apărut în afara ei Un alt grup de Fapte ne convinge că destul de des o împrumutare, făcută deliberat de către reprezentanții Bisericii înșiși și introducând în mintea credincioșilor o idee care aparent corespunde destul de mult cu datele experienței religioase, a avut un efect complet neprevăzut asupra doctrinei prin puterea consecinţelor sale logice valid În cele din urmă, în al treilea rând, putem observa cum ideea filosofică invadează forțat conștiința credincioasă și produce schimbări profunde în ea, de altfel, intensitatea influenței ei nu determină în sine valoarea acesteia: schimbări survenite în mod similar, cu religia un alt punct de Vederea poate fi indiferentă, benefică și dăunătoare i grup Cel mai simplu caz de fuziune a ideilor religioase cu ideile filozofice sunt faptele simplei lor împrumuturi pentru fundamentarea științifică și exprimarea mai exactă a gândirii care au apărut în afara influențelor filozofice Filosofia nu creează aici dogmă, dar gândirea creștină caută în ea o formă adecvată pentru sine Iată două exemple Prin ultima sa concluzie, misticul are ideea extazului ca cea mai înaltă formă de unire a sufletului cu Dumnezeu Ideea de extaz cu tot sistemul complex de concepte din care Și preoti la care curgea, este dat în filosofia lui Philo *) Generații întregi de gânditori creștini au fost crescuți în această filozofie; îi datorează multe împrumuturi, dar - lucru ciudat - până în a doua jumătate a secolului al IV-lea Învățătura lui Philon despre extaz nu a fost repetată de niciun scriitor bisericesc Iustin Martirul a primit de la Filon metoda de interpretare a B Testament, însăși explicația multor locuri ale preoților scrieri, particularități în doctrina lui Dumnezeu și Logos, câteva dispozitive apologetice și nimic mai mult Ideile mistice ale lui Philon l-au lăsat complet neafectat Incomparabil mai aproape de Filon se află Clement din Alexandria Respirând aceeași atmosferă culturală ca și Philon, îndemnat de aceleași nevoi practice, Clement, în doctrina sa despre credință și gnosticism, este extrem de apropiat de Philon El a împrumutat de la Philon, pe lângă ceea ce fusese deja "învățat mai devreme de Iustin", terminologia sa mistică și tot misticismul în general, dar s-a oprit înainte de ultimul său cuvânt - doctrina extazului Origen se dă înapoi În comparație cu Clement, el se dovedește a fi un scriitor mult mai intelectual Pentru prima dată în literatura patristică, doctrina extazului a fost exprimată de Grigore de Nyssa, împrumutând-o fără modificări de la Filon *) Apoi această doctrină este dezvoltată în detaliu în Areopagită, un monument interesant de la începutul secolului al VI-lea, întocmit după Proclus și pus în circulație cu numele *) Breьier, E Les idées philosophiques et religieuses de Philon d'Alexandrie Paris, p - Zeller, E Filosofia grecilor în dezvoltarea sa istorică Th П, ediția a II-a a IV-a Leipzig, p -) Învățătura lui Grigore de Nyssa despre extaz este cuprinsă în două dintre scrierile sale: "Despre viața lui Moise legiuitorul" și în comentarii la cartea "Cântarea cântărilor" Text grecesc în Migue, Ser gr T XLIV, rus traducere publicată de Moscova spirit academie Ch ï și Pentru relația dintre misticismul lui Grigore de Nyssa și filosofia lui Philo și neoplatonism, vezi Diekamp, F Die Gottes-lehre des hi Gregor von Nyssa Ein Beitrag zur Dogmengeschichte der patristischenZeit th I Mtinster, s - Koch, H Das mystische Schauen bei hi Gregor von Nyssa teolog Quartalschr , , s -

CULT ÎN ISTORIA ANTICĂ HRISTOS Dionysius of the Apostolic Times Dar este de remarcat că această falsificare destul de nepricepută nu a fost observată de nimeni și a fost repede recunoscută și răspândită pe scară largă în biserică Evident, biserica a găsit în ea o reflectare a propriei doctrine * * * * * *)· Cum putem explica această atitudine schimbată a conștiinței bisericești față de ideea de extaz? Singurul lucru este că în secolul al IV-lea împreună cu monahismul a apărut şi extazul, ca stare psihică sfinţită de farmecul religios al noii Forme a "vieţii evanghelice" Extazul contemplației pasive era complet străin creștinismului primitiv El s-a caracterizat, dimpotrivă, printr-un entuziasm care s-a manifestat în impulsuri violente și eroice și a ajuns la extremele sale urâte în istoria mișcării montaniste Dar extazul pustnicului și al contemplativului este un fenomen cu totul diferit și are unele puncte de contact cu extazul filosofic al neoplatoniștilor Deja în prima biografie monahală, în viața lui Antonie), întocmită de Atanasie cel Mare, se vorbește despre stări similare trăite de întemeietorul monahismului egiptean În întrebarea ulterioară- !) Despre dependenţa Areopagitii de filozofia lui Proclu, vezi excelentul studiu al lui Koch, H Pseudo-Dionysius Areopagita in seinen Beziehungen zum Neuplatonismus und Mysterienwesen Eine litterarhistorische Untersuchung Maihz; Ò , esp S -i) Îndoielile cu privire la autenticitatea monumentului, dacă există, sunt excluse semnificativ sub influenţa intereselor polemice Referințele monofiților la Areopagită au stârnit în rândul ortodocșilor o dorință foarte înțeleasă de a submina autoritatea acestor scrieri (Hypatius din Efes la o dispută între ortodocși și severiani la Constantinopol în sau) Dar și, aceste voci sceptice au fost curând reduse la tăcere Se explică succesul falsificării parţial datorită lipsei de perspectivă istorică care o caracterizează epoca, parțial datorită faptului că Areopagita a adus în esență foarte puține noi doctrine creștine Pseudo-Dionisie a sistematizat și a dezvoltat mai detaliat punctele de vedere ale predecesorilor săi literari imediati, Grigore Teologul și Grigore de Nyssa ·) Athanasius Alexxandr Vita Antonii, Migue, Ser gr T Rus per ed chiuvete spirit academie Ch PI, p Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers " Și POPOV În literatura literară, astfel de narațiuni devin obișnuite Iată una dintre ele, consemnată din cuvintele ascetului însuși "Odată am vrut să accept să scriu după ce au trecut patru zile înainte, timp în care nu mâncasem nimic, iar când am mers la slujba de seară și am stat în curtea celulei mele, soarele era încă mare După ce am început slujba, abia în prima glorie am săvârșit-o cu conștiință, iar după aceea am rămas în ea, neștiind unde mă aflu, și am rămas în această poziție până când soarele a răsărit a doua zi și mi-a încălzit fața Și atunci, când soarele a început să mă tulbure foarte mult și să-mi ardă fața, mintea mi s-a întors la mine și acum am văzut că a sosit deja o altă zi * *) Când astfel de stări au apărut în viața creștină, atunci teoriile filozofice au fost în mod firesc asimilate, explicându-le și justificându-le Alt exemplu Justificarea filozofică pentru cultul imaginilor sacre a fost dată mai întâi de gânditori necreștini Dio Chrysostom și neoplatoniștii *) au deja o teorie complet terminată, luând sub protecția lor imaginile zeilor Duhul omului este asuprit de trup Legat de corp, el nu poate contempla direct inteligibilul Pentru a face acest lucru, are nevoie de imagini tactile și simboluri care să-i ridice treptat gândul de la senzual la ideal Aceste simboluri sunt însă pline de puteri cerești, nu pentru că zeii coboară din cer și locuiesc în statuile lor, ci pentru că fiecare imagine este legată printr-un fir invizibil cu prototipul său prin

puterea asemănării; prototipul îi este inerent, așa cum ideea este inerentă lumii sensibile Vechi apologeți și scriitori creștini din secolele al IV-lea și al V-lea *) Isaac Sirin Creații în limba rusă traducere, ed chiuvete spirit academie , p - ■') Lgpit, H Leben und Werke des Dio von Prusa Berlin, S - Plotin Enneadă IV, , Porfir cm Eusebiu, Praeparatio Evangel Bună, Biblioteca "Runivers" ELEMENTE GRECO-ROME CULT ÎN ISTORIA ANTICĂ HRISTOS se opun acestei teorii în mod polemic * *) Dar în epoca iconoclastă, ea este în întregime inclusă în sistemul de protecție a icoanelor și devine parte integrantă a învățăturii oficiale a Bisericii) Cultul icoanelor a apărut și a ajuns la dezvoltarea sa finală independent de teoria prezentată, dar a fost folosit de îndată ce disputele au izbucnit, iar practica bisericească a început să aibă nevoie de scuze Cele două Fapte citate arată că împrumutul teoriei filozofice, care apoi se contopește cu învățătura religioasă, a urmat uneori apariția unei anumite idei în conștiința religioasă și a fost o chestiune de necesitate practică Întâmpinând această idee, care primise deja dreptul de cetățenie în cadrul bisericii, de la Filosoful păgân, scriitorul creștin nu a văzut în ea nimic străin de creștinism și a folosit-o de bunăvoie A doua grupă Mult mai dificil a fost procesul de interacțiune dintre creștinism și filozofie în acele cazuri când împrumutul, făcut din motive practice, a presupus concluzii neașteptate Fiecare idee, mai mult sau mai puțin largă ca sferă și ponderată în sens, conține implicit un întreg cerc de propoziții secundare și interconectate, care, pe de o parte, servesc ca premise ascunse care îi conferă credibilitate și, pe de altă parte, ca logice consecințe, care decurg inevitabil din ea Istoria gândirii arată că este nevoie de un timp destul de lung pentru ca o idee, odată percepută sau apărută independent, să-și epuizeze conținutul până la capăt Justificare faptică suficientă pentru o asemenea generalizare este dată de soarta școlilor și tendințelor filozofice) Eusebiu Epist ad Constantiam August, de imaginibus Christi-Magne, Ser Gr T , - Macarius Magnes Apocritul Editați | × Blondel Parisiis p - *) Schwar^pierde Controversa iconică, o luptă a Bisericii grecești pentru individualitatea și libertatea ei Gotha , p - $ Biblioteca "Runivers" i поповъ Nu Un gen asemănător de proces dialectic, adesea complet independent de bunăvoința celor puțini, se observă și în istoria gândirii creștine Uneori, o idee periculoasă pentru credință, care într-un fel sau altul a devenit proprietatea conștiinței bisericești, nu este percepută inițial în întregime, în această formă generală nu afectează serios interesele religioase și, prin urmare, nu stârnește nicio opoziție, și numai atunci când din această rădăcină se dezvoltă flori și fructe , izbucnește un protest de credință imediată, care mătură fie ideea în sine, fie cel puțin concluziile non-bisericești desprinse din ea În secolul al II-lea, cei mai timpurii apologeți creștini atacă politeismul Această critică este încadrată de o erudiție destul de largă Găsim aici o selecție de Fapte interesante, care arată varietatea cultelor, mortalitatea zeilor, monstruozitatea înfățișării lor, imoralitatea lor, liste cu invenții primite de greci de la popoarele barbare, o lungă enumerare a cazurilor de plagiat al filosofilor , poeți și istorici, o colecție de zicători ale gânditorilor antici etc Toate aceste referințe istorice sunt legate de una sau alta poziție a apologiei Apologeții își puteau extrage materialul științific din scrierile filozofilor antici, deoarece lupta împotriva religiei populare a fost dusă de cei din urmă mult timp Romanul etnografic al lui Euhemerus și scrierile savante ale unor învățați atât de nepasionali în domeniul istoriei religiei precum

Apolodor ar fi putut să le ofere nu mai puțin un serviciu Dar acum s-a constatat că toată această literatură extinsă nu era cunoscută direct de Apologeți Ei au folosit materiale deja prelucrate și adaptate în scopul controverselor religioase Ei și-au tras învățarea din enciclopedii, felurite feluri de florilegie și compendii, întocmite de reprezentanții de mai târziu ai școlilor epicuriene, sceptice, stoice și reflectându-le Biblioteca "Runivers" ELEMENTE GRECO-ROME CULT ÎN ISTORIA ANTICĂ HRISTOS dispute pe probleme de religie) Astfel, împrumuturile făcute de apologeți din vistieria gândirii antice erau cele mai superficiale, nu atingeau câtuși de puțin esența dogmei și păreau să ofere doar material literar destul de indiferent Dar, alături de materiale, epologii nu au putut să nu împrumute metoda criticii religioase În timp ce oamenii de rând din Grecia antică, rămânând din punct de vedere religios la același nivel cu creatorii de mituri antice, nu simțeau nicio dizarmonie între ideea de Divin și acele ființe a căror viață sub numele zeilor cântau poeții, partea avansată a societății a făcut progrese semnificative În mintea ei, ideea de Divin, în funcție de măsura dezvoltării morale și filozofice, a fost purificată și umplută cu un conținut moral și metafizic mai profund Când gânditorii au privit imaginile mitologice din acest punct de vedere cel mai înalt, au ajuns imediat la negarea lor În ochii primului critic al tradițiilor religioase, Xenofan, Dumnezeu este o ființă nemăsurat de superioară omului în perfecțiunea sa, neavând organe de percepție, neavând oboseală, nu se mișcă dintr-un loc în altul Pornind de la această concepție înaltă despre Dumnezeu, XenoFan nu s-a putut abține să se uite milă de muritorii care cred că "zeii, la fel ca ei, se nasc, poartă aceeași rochie, au același glas și același trup", și să nu le reproșeze poeților, "care au atribuit zeilor tot ceea ce între oameni servește ca obiect de ruşine şi cenzură - furt, adulter şi înşelăciune reciprocă") Şi înaintea acestui glas j) Geffken, I Doi apologeți greci Leipzig și Berlin Введение и комментарии Wendlauâ, P Cultura elenistico-roniană în relaţiile sale cu iudaismul şi creştinismul Tubinga , - Kremtner, M De catalogis heurematum Lipsiae Crist, W Philological Studies on Clemens Alexandrinus München Gabrielsson·, J Despre izvoarele lui Clemens Alexandrinus Th I Upsala) Decharme, P La critique des traditions religieuses chez les Grecs des origines au temps de Plutarque Paris p - Biblioteca "Runivers" i поповъ conștiință și rațiune care s-a răzvrătit împotriva tradiției, apărătorii ei aveau singurele mijloace la dispoziție - interpretarea alegorică a miturilor, care făcea posibilă declararea a seducător a totul ca simplu simbol al adevărurilor morale și metafizice Acest punct de vedere a fost adoptat de stoici, dar a întâmpinat rezistență din partea altor școli de filozofie (epicurienii) Metoda descrisă de respingere a miturilor a fost pe deplin adoptată de apologeții creștini Pentru ei, punctul de plecare a fost conceptul stoico-platonic despre Dumnezeu, completat de trăsăturile perfecțiunii morale împrumutate din Evanghelie Aplicând acest criteriu politeismului, ei au ajuns la concluzia că toate obiectele de cult păgân erau nedemne de numele zeilor Dar, în același timp, recunoscând autenticitatea completă a poveștilor mitice și nepermițând ștergerea sensului lor direct cu ajutorul interpretării alegorice, au identificat zei cu demoni Dar odată ce această metodă de critică religioasă a fost adoptată, era deja dificil să o ținem în limitele ei inițiale Foarte curând a avut o utilizare complet neașteptată Cu aceleași criterii și metode, fiul episcopului de Sinope, Marcion, a abordat V Testament și a ajuns la concluzia că legea și ființa care l-a proclamat nu au nimic în comun cu

Evanghelia și Dumnezeu revelat în ea Marcion își păstrează încrederea în autenticitatea deplină a narațiunilor din V Testament și se opune în cel mai hotărât interpretării sale alegorice Cu conceptul de Dumnezeu, extras din Evanghelie, el a început să critice V Testament și l-a respins ca fiind opera unei ființe limitate, parțial drepte, parțial răuvoitoare și viclene El și-a expus comparația dintre V și N Zavetov într -un eseu special, căruia i-a dat titlul de Antiteză Evingeliye interzice răzbunarea (Mt , -), V Testament o prescrie ca regulă: "ochi pentru ochi și dinte pentru dinte" Hristos a iubit copiii, Dumnezeu a trimis V Legământ Biblioteca "Runivers" ELEMENTE GRECO-ROME CULT ÎN ISTORIA ANTICĂ" HRISTOS de urși care au sfâșiat de copii care râdeau de capul chel al profetului Elisei (Ts I) Hristos i-a mustrat pe ucenicii care au cerut să aducă foc din cer în sat, care le-a refuzat ospitalitatea, Dumnezeu V Legământ, prin rugăciunea lui Ilie, a coborât de două ori foc din cer și a ars două detașamente de trimiși ai regelui Ahazia (Ts I, CH ^) Evanghelia interzice furtul (Rom II,), iar Dumnezeul V Testament însuși a ordonat evreilor să atragă vasele de aur de la egipteni (Ex XII, -) Dumnezeul Evangheliei este atotputernic și omniscient, Dumnezeul Legământului B coboară pentru a vedea ce face Adam și ce se întâmplă în Grădină Gândirea bisericească a fost condusă la aceleași concluzii periculoase prin împrumutarea din filosofia lui Philo a ideii Logosului ca mijlocitor între Dumnezeu și lume Această idee din Philo a izvorât dintr-un concept abstract al lui Dumnezeu, complet străin lui N Zaveta Prin înălțimea naturii sale, Dumnezeu nu are nimic în comun cu lumea Ar fi umilitor pentru El să creeze lumea în mod direct și să o guverneze Pe de altă parte, creatura însăși nu ar putea suporta manifestarea lui Dumnezeu în zona sa Prin urmare, în activitatea sa creatoare și providențială, Dumnezeu folosește Logosul ca instrument și mijlocitor În conștiința religioasă directă a creștinilor existau date care i-ar putea înclina să accepte doctrina lui Philon despre Logos-mediator Mântuirea, asupra căreia s-a concentrat tot interesul inimii credincioase, a fost în însăși esența problemei ridicată la persoana lui Hristos, care a vestit Evanghelia, a suferit pentru lumea păcătoasă, a înviat și, după ce s-a înălțat la cer, în mod mistic lucrând în sufletele celor răscumpărați, creând din ei o "făptură nouă" făcută cu prilejul lui Dumnezeu Tatăl, dar prin Isus Hristos, El este mijlocitorul mântuirii Această idee în întregime religioasă, care nu era străină de elementul cosmologic - noțiunea de participare !) Schetter, A, Die paulinische Formel "Dureh Christus" Tübingen Biblioteca "Runivers" Și preoti Fiul lui Dumnezeu în crearea lumii are ceva în comun cu conceptul filozofic al Logosului ca mediator metafizic între Dumnezeu și lume, deși îl acoperă doar parțial Asemănarea menționată a servit ca trecere la ea Gândirea creștină a transferat trăsăturile Logosului Filonian în natura divină a lui Hristos Concluziile logice din această filozofie nu au întârziat să se facă simțite și au introdus temporar politeismul subtil în filosofia creștină Lanțul de teze interconectate din filozofia lui Philo a intrat în mintea gânditorilor creștini nu numai cu veriga sa de mijloc, ci și cu ambele capete, i e cu toate premisele şi concluziile sale logice Acceptând doctrina unui mediator metafizic între Dumnezeu și lume, gândirea creștină nu putea respinge conceptul abstract al lui Dumnezeu ca Ființă, îndepărtată de lume și incapabilă de a acționa direct în ea, întrucât doar acest concept justifica existența Logosului - mediatorul Și din aceasta ideea naturii inferioare a Fiului lui Dumnezeu a revărsat de la sine Dacă Dumnezeu Însuși nu poate să se dezvăluie și să acționeze în lume conform măreției naturii Sale, iar Logosul, ca

mijlocitor, acționează în lume, atunci Divinitatea acestuia din urmă trebuie considerată ca fiind mai puțin completă decât Divinitatea celui din urmă Tată Deoarece, mai departe, doctrina Duhului Sfânt s-a dezvoltat prin analogie cu doctrina Logosului, era firesc să plasăm a treia Persoană a Sfintei Treimi în aceeași relație cu a doua ca și cu prima S-au dovedit în acest fel trei Zei - unul cel mai înalt > și doi subordonați Lui și unul altuia Ca o investigație ulterioară, a trebuit să înlocuiesc ideea biblică a unității lui Dumnezeu cu conceptul de monarhie, sau suveranitate a țarului, Trinitatea este una în același sens ca și *) Caracteristic este faptul că scriitorii creștini din perioada pre-nicenă, opunându-se politeismului păgân, nu vorbesc despre unitatea lui Dumnezeu, ci despre monarhie doar mart Apelează I Ps doar cohortă anunț Gent Cu Un întreg tratat împotriva politeismului, cunoscut sub numele de Iustin Martirul, sub titlul Biblioteca "Runivers" ELEMENTE ALE GRECO-RVMSC CULT ÎN ISTORIA LUI HRISTOS VECHI monarhie indivizibilă într-un stat condus de un împărat prin unul sau mai mulți Cezari subordonați acestuia *) Dar acesta nu mai este monoteismul creștin, ci pluralismul filozofic al lui Celsus și Poroirius, prin care au respins reproșul de politeism adresat acestora de creștini *) Această noțiune a unității lui Dumnezeu - rodul fascinației lui Philo pentru filozofie - a fost caracteristică în principal savanților creștini Printre scriitori, mai puțin afectați de influențele filozofice, predomină o concepție strictă a unității lui Dumnezeu Deosebit de expresivă în acest sens este literatura din Asia Mică: epistolele lui Ignatie al Antiohiei și Policarp al Smirnei, actele apocrife ale apostolilor, scrierile Sf Irineu În învățătura teologilor educați despre Logos ca mijlocitor, sentimentul religios al credincioșilor a simțit instinctiv ceva străin și a prins în el o tentă politeistă Nimic altceva decât Tertulian şi Hippolytus au fost acuzaţi de duplicitate de către adversarii lor, iar acest reproş venea din rândul creştinilor de rând care nu cunoşteau filozofia sau nu voiau să ia socoteală cu ea) Se poate urmări istoric cum s-au dezvăluit din ce în ce mai mult concluziile logice din ideea de Logos-mediator și cum a crescut opoziția în consecință Viem "De monarchia Alcătuirea Sfântului Irineu împotriva gnosticului Florin cu același titlu (Eger Histeccles V,) Tatianus Orat ad Gr c Theophilus, Ad-Autol II cc - S, Cp Otto, Corpus apologetarum III, p ος ων, άλλ' ο μονος αρχών* Blondel, Op-cit-p Tertullianus: "At ego, si utriusque linguae prae-cerpsi, monarchiam nihil aliucl significan scio, quam singulare et unicum imperium" Adv Prax Cu IΠ !) Tertullianus, Adv Prax ce- și) Origine Contra Cels Vili, Porfir în Apocriticus Macarius Malneta, Blonda!, Op cit) Tertulian, Adv Prax c Hippolit Filozof IX, , Roman Dionisie în confruntarea sa cu Dionisie cel Mare a acuzat și școala alexandriană, urmând lui Origen, de triteism Biblioteca "Runivers" și π o p o în ъ la ea de la oamenii care reprezentau interesele credinţei Apologeții secolului al II-lea sunt doar vag conturate, la Tertulian și Hippolit sunt mai clar exprimate, dar protestele în fața monarhienilor, a majorității ecleziastice și a papilor Zeoerinus și Calistus devin mai zgomotoase, Origen urmărește până la capăt linia intenționată, dar în persoană a discipolului său este supus unei condamnări arzătoare de către Papa Dionisie, Arie cade într-o extremă, ceea ce face evident pericolul FILOZOFULUI și trezește o mișcare în care monoteismul creștin câștigă o victorie finală asupra pluralismului filozofic al teologilor În cele două exemple tocmai citate, împrumuturile filozofice, făcute din inițiativa gândirii bisericești însăși, sunt ca niște spirite care, apărând ca răspuns la "chemarea magului, ies din ascultarea lui și nu

vor să plece A treia grupă Aici atingem influențele emanate din elenismul însuși Filosofia antică a avut cel mai mare impact asupra creștinismului nu prin prevederile sale particulare, ci prin direcția generală a gândirii, modul obișnuit de a percepe și de a evalua lucrurile; Toate acestea, fiind exprimate în fiecare punct al unui sistem filosofic bine gândit, capătă o stabilitate deosebită prin puterea repetiției și se afundă adânc în însuși mecanismul gândirii Este extrem de greu să renunți la acest obicei și, între timp, își lasă amprenta pe fiecare nouă impresie, pe fiecare idee nou primită Nici o vigilență nu poate proteja o persoană de asta Forța cu care se luptă este în acest caz constant la lucru, iar atenția îi obosește și slăbește; ca obișnuință, această forță nu este întotdeauna remarcată de el și, ca ceva formal, de foarte multe ori îi pare ceva indiferent și nu trezește nicio suspiciune Un exemplu de astfel de influență a abilității de a gândi asupra ideilor religioase poate servi ca o schimbare în conceptul creștin timpuriu despre Dumnezeu și, prin urmare, Biblioteca "Runivers" ELEMENTE GRECO-ROME CULT b ISTORIA ANTICĂ HRISTOS şi Forme ale sentimentului religios, sub influenţa filozofiei Dumnezeu este creatorul lumii și salvatorul omului Ambele sunt interconectate, dar atenția gândirii religioase se poate opri mai ales pe o parte, în timp ce cealaltă, fără a dispărea complet din câmpul conștiinței, devine, parcă, la periferia ei Și acest transfer al centrului de greutate către unul sau altul element din conceptul de Dumnezeu nu este o trădare a creștinismului, ci reprezintă doar o formă individuală a experienței sale C Testamentul presupune că Dumnezeu este Creatorul lumii și Domnul ei, că El deține toate elementele, că munții se topesc înaintea Lui ca ceara, iar cerul se rostogolește ca un sul Dar toate amintirile naționale, toate tradițiile, întregul mod de viață au îndreptat gândurile și sentimentele evreilor să vadă în Iehova nu atât pe Dumnezeul naturii, cât pe Dumnezeul poveștilor, aflat într-o relație complet exclusivă cu poporul său Iehova și-a ales strămoșii și i-a deosebit dintre alte popoare, și-a înmulțit poporul, i-a eliberat de sclavia egipteană, le-a dat mii de binecuvântări pe drumul către Țara Făgăduinței, a supus toate popoarele care au locuit-o, a creat un regat strălucit sub domnia lui David și Solomon, amintirile cărora nu au dispărut niciodată din amintirea recunoscătoare a lui Israel *) Și până acum, în cina pascală, cel mai tânăr dintre cei prezenți îi întreabă pe evrei despre sensul și semnificația sărbătorii, iar cel mai mare răspunde cu o poveste despre binecuvântările lui Dumnezeu date strămoșilor Este ușor de imaginat natura stării religioase asociate reprezentărilor de acest fel Trăsături similare caracterizează starea de spirit religioasă a liderilor creștini și conceptul lor despre Dumnezeu Se deosebea de cea evreiască doar prin universalismul său) Vezi detalii Targiev, M prof Evanghelia, (Fundamentele creștinismului, vol II) Ed Sergiev Posad, Biblioteca "Runivers" Și preoti mama și absența elementelor nomistice Primii creștini s-au simțit un popor deosebit, care, sub puterea înviorătoare și transformatoare a Evangheliei, era alcătuit din toate popoarele pământului "Voi sunteți un neam ales, o împărăție sfântă, un popor sfânt, oameni (λαός) luați la soarta lor", (Pet II,) li se adresează apostolul Apologeții împart toți oamenii în patru popoare: barbari, greci, evrei și creștini Întrebați despre naționalitate, martirii creștini au răspuns de obicei în timpul interogatoriului: Sunt creștin Creștinii sunt Israelul adevărat, spiritual, față de care Dumnezeu se află în aceeași relație exclusivă, în care a stat cu Israelul trupesc În Biblie, Dumnezeu, conceput în relație cu Israel, este numit Iehova În traducerea LXX,

cuvântul Iehova este redat în greacă Κύριος - Domnul Acest termen este aplicat de antichitatea creștină lui Hristos Hristos este Domnul Bisericii ca Israel spiritual El este Dumnezeul istoriei *) Dar în gândirea religioasă greacă nu exista o experiență corespunzătoare, în viața greacă nu existau suficiente tradiții și mod de viață care să corespundă acestui nou concept al lui Dumnezeu și acestei Forme de evlavie Monoteismul lumii grecești nu este rodul conștiinței istorice, până la cucerirea gândirii filosofice, urcând de la pluralitatea percepțiilor senzoriale la unitatea principiului și a primei cauze pe calea generalizării și abstracției, iar aceasta la rândul său a condus la faptul că conceptul filosofic de Dumnezeu a fost aruncat în Forma abstractului, din care pot fi deduse toate contrariile, și a căpătat un caracter cosmic La rândul său, acest concept a determinat și starea de spirit cea mai religioasă, care în esență a fost o reflectare a bucuriei vieții și a încântării în frumusețea lumii Și de îndată ce un creștin educat s-a apropiat de starea sa religioasă cu acest reproș Ch NatasTr, A Die Mission und Ausbreitung des Christentums in den ersten drei Jahrhunderten Aufl Leipzig, , V IS - Biblioteca "Runivers" ELEMENTE GRECO-ROMOC CULT ÎN ISTORIA ANTICĂ HRISTOS ca obicei de gândire, el a mutat imediat involuntar centrul de greutate în conceptul lui Dumnezeu către activitatea Sa creatoare, deoarece pentru cealaltă parte nu existau analogii ayuakmkh în obiceiurile gândirii sale Deja în Iustin Martirul, ideea evangheliei a Tatălui Ceresc, adică Tatăl, al cărui fiu ar trebui să devină fiecare om, umbrit de harul lui Hristos, se transformă într-un concept complet filozofic despre Tatăl și Părintele tuturor lucrurilor La Clement de Alexandria, conceptul de Dumnezeu atinge o abstractizare pur gnostică Pentru Grigore de Nyssa, Dumnezeu este imaginea principală a Ființei, Bunătății și Frumuseții, reflectată în natură într-un grad slab, iar la Pseudo-Dionisie găsim o definiție a lui Dumnezeu care diferă foarte puțin de cea neoplatonică Și numai în religiozitatea directă a asceților, departe de orice influență filozofică, predomină ideea lui Dumnezeu Mântuitorul, deși modificată: în sens individualist Caracteristică este şi lupta tendinţelor platonice cu direcţia senzuală în escatologia creştină, moştenită de biserică din sinagogă În gândirea evreiască, ideea nemuririi sufletului în renunțarea la trup era slab exprimată Sufletul, după moartea unei persoane, coboară în Sheol, lumea subterană, unde trage o existență incompletă, ca o umbră "Este mai bine pentru un câine viu decât pentru un leu mort" (Έκ zhel IX,) - aceasta este esența acestui punct de vedere "O adăugare naturală la această idee a unei vieți de apoi este ideea învierii Sufletul defunctei ar trebui să primească altarul vieții numai după restaurarea trupului ei În mod destul de consecvent, el a țesut și învieri în poneiul ei aspru-) Tatianus sau la ad &g Cu Aphraafs, des persischen Weisen, Homilien aus dem syrischen tibersetrzt v (Ç Bert (Texte und Untersuch III, ~)* S , Biblioteca "Runivers" Și preoti mania era asociată cu așteptările împărăției pământești a lui Mesia și cu mângâierile pământești, senzuale, care îi așteaptă pe cei drepți în ea Doctrina existenței vagi a sufletului după moartea trupului în lumea interlopă și învierea trupului a trecut din Vechiul Testament în mintea creștinilor, dar odată cu aceasta, în unele cercuri, chiliasmul, ideea de Împărăția pământească a lui Hristos a fost de asemenea acceptată Unii dintre cei mai timpurii scriitori creștini au pus acest grup de aspirații eshatologice în forme foarte masive Ei insistă asupra învierii tocmai a cărnii, a trupului în forma sa în care a existat pe pământ, cu aceleași particule de materie care făceau parte din compoziția sa și înfățișează

împărăția pământească a lui Hristos cu trăsături de o fertilitate extraordinară Vița, spune Irineu, din cuvintele lui Papius și ale preoților din Asia Mică, care la rândul lor s-au referit la Sf Ioan Teologul, apoi va da de lăstari, fiecare lăstar - de crengi, fiecare ramură - de ciorchini și fiecare ciorchine - boabe IO OOO, iar din fiecare boabă se va putea stoarce IO metru de vin x) Hristos va mânca și va bea împreună cu aleșii Săi în această împărăție, iar neamurile și necredincioșii le vor sluji ca slujitori Nu este greu de imaginat cât de inacceptabil a fost acest ideal pentru o minte plină de tendințe platonice Platonismul, în toate formele sale și în toate pozițiile particulare ale sistemului său, a exprimat aceeași idee, dar chiar opusul tradiției evreiești Pentru el inteligibilul era mai real decât sensibilul Această lume este o regiune de umbre, o peșteră mohorâtă în care pătrund reflexe slabe ale vieții și un ecou vag al muzicii cerești Corpul uman este sicriul și închisoarea sufletului Cu cât o persoană renunță mai mult la el, cu atât se apropie mai mult de idealul său Eliberarea completă de legăturile trupului, date de moarte, este Irene el Adv eretici, V, , Biblioteca "Runiverse" ELEMENTE GRECO-ROME CULT ÎN ISTORIA ANTICĂ HRISTOS întoarcerea sufletului la patria sa, la plinătatea fiinţei Cât de jos trebuie să li se pară idealul senzual al chiliștilor acestor oameni? Dionisie din Alexandria, un student al lui Origen, scrie despre un chiliast: "întrucât era un om devotat trupului și prea carnivor, atunci ceea ce el însuși a aspirat își exprima visele despre regat: totul era limitat cu el la satisfacția lui pântecele și îndemnurile animalelor, adică mâncare, băutură, legături de căsătorie și pentru a da tuturor acestora un aspect mai decent, festivități, jertfe, sărbători jertfe * *) Învierea a fost la fel de nedorită pentru adeptul lui Platon A trece de la o stare de spiritualitate curată la o viață în trup, chiar dacă reînnoită, nu i se părea un câștig, ci o pierdere Un document interesant permite o privire în sufletul unui platoogian care se convertește la creștinism Acest document este o scrisoare a lui Synesius către Patriarhul Alexandrian TeoFil Patrician prin naștere și obiceiuri, elev al celebrului filozof alexandrin Hypatia, care a adunat un public vast și rafinat pentru prelegerile sale neoplatonice, un om care și-a oferit patriei, părăsită de guvernul central soartei sale, servicii de neînlocuit în lupta împotriva barbari, Synesi voi fi o achizitie majora pentru biserica, daca s-a alaturat in randurile clerului Din aceste motive, lui, încă păgân, i s-a oferit scaunul episcopal Sinesius nu a refuzat, dar într-o scrisoare adresată patriarhului alexandrin, viitorul său șef, și-a pus propriile condiții Printre ei, el face o rezervă cu privire la doctrina învierii generale "Este greu, ca să nu spun imposibil", scrie el, "ca dogmele care, prin studiu și prin dovezi, au intrat în sufletul meu, să fie distruse în el Nu voi crede niciodată că sufletul a apărut după x) Eusebiu Hist eccles VP, Biblioteca "Runivers" Și preoti trupuri Această înviere, despre care se vorbește atât de multe, o consider pur și simplu o alegorie sacră și misterioasă, și departe de a putea fi de acord cu părerea gloatei Mintea filozofică, contemplativă la adevăr, se împacă cu beneficiile unei minciuni; căci există o afinitate între lumină și adevăr, ochi și oameni Deci, dacă îndatoririle episcopiei mele îmi permit acest lucru, atunci să fiu admis în această demnitate, pentru ca, filozofând acasă și ocupandu-mă cu fabule afară, învățând nimic și nimic fără a dezvăța $ aș putea rămâne cu părerile mele Dar dacă mi-ar spune că episcopul ar trebui să împărtășească părerile oamenilor, atunci aș dezvălui tuturor cine sunt eu "x) Synesius a avut ocazia să-și exprime sentimentele cu sinceritate Dar, fără îndoială,

alți creștini, crescuți în filozofia lui Platon, au experimentat stări similare De aici ia naștere o luptă lungă și încăpățânată care a fost purtată împotriva escatologiei tradiționale și s-a încheiat cu înfrângerea chiliasmului, dar cu triumful ideii de înviere, atât de esențială pentru creștinism Nu este greu de demonstrat că tocmai în acel mediu în care influența platoniciană era puternică a fost fie criticată doctrina învierii, fie tăcerea elocventă, fie transformată într-o alegorie sacră, iar chiliasmul a primit cea mai hotărâtă condamnare Filon a dat o parafrază filozofică învățăturilor B Testament și tradiției religioase iudaice, dar nu a atins nici învierea, nici împărăția mesianică cu un singur cuvânt Gnosticii creștini au văzut în înviere doar un simbol al ideilor spirituale Pentru ei, aceasta este fie învierea păcătosului la o viață nouă, sfântă și curată, fie învierea sufletului, eliberat prin moarte de lanțurile cărnii Clement din Alexandria menționează de cinci ori învierea și nu vorbește niciodată despre învierea morților În escatologia lui Origen, îndreptată împotriva chiliasmului, nu există loc pentru învățarea bisericii despre înviere, dar nu dorința x) Sineziu, Epist (Migne, ser gr t) ELEMENTE GRECO-ROME CULT ÎN ISTORIA ANTICĂ HRISTOS Pentru a nu fi de acord cu o comunitate care a crezut fără motiv, profesorul alexandrin acceptă această dogmă, încercând să o spiritualizeze pe cât posibil Dimpotrivă, chiliasmul înflorește în cercuri care nu au experimentat influențe platonice și nu este criticat de creștinii educați; preferând filozofia materialistă a stoicilor în fața platonismului, ca și Tertulian Astfel, platonismul a ajutat Biserica să purifice eshatologia de noțiunile extrem de senzuale ale iudaismului care se amestecaseră cu ea III Din domeniul gândirii trecem acum în domeniul simțirii și exprimării exterioare a mișcărilor religioase În instituțiile și cultele creștine antice vom găsi și elemente ale culturii greco-romane și vom încerca să explicăm modul în care au pătruns în zidul bisericii Punctul de plecare pentru noi trebuie să fie următoarea observație Dintre toate elementele vieții psihice, reprezentarea este cea mai fluidă Pe de altă parte, stările de sentiment și obișnuință care se dezvoltă încet sunt mai permanente De foarte multe ori gândurile și convingerile insuflate de educație se schimbă, iar sentimentele și obiceiurile generate de acestea își păstrează puterea asupra unei persoane pentru o lungă perioadă de timp Voi face referire la un exemplu frapant - la gr L N Tolstoi și celebrul istoric Harnack Unul și celălalt au renunțat aproape complet la doctrina bisericilor lor Ambele neagă toți membrii crezului Și totuși, nu mai puțin, amândoi sunt profund confesionali Tolstoi, cu negarea căsătoriei și a proprietății, cu idealul său de răbdare și neacțiune, cu vegetarianismul său, propovăduiește în esență același ideal ascetic care pătrunde în toate manifestările vitale ale bisericii care l-a hrănit Pentru Harnack în Hristos Întrebări de filosofie, carte * ti Și preoti Un lucru este cert: "Sunt un păcătos și Domnul se va milostivi de mine"; dar această certitudine este cea mai remarcabilă trăsătură a religiozității protestante Cultura greco-romană a cultivat și ea sentimentul într-o anumită direcție și a creat forme obișnuite ale expresiei sale, care nu au fost ușor distruse nici măcar la cei care, schimbându-și convingerile teoretice, s-au creștin a) Dintre instituțiile creștine, ne vom concentra doar asupra sistemului care a fost instituit pentru admiterea de noi membri în rândurile credincioșilor, cu toate detaliile incidente referitoare la acesta În secolul IV Creștinismul a luat forme care l-au apropiat de mistere, care au servit drept cea mai înaltă expresie a religiozității

extracreștine *) Două trăsături esențiale caracterizează misterele În primul rând, toți participanții la cultul misterului au fost împărțiți în mai multe clase de un secret religios Pentru a avea acces la un cult închis, trebuia să treacă printr-o anumită abilitate, să se supună riturilor legalizate de inițiere și să facă promisiune de a nu divulga secrete rituale în rândul celor neinițiați În al doilea rând, misterele se distingeau prin natura simbolică a cultului lor Doctrina nu a fost strict formulată, dar cu ajutorul ritului și al reproducerii scenice a miturilor corespunzătoare, prin contraste și efecte luminoase, au realizat o foarte puternică excitare a sentimentelor și au creat o experiență directă a ideii religioase Nimic nu a fost spus clar și totul a fost lăsat de ghicit Gândul era ascuns în simboluri, al căror sens fiecare trebuia să-l descopere singur *) Pentru atitudinea creștinismului față de mistere, vezi G Anrich Das añtike Mysterienwesen in seinem Einfluss auf das Christentum Gõttingen G Wóbbermin Religionsgeschichtliche Studien zur Frage der Beeinflussung des Urchristentunis durch das antike Mysterienwesen Berlin Chettham s Misterele, păgâne și creștine Londra Biblioteca "Runivers" ELEMENTE GRECO-ROME CULT ÎN ISTORIA ANTICĂ HRISTOS Astfel, cele două caracteristici ale misterelor pot fi reduse la una: trăsătura distinctivă a acestor culte era un mister extern și interior, iar acesta, la rândul său, trebuia să cultive un sentiment de inviolabilitate sacră a adevărului religios Este nelegiuit nu numai să-l târăști în jurul pătratelor, ci și să-l exprimi deschis, fără acoperire de simboluri, chiar înaintea inițiaților Iar când Silesius a comparat oamenii cu ochii dureroase, pentru care lumina adevărului este dăunătoare, s-a călăuzit tocmai de acest sentiment În secolul IV Creștinismul este modelat în forme similare În primul rând, devine un cult închis Toți credincioșii sunt împărțiți în clase de inițiați și neinițiați Botezul este văzut ca un rit de trecere Se săvârșește noaptea, cu iluminare strălucitoare, într-o adunare liturgică închisă Credincioșii care nu au primit încă botezul nu sunt admiși în partea principală a liturghiei Rituri de botez, cresmare, Euharistie precum și simbolul credinței și rugăciunea Domnului, care făceau parte din riturile botezului și liturghiei, le servesc ca taină Este necesar să se acorde atenție faptului că subiectul misterului - și aceasta este asemănarea izbitoare dintre catehu-menatul creștin și taine - nu era doctrina, ci ritul, nu sensul preoției, ci preoţia în sine S-a vorbit în mod deschis despre faptul că sacramentul creștinului îi aduce pe cei nou botezați despre darurile Duhului Sfânt, dar că ungerea cu crisma slujește ca semn vizibil al acestei solii a fost tăcută Păgânii din epoca persecuției, la care au ajuns zvonuri vagi despre Euharistia creștină, *) Cyrilus Hierosomym Orat, cateh XVI, Migne ser gr T XXXIP Rus transl Moscova Spirit Academii, p "Vedeți peste tot, atât în Vechiul, cât și în Noul Testament, la fel; sub Moise, Duhul a fost dat prin punerea mâinilor, iar Petru, prin punerea mâinilor, dă Duhul Iar asupra ta, când vei fi botezat, harul va coborî Dar cum va coborî, nu voi spune, pentru că nu avertizez ora ' * Biblioteca "Runivers" i π despre p aproximativ în ъ ei i-au acuzat pe urmașii lui Hristos că ucideau copii în scopuri rituale și că le mâncau carnea S-ar părea că aceste acuzații ar fi trebuit să-i încurajeze pe cei persecutați pe nedrept să răspândească pe scară largă informații despre pâine și vin, sub pretextul cărora este predat Trupul și Sângele lui Hristos De fapt, vedem exact contrariul Împărtăşania Trupului şi Sângelui lui Hristos a fost lăsată să fie rostită deschis, pâinea şi vinul erau haina) Când predicatorul a simțit nevoia să atingă aceste subiecte în cuvântul său,

pronunțat imediat după Evanghelie, adică în prezenţa catehumenilor, a folosit imediat omisiunea caracteristică: "iniţiaţii ştiu" ce vreau să spun (ϊσασιν οl μεμυημένοι) întâlnire închisă, unde nici păgânii, nici cei din catehumeni care nu se considerau încă pregătiţi să treacă la botezul au fost admis, episcopul a explicat crezul Ascultătorii trebuiau să-l memoreze, în niciun caz să-l noteze pe hârtie, ceea ce ar putea cădea în mâinile celor neinițiați În memorare, ar trebui să se ferească) Dar chiar și de la inițiați ceva era ascuns și accesibil doar clerului Altarul este învăluit în văluri, iar în timpul săvârșirii sacramentului; în el sunt prezente doar persoane ierarhice - episcopul, preoții și diaconii), rugăciunile euharistice se citesc preotul în secret din oamenii) Desigur, acest secret era un fel de ficțiune În realitate, totul era cunoscut de toată lumea Dar întregul sistem asociat cu secretul condiționat a apărut dintr-un sentiment al inviolabilității sacre a ritului și avea scopul de a cultivând acest sentiment în oameni) Vezi Anrich op cit S g-) Cyrillus Hieros, ibid V) Dionisie Ag-eor Er VS, Migne, Ser gr T W, c - Prima mențiune despre perdele de altar se găsește în Hrisostom) Golubtsov A Prof Despre motivele și timpul înlocuirii lecturii publice a rugăciunilor liturgice cu altele secrete "Teolog Buletinul din , sept , p - Biblioteca "Runivers" ELEMENTE GRECO-ROMOC CULT ÎN ISTORIA ANTICĂ HRISTOS Misterul exterior era egalat cu cel interior În secolul IV punctul de vedere al alexandrinilor câștigă curent general, că adevărul religios însuși este inaccesibil minții omului "Doctrina lui Dumnezeu, spune Grigorie Teologul, este mai desăvârșită decât mai de neînțeles " a lumii , Sfânta Scriptură, relatări evanghelice despre viața Mântuitorului, sărbători creștine, rituri ale sacramentelor, toate acestea sunt un aspect extern , deloc de înțeles pentru toată lumea, coajă de contemplare spirituală și tainică Astfel, tot creștinismul și mai ales cult, ca și tainele, devine o vastă alegorie Rugăciunea publică se transformă într-o experiență intimă orice credincios inima poveștii mântuirii, iar aceasta dă naştere literaturii mistagogice corespunzătoare J) Deci, la baza misterelor și a instituțiilor creștine corespunzătoare stă unul și același sentiment: adevărul religios este tainic, inviolabil; ea este învăluită într-un simbol, ca un văl, și învăluită în mister Această unitate de sentiment este cea care leagă două fenomene înrudite Nu pot fi evidențiate legături istorice directe între instituțiile și misterele creștine Mai mult decât atât, creștinii tratau cu cel mai mare dispreț și aversiune scârbă față de toate manifestările de religiozitate păgână *, ceea ce exclude imitarea conștientă și deliberată a misterelor și adaptarea la acestea a cultului creștin Disciplina arcanei a fost produsul creativității independente a creștinilor, dar întrucât această creativitate era determinată de sentimentul adus de mistere, instituțiile creștine le-au reprodus din neatenție Deci în telefon nu se aude nici un sunet) Dionisie Areopagitul Despre Ierarhia Bisericii Sofroniy Patr Ierusalim, (VPv) Despre preoția divină ' Maxim Mărturisitorul (sec VÌI) Mister, etc Biblioteca "Runivers" Și preoti zboară din loc în loc, iar curentul, excitat de sunete la un moment dat, care se propagă de-a lungul firului, creează un sunet asemănător în altul Unitatea de sentiment care leagă instituțiile creștine cu misterele este actuală Rămâne doar să întreb, unde este firul? Unde sunt canalele prin care sentimentele nutrite de mistere se revarsă în sufletele creștinilor? În primul rând, întreaga viață a societății, formată sub influența misterelor, a servit ca un astfel de dirijor Se știe că procesele în care era necesar să se atingă cultul secret s-au desfășurat cu ușile

închise, iar toți neinițiații au fost scoși din sala de judecată, iar pătrunderea poliției în adunarea liturgică a inițiaților a fost resimțită ca cea mai mare atrocitate * *) Al doilea canal a fost filozofia, care a fost puternic influențată de mistere Deja Platon era sub influența cultelor secrete; i-au afectat și mai puternic pe Philon, pe neo-pitagoreici și pe neo-platoniști Doctrina conform căreia adevărurile înalte ale religiei și filosofiei ar trebui exprimate în simboluri și ținute secrete față de oameni devine obișnuită Filosofia cuprinde întreaga terminologie a misterelor Oamenii educați filosofic sunt inițiați, cel mai de jos nivel de cunoaștere filozofică este misterele mai mici, cel mai înalt este cel mare; un filozof este un hierofan, un mistagog, un daduh Dar toate trăsăturile enumerate ale filosofiei, prin scrierile alexandrinilor - Clement) și Origen - au fost transferate și în literatura creștină Iată un fir subțire, dar neîntrerupt, care leagă creștinismul de mistere b) Expresia exterioară a tulburărilor religioase este de obicei un cult, un set de acțiuni în care o persoană își dezvăluie dragostea și reverența față de *) R Decharme La critique des traditions religieuses chez les Grecs Paris , p - *) Bratke Die Stellung des Çlemens Alexandrinus zum antiken Mysterien-wesen Teologische Studien und Kritiken Biblioteca "Runivers" ELEMENTE GRECO-ROME cult ÎN ISTORIA ANTICĂ HRISTOS de puteri cerești Istoria bisericii arată că cultul creștin, foarte sărac în zilele propovăduirii evanghelice originare, devine din ce în ce mai magnific odată cu trecerea timpului și, treptat, devenind mai complicat, ia Forme pentru care analogii pot fi indicate în prealabil -Religiile crestine *) Dintre aceștia, unii au fost sfințiți de autoritatea autorității bisericești și au devenit o proprietate permanentă a vechilor confesiunile necreștine, altele, remarcate prin caracterul lor superstițios și grosolan păgân, au fost temporar ignorate de reprezentanții oficiali ai bisericii, dar apoi au fost interzise și, cu ceva efort, complet eradicate Prima clasă include aprinderea lămpilor și lămpilor în biserici și în fața imaginilor sacre, fumatul tămâiei, obiceiul de a se spăla înainte de a intra în sanctuar și de a săruta pragul, îngenuncherea și prosternarea, jertfe bogate în favoarea templului, jurăminte , icoane de decor cu flori și coroane de flori, ex-voto - dedicație martirilor, ca expresie a recunoștinței pentru vindecare, imagini în miniatură pe metale prețioase sau materiale mai ieftine ale membrelor corpului vindecate de boală - brațe, picioare, ochi, urechi , etc Din partea unui păgân care s-a convertit la creștinism, era destul de firesc să ofere noii sale viziuni religioase asupra lumii formele obișnuite de exprimare, care în ochii lui erau înalte, emoționante și sacre Pentru a îmbrăca noile sentimente într-o coajă complet nouă, au fost necesare eforturi, creativitate, în timp ce mișcările obișnuite sunt reproduse ușor și liber Dar nu a existat niciun motiv ca biserica să intre într-o luptă cu acest fenomen, atât de înțeles și care nu conține nimic amenințător, și asemănarea exterioară care s-a stabilit *) Material extensiv pentru secțiunea următoare este conținut în lucrarea fundamentală, dar prea extremă în tendințele și concluziile sale, a lui B Lucius - Die Anfãnge des Heiligenkults in der christlichen Kirche Tubinga Mier de asemenea H Dtlehaye Legendele hagiografice Ed Bruxelles Biblioteca "Runivers" Și preoti astfel, între formele de cult creștin și cultele precreștine, în sine nu aruncă nicio umbră asupra religiei spiritului și adevărului și nu mărturisește abaterea acesteia către păgânism Formele enumerate de cult corespund atât de mult naturii însăși a tulburărilor religioase, încât nici măcar nu constituie o trăsătură specifică a religiei greco-

romane: le întâlnim între toate popoarele În esență, ele nu conțin nimic de bază sau nedemn de creștinism și, mai mult, asimilându-le, Biserica le-a dat o nouă iluminare și interpretare, făcându-le simboluri ale sentimentelor și ideilor superioare În cele din urmă, unele dintre aceste Forme au fost percepute cu atât mai bine pentru că făceau parte din cultul Vechiului Testament și erau menționate în Biblie În alte moduri, în componența cultului au pătruns astfel de expresii de credință și evlavie, care poartă amprenta superstițiilor păgâne Aceasta include obiceiul de a petrece nopți în temple în speranța de a primi ajutor supranatural în caz de boală sau o revelație a remediilor care ar putea să o vindece Acest obicei, sau incubație, era larg răspândit în lumea păgână Acordând naiv o importanță excepțională apropierii spațiale de zeitatea care locuia în templul lor, păgânii, afectați de boli grave, s-au înghesuit în templele lui Asclepius și a altor zei și au dormit în sanctuarele lor Din sec IV Acest obicei trece și la creștini În templele martirilor, bolnavii dorm și ei în așteptarea vindecării sau a revelației Unii dintre ei petrec săptămâni și luni la moaștele martirului Deosebit de periculoase din punct de vedere religios au fost festivitățile populare din zilele amintirii martirilor La mormintele eroilor creștini, care au dovedit cu sângele lor statornicia credinței lor, s-au adunat în aceste zile nenumărate mulțimi de admiratori Au adus cu ei vin, carne, Biblioteca "Runivers" ELEMENTE GRECO-ROME CULT ÎN ISTORIA ANTICĂ HRISTOS de pâine, dulciuri și sărbători jertfe aranjate aici, moștenirea trecutului lor precreștin Aceste sărbători constau cândva în cultul morților și al eroilor Prin intermediul lor, antichitatea păgână spera să intre în cea mai strânsă comuniune cu zeii Sărbătorile în cinstea martirilor au căpătat adesea același caracter Toată lumea a încercat să se apropie cât mai aproape de mormântul sfântului Peste mormântul martirului se făceau libații cu vin și tămâie Sărbătoarea religioasă s-a transformat, pe nesimțite, într-o petrecere veselă de băutură, cu vorbe indiscrete și cântece erotice, iar toate acestea au fost urmate de dans și excese sexuale Tehnici pedagogice care folosite uneori de biserică în lupta împotriva păgânismului, ele aruncă lumină asupra celui psihologic cauzele care au produs fenomenul recent remarcat Înțelegând bine puterea rezistenței obiceiurilor religioase, Biserica s-a împăcat temporar cu ele, le-a tolerat, dar a încercat să rupă Formele de cult din obiectul lor inițial și să le îmbine cu unul nou Păgânii aveau templul lor și alte sărbători Mulțimi de pelerini se înghesuiau la aceste sărbători, ei erau urmați de negustori cu provizii de hrană necesare hrănirii pelerinilor , iar de altfel, alte bunuri; concepute pentru nevoile simple ale sătenilor Astfel s-a născut târgul Religia și comerțul mergeau mână în mână Dar se știe cât de greu este să distrugi târgul și sărbătoarea, cu care oamenii s-au obișnuit de zeci și sute de ani Biserica a folosit acest lucru pentru a atrage treptat păgânii la creștinism Ea a lăsat târgul inviolabil, dar în același timp a stabilit o sărbătoare în cinstea vreunui martir Totodată, templul păgân a fost distrus sau închis, iar lângă el a fost ridicat un templu dedicat sfântului creștin *) Deoarece obiceiul permitea stabilirea de sărbători în zilele morții, înmormântării, dobândirii și transferului Pentru exemple vezi Delehaye, op cit R - Biblioteca "Runivers" Și preoti moaștele martirului, iar de foarte multe ori aceste zile nu erau indicate cu exactitate de tradiție, reprezentanții bisericii s-au bucurat de o libertate considerabilă în stabilirea timpului sărbătoririi martirului Masele păgâne și semipăgâne, strânse la târg și negăsind aici instituții religioase mai familiare, îndemnate de modul

de viață predominant sau mânate de curiozitate, au luat parte la un nou cult și s-au trezit în puterea legii asociației elementele vieții mentale Locul și ora sărbătorii au rămas aceleași, dar obiectul de cult s-a schimbat Psihologia mulțimii a transferat involuntar sentimentele anterioare, speranțe și manifestarea lor exterioară la un nou obiect de venerație Masele mărșăluiau acum spre biserica creștină, dar purtau cu ele concepte și obiceiuri păgâne, încă neluminate de noua religie, propunând autorităților bisericești sarcina dificilă și complexă a eradicării și spiritualizării lor treptate Un exemplu interesant al experienței formelor de evlavie precreștină este fenomenul cunoscut sub numele de cult-mixing Dintr-un material foarte amplu, voi atinge doar venerarea martirului Thekla din Seleucia Informațiile inițiale despre viața martirului sunt preluate din monumentul apocrif Akty ap Paul, a doua jumătate a secolului al II-lea (ibo-) x) Originea apocrifelor este binecunoscută Un presbiter din Asia Mică a compilat-o sub forma unui roman sau a unei povești din dragoste pentru apostolul neamurilor, cu scopul bun de a-l slăvi Dar Biserica a reacționat foarte strict la această râvnă nerezonabilă și la fals: presbiterul a fost lipsit de locul său *) Odată cu trecerea timpului, Seleucia din Isauria a devenit centrul venerației pentru primul martir, iar acest document extrem de strălucitor din viața de zi cu zi ne familiarizează perfect cu Formele în care acest cult a luat aici Înțeleg Povestea Miracolelor Primului Martir *) Text grecesc în Lipsius et Bonnet Acta Apostolorum apocrypha P I p -) Teriullianus Debapt c Biblioteca "Runivers" ELEMENTE GRECO-ROME CULT ÎN ISTORIA ANTICILOR, HRISTOS Thekla, întocmit în primul sfert al secolului al V-lea, dar pe baza unui monument mai vechi de natură asemănătoare, de episcopul seleucian Vasile (f) *) În Seleucia, acel bogat oraș de comerț, renumit pentru școala sa, care îl considera pe Homer ca bază a educației, atât în antichitatea precreștină, cât și cu mult timp după introducerea creștinismului, au dominat două culte: cultul lui Pallas Athena și cultul lui Pallas Athena Sarpedon, inițial eroul, dar mai târziu în mintea admiratorilor a fuzionat cu ideea lui Apollo La Atena, ei venerau pe protectorul orașului de frecventele raiduri ale isaurienilor sălbatici și pe patrona școlii, în Sarpedon zeul vindecător, care deschide remedii medicale pentru bolnavi, care petrec noaptea în templul său Când orașul a devenit creștin, ambele zeități au fost expulzate, dar a luat naștere cultul martirului Thekla, iar oamenii au început să aștepte de la martir același lucru pe care, așa cum credeau anterior, l-au primit de la Atena și Sarpedon Thekla - războinic, protector al orașului de barbari, patron al școlii, vindecător de boli Trebuie remarcat faptul că pentru apariția unei astfel de idei, viața lui Thekla nu oferă niciun motiv Mai mult, formele noului și vechiului culte coincid într-o mare măsură Templul martirului este construit pe vârful muntelui din partea de sud a orașului, ca și templul Atenei, care ocupa dealul din partea de nord Admiratorii îi aduc mucenicului păsări, pentru întreținerea căreia s-a amenajat o curte specială pentru păsări, iar între aceste păsări, corbi și cocoși, odinioară dedicată Atenei La intrarea în templul martirului se vinde săpun, așa cum era în sanctuarul Atenei, pentru ca pelerinii să se spele și să intre cu trupul curat Ca și în templul lui Sarpedon, tot așa și în templul Thekla, bolnavii dorm, așteptând dezvăluiri despre remedii vindecătoare *)) Greacă, text de Migne Ses gr T LXXXV Rus pe Povești despre martiri creștini cinstiți de Biserica Ortodoxă Catolică TI Kazan p >) Vezi Lucius Op cit S - Iată și alte exemple de amestecare a cultelor S - Biblioteca "Runivers" Și preoti Originea tuturor acestor analogii este clară Poziția orașului nu s-a schimbat

nici în vremea creștină Pericolele, nevoile, nevoile, anxietățile, în care o persoană apelează de obicei la cel mai înalt ajutor, au rămas aceleași; așteptările cu care au abordat noua patronă a orașului nu s-au schimbat , iar acest lucru s-a reflectat în ideea caracterului și activităților sale Pe de altă parte, sentimentul religios s-a străduit involuntar să se exprime în acțiuni și Forme obișnuite În istoria gândirii și vieții creștine, cercetătoarea întâmpină multe fenomene separate, care își găsesc explicația prin complicarea treptată a predicării evanghelice inițiale cu elemente ale mediului cultural în care ea căuta sucuri hrănitoare pentru creșterea ei, iar impactul căruia, conform legilor psihologice generale, ea nu a putut rezista întotdeauna Roma catolică servește ca un simbol viu al relației reciproce dintre aceste forțe Aici a mai rămas foarte puțin din Roma antică, dar ceea ce a rămas din ea a experimentat puterea cuceritorului ei, Roma creștină Pe străzile capitalei lumii catolice vezi obeliscuri egiptene încoronate cu o cruce, iar coloana lui Marcus Aurelius transformată într-un piedestal pentru statuia Sf Paul Creștinismul a intrat în templul celor șapte planete și și-a ridicat acolo altare, lăsând templul însuși fără nicio modificare (Maria Rotonda) Numai din porticul său a scos bronzul pentru a-l turna într-un baldachin magnific deasupra mormântului ap Petru Și-a decorat bazilicile antice cu coloane și marmură preluate din templele păgâne Deci, în sens spiritual, creștinismul a ridicat un templu magnific pentru Dumnezeul Viu, dar în interiorul zidurilor acestei clădiri maiestuoase se mai păstrează fragmente valoroase din cultura odată strălucitoare a Greciei și Romei da Hegel, cap VIL Biblioteca "Runivers" N ALEXIEV cauze Subiect, libertate, valoare - în asemenea forme nu ne este dat Într-un cuvânt, caracterul său naturalistic încă nu s-a pierdut: este un lucru fizic contemplat în timp și spațiu *) Această realitate contemplativă unică este cea care figurează în Kistyakovsky și Lask ca unitate principală admisă tacit de ei, care stă la baza diferențelor lor absolute Având în vedere, de exemplu, unitatea contemplativă a lucrului numit "pământ" - nu putem acoperi una dintre întreaga varietate a accesibilității contemplative într-o singură înțelegere, acordăm atenție laturilor omogene ale postperselor, le grupăm, facem abstracție de la alte semne eterogene (c) " Același lucru trebuie spus despre oraș, stat, societate și toate celelalte lucruri Conceptul juridic de societate și conceptul socio-psihologic al acesteia sunt, așa cum îl exprimă în mod direct domnul Kistiakovsky, două aspecte diferite ale unuia și aceluiași lucru care ni s-a dat în contemplație* Și trebuie adăugat că numai această unitate contemplativă fundamentală face posibil ca, în timp ce se ocupă de concepte diferite, domnul Kistiakovsky afirmă totuși că acest concept este despre unul și același lucru; altfel, orice criteriu s-ar pierde în faptul că, cu cele mai diverse puncte de vedere asupra subiectului studiat, avem de-a face în continuare cu același subiect, și nu cu oricare altul Totuși, aici se află punctul slab al întregii teorii În afară de faptul că asumarea unității contemplative este o premisă dogmatică inconștientă, deci neverificată, extinderea acesteia din urmă în domeniul tuturor obiectelor posibile este, de fapt, incorectă Există obiecte, după cum spunea Hegel, care nu pot fi nici cântărite, nici măsurate, cărora nu le corespunde nicio contemplare sensibilă Windelbandt merge și mai departe, pentru care chiar și conformitatea cu legea este o formă constitutivă a realității mier "Preludii" p Nu putem să nu menționăm aici remarcabila carte a lui Munsterberg, Philosophie der Werte, care, fiind apropiată în principii de școala Wiedelbando-Rickertiană, rupe decisiv cu rămășițele

naturalismului Această carte a apărut când acest eseu fusese deja scris mier de asemenea W Stern, Person und Sache, ca cea mai susţinută polemică împotriva naturalismului) miercuri s? SS Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA SOCIALĂ LUI RUDOLF STAMMLER canin - ca, de exemplu, libertatea, legea, cetățenia, Dumnezeu!) Fără să-și lămurească singur acest lucru și să susțină teza conform căreia conceptul sociologic și filozofic al dreptului sunt două aspecte diferite ale unuia și aceluiași "lucru dat în contemplație", domnul Kistyakovsky, în esență, rămâne în urmă tendințelor progresive ale propriei școli Profesorul său Jellinek a arătat perfect clar că numai conceptul de scop constituie lege, în timp ce elementul contemplativ din acesta din urmă este ceva accidental și lipsit de importanță Conceptele juridice sunt create numai pe baza obiectelor care ni se dăruiesc în contemplare și nu pe baza calităților lor contemplative și fizice *) Totuși, toate acestea poate fi atribuită atât societății, cât și, în general, majorității conceptelor cu care operează știința socială: elementul contemplativ, dacă nu întotdeauna lipsește în ele, atunci în niciun caz nu joacă rolul unui principiu constitutiv Conform remarcii corecte a lui Stammler, "în ideea unei vieți sociale împreună, găsim, fără îndoială, altceva și mai mult decât simplul fapt al existenței oamenilor în spațiu și timp" * * * * *) Domnul Kistyakovsky nu a înțeles această trăsătură de bază a conceptelor sociale G Kistiakovsky, de exemplu, vede o semnificație foarte mare în spatele analogiilor pe care Kant le-a trasat între relația indivizilor cu societatea, pe de o parte, și copacii cu pădure, pe de altă parte El acordă și mai multă semnificație lui Rumelin, care a extins aceste analogii comparând societatea cu un pârâu, păduri și un lanț de munți) Sr Hegel, Enciclopedia d stiinte filozofice Vol I Logica §) "Pentru o observare teoretică a naturii nu există case fizice, zgomote, ci doar lemn, piatră și metal, doar atunci când voi cunoaște scopul care a pus aceste materiale împreună sub anumite forme voi și eu esența acestor lucruri în lumea practică a omului devine clară Numai prin relația cu scopurile umane ia naștere valoarea și doar ceea ce este valoros are loc în lege Mai mult, acțiunile voinței umane își obțin unitatea juridică doar prin scop " "Sistem etc s "Къ государ- ственной власти приложимо тоже, что și ко всѣмъ правовымъ понятіямъ: ихъ nu se vede deloc Nimeni nu a văzut vreodată o achiziție sau o închiriere - cât de mult persoane ar fi făcut aceste tranzacţii juridice ed I-a pagina) "Economie și Drept", vol I, p Biblioteca "Runivers" N ALEKSIEV În acest fel, domnul Kistyakovsky echivalează societatea cu o unitate contemplativă spațio-temporală obișnuită, ca, de exemplu, o pădure, iar conceptele pur științifice naturale sunt considerate a fi suficient de constitutive ale acesteia Adevărat, domnul Kistiakovsky prevede că societatea este, poate, ceva mai mult decât existența spațio-temporală a oamenilor: dar acest plus este din nou interpretat pur naturalist, societatea nu este o simplă unitate spațio-temporală, ci un anumit proces de interacțiune mentală Într-un cuvânt, nu există o diferență fundamentală între societate și alte unități, prin care, desigur, se înțelege unitatea contemplativă și fizică, în opinia domnului Kistyakovsky: societatea este doar "cea mai înaltă treaptă de dezvoltare" a acestor unități*) Nu este greu de arătat că toate aceste concepte naturaliste nu pot constitui o societate Coexistența oamenilor în spațiu și timp poate să nu aibă caracterul unei legături sociale; la fel, "lupta tuturor împotriva tuturor" lui Hobbes nu este lipsită de elemente de interacțiune psihică între oameni, cu toate acestea, nu este aproape nici un fel de condiție socială Cu alte cuvinte, pentru a constitui o

societate, este necesar să se depășească limitele conceptelor științei naturii, este necesar să se treacă peste naturalism, este necesar să se admită posibilitatea unor unități nu contemplative, ci destul de reale Stammler vede această posibilitate atunci când pune problema găsirii, prin mijloace speculative, a unității fundamentale în conceptul vieții sociale a oamenilor, când susține că metodele și conceptele științelor naturale nu pot găsi o astfel de unitate Și în aceasta stă pentru noi întreaga semnificație a filozofiei sale sociale Principalele sale tendințe sunt mai îndreptate spre eliberarea științei sociale de principiile naturalismului decât tendințele filozofiei sociale a școlii Windelband-Rickertian Filosofia socială a lui Stammler este una dintre reperele avansate în rezolvarea problemei principale a timpurilor moderne - pentru a construi logica și filosofia acelui mare domeniu de cunoaștere, Aceste considerații sunt dezvoltate de domnul Kistyakovsky în capitolul IV cartea lui mai sus citată Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA SOCIALĂ LUI RUDOLF STAMMLER pe care unii o numesc "știința spiritului", alții "științe ale culturii" - și în același mod să construiască o nouă viziune spirituală și cultural-istorică asupra lumii în contrast cu naturalismul care domina până acum filosofia Vorbim aici, desigur, despre formularea fundamentală a întrebării de către Stammler, dar nu despre implementarea acesteia Recunoaștem această afirmație ca fiind mai profundă decât cea a reprezentanților tendinței Windel-Bando-Rickertian, dar acest lucru nu ne obligă să aderăm la teoria sa în toate detaliile ei Dimpotrivă, împărtășim pe deplin opinia că, rezolvând însăși întrebarea, Stammler a introdus o serie întreagă de cele mai nepermise erori și gafe Ele pot fi reduse la două puncte principale: în primul rând, la o formulare neclară și o justificare epistemologică insuficientă a problemei de mai sus și, în al doilea rând, la rezolvarea ei eronată în limitele filosofiei sociale III Din premisa pe care am adoptat-o, că viața socială a oamenilor trebuie să reprezinte o unitate de bază și necontemplativă, urmează consecințe foarte importante pentru filosofia socială Și mai presus de toate, acesta din urmă ar trebui să ocupe un loc cu totul aparte printre alte studii sociale: ar trebui să le servească într-un anumit sens ca punct de plecare, care în științe, de exemplu, cele naturale, este realitatea contemplativă Căci dacă materialul cognitiv de bază al științelor sociale - viața socială a oamenilor - nu se sprijină pe o unitate contemplativă dată inițial nouă, atunci uniformitatea care stă la baza fenomenelor sociale trebuie neapărat să se manifeste printr-o disciplină științifică - iar această disciplină nu poate fi decât socială filozofie Stammler ilustrează această idee cu exemplul dreptului Oricât de departe, în opinia sa, ar fi diferitele sisteme ale filosofiei dreptului din învățăturile lor, toți sunt de acord asupra unui singur lucru: că punctul central al studiului lor este dreptul Dar ce este corect? "În mod inductiv, pe baza experienței istorice și juridice", este imposibil, potrivit lui Shtam- Biblioteca Runiverse N ALEKSIEV Mlera, răspunde la această întrebare "Când teoria dreptului își oprește atenția asupra acelor grupuri de oameni și asupra acelor procese cărora dreptul le datorează istoric apariția, atunci când încearcă să derive o lege a dezvoltării dintr-o comparație a cazurilor individuale de formare a normelor juridice, ceea ce ar au o relativă universalitate, atunci la urma urmei, aici se presupune deja că este dat conceptul de drept Și orice "experiență juridică privată depinde de conceptul general semnificativ de drept", și nu invers Prin urmare, înaintea oricărei științe sociale anume, este necesar să se definească ce este un drept Și aceasta este problema filozofiei sociale "Filosofia

socială în acest caz aparține "rolului dominant") Subliniem ceea ce raționamentul lui Stammler nu exprimă cu suficientă claritate: legea posedă toate aceste trăsături datorită caracterului său necontemplativ Dacă am avea în fața noastră o unitate inițial contemplativă, de ex "Țara" domnului Kistyakovsky, atunci, desigur, numai metodele științelor naturale ar putea fi o metodă fructuoasă pentru studierea lui, dar natura specială a dreptului necesită utilizarea unor tehnici metodologice speciale Și toate acestea trebuie în egală măsură atribuite conceptului de viață comună a oamenilor Viața socială a oamenilor nu este, de asemenea, doar un fenomen fizic; parafrazând binecunoscuta zicală a lui Aristotel, putem spune că omul "social" diferă de simpla comunicare fizică animală prin faptul că "are conștiința binelui și a răului, a corectului și a nedreptului și a altor lucruri asemănătoare" Aceste proprietăți sunt cele care determină natura foarte specifică a metodologiei științelor sociale, precum și rolul principal al filosofiei sociale printre alte discipline sociale ' ' Deci, a dezvălui această unitate fundamentală, care stă la baza fenomenelor sociale, este sarcina principală a cunoașterii sociale și filozofice În același timp, calea pe care merge filosofia socială nu este calea "inducției": "clarificarea conceptelor și a învățăturilor semnificative necondiționat universal care servesc ca !) "Economie şi Drept*, vol I, pp - ' Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA SOCIALĂ LUI RUDOLF STAMMLER premisă pentru orice cunoaștere social-științifică, - să spunem Stammler, - poate fi atinsă prin auto-aprofundare critică a conținutului cunoașterii sociale Înainte de a investiga ce rezultate pozitive a ajuns filosofia socială a lui Stammler pe această cale, vom atinge acea formulare epistemologică și acea justificare epistemologică care au fost date principalelor probleme ale filozofiei sale sociale Care este, din punct de vedere epistemologic, unitatea originară care stă la baza conceptului de "viață umană împreună?" Aceasta este întrebarea centrală a doctrinei lui Stammler; între timp, el nu ne-a dat niciun răspuns justificat și uniform la adresa lui, lăsând astfel întreaga clădire a filozofiei sale sociale fără o bază solidă Stammler dă câteva semnificații foarte diferite conceptului de unitate fundamentală Deci, în primul rând, această unitate se identifică cu "regularitatea" supremă la care este supusă viața socială a oamenilor În același timp, Stammler pune înțelesuri foarte diferite conceptului de regularitate) Întrucât, mai târziu, în chestiunile epistemologice, Stammler se ridică din punctul de vedere al criticii kantiene, pentru care orice legătură transversală este în primul rând o legătură categorială, atunci conceptul de regularitate se transformă cu Stammler în conceptul de condiție logică și metodologică în care noi doar și vrem să ne gândim la conceptul vieții sociale a oamenilor Mai departe, Stammler ajunge la conceptul de unitate, ca principiu constitutiv, pentru a uni apoi aceste diverse Definiții; pentru a încheia: "Această calcul * * poate fi găsită sub forma unității fundamentale a cunoștințelor sociale și științifice" *) Cu naivitate, el folosește, ca "identități", astfel de concepte și datorită interpretării cărora Canto modern -filologii sunt capabili să scrie volume întregi și să se împartă în cele mai ostile shkbl "În acest fel", spune el, de exemplu, "este posibil să găsim x) miercuri de mai sus articol de M Weber *) Cf Stammler, p pagina ι Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" N ALEXIEV acel gen de regularitate, acel principiu unificator și acel punct de vedere metodologic, care sunt condițiile necesare oricărui studiu și cercetare a vieții sociale date istoric a oamenilor "parcă de la sine ar fi clar că "regularitatea", "principiul

unificator" iar "punctul de vedere metodologic" sunt concepte identice În cele din urmă, sensul "unității fundamentale" este fixat ca formă de viață socială Totuși, conceptul de formă apare din nou în fața noastră ca un cameleon, schimbându-și culoarea în fiecare moment Forma este, în primul rând, ceva constant în concept, în timp ce materia opusă este un principiu fluid și schimbător În acest sens, conceptul de formă se contopește cu conceptul de trăsături esențiale ale unui obiect: obținem o formă atunci când aruncăm mental acele părți constitutive ale unui obiect care pot fi aruncate, păstrând în același timp conceptul despre acesta În același timp, este necesar să se distingă pur și simplu forma conform - îndepărtarea din forma sa pură Forma pură este forma acelor concepte, care la rândul lor servesc ca formă pentru alte concepte Astfel, potrivit lui Stammler, dreptul este o formă a vieții sociale a oamenilor, dar dreptul, la rândul său, poate avea propria sa formă, iar aceasta este formă pură Dar forma, fiind o trăsătură esențială, este în același timp o condiție logică pentru un studiu fundamental original al acestui subiect, Mai departe, aflăm că forma are proprietatea de a introduce "ordine și unitate în diversitatea conținutului nostru constiinta" Forma, într-un anumit fel, se apropie de o regularitate uniformă clară la concept? "despre o modalitate formală unificată de a studia un obiect dat" Într-un cuvânt, definiția unității formei ne conduce din nou în același * cerc nesfârșit de concepte diferite, căruia i se poate da caMçe un sens variat și chiar opus) / Pentru a aprecia semnificația filozofiei sociale a lui Stammler, nu trebuie să ne aventurăm în critică detaliată, ryche; ideile prezentate Însuși modul de prezentare ne indică deja soliditatea opiniei exprimate mai sus că Shtam; livrarea corectă a întrebării, a dat o complet greșită Ibid pagina Ibid , pp lai și urm '' Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA SOCIALĂ LUI RUDOLF STAMMLER soluția sa suficientă Chiar și presupunând că diversitatea de semnificații cu care JPtammler o atribuie concepției sale despre unitatea fundamentală are un fundament în spate și poate fi justificată într-un fel - totuși avem dreptul să cerem ca această presupunere să fie suficient de complet dezvoltată și dovedită Cu toate acestea, Stammler nu are o astfel de dovadă; dar nu putem să luăm pe credință toate aceste gânduri exprimate la întâmplare, care dau impresia unor rezerve verbale mai degrabă decât teze exprimate în mod deliberat Și trebuie să fim de acord că din punct de vedere epistemologic, "unitatea fundamentală" a lui Stammler rămâne un X solid Dar la fel de nefundamentată este o altă idee de bază a filozofiei sale sociale, și anume modul în care unitatea fundamentală a unui obiect este combinată cu diversitatea punctelor de vedere din care acest obiect poate fi studiat Pentru a demonstra această propoziție, Strain operează predominant cu conceptele de formă și materie menționate mai sus În opinia sa, aceste categorii cele mai importante pentru filosofia socială sunt, în primul rând, abstracții din întreaga ființă a vieții sociale a oamenilor "Nu trebuie să uităm niciodată", spune Stammler, "că această distincție este posibilă doar în abstractizare, de fapt, în orice cercetare socială, ambele - forma și materia - sunt întotdeauna ceva inseparabil" Pe ce bază tăiem această integritate a ființei sociale și o examinăm din diferite puncte de vedere, o studiem în diferite științe? "Este deja trăsătura generală a formelor, declară categoric Stammler, este că ea în sine poate fi supusă cercetării științifice Într-o notă, această prevedere / care justifică doar "posibilitatea unui studiu independent al dreptului, care pentru Stammler constituie o formă de viață socială", precum și posibilitatea filozofiei sociale, care se ocupă de "forme pure de viață socială a

oameni", este întărit de o referire la Kant și la puțin cunoscutul său comentator MeShm Vorbim despre a patra diviziune a "amfibolelor" lui Kant, care tratează forma !) Ibid pagina Biblioteca "Runivers" N ALEXIEV și materia în general - dar declarăm cu tărie că în acest pasaj al Criticii Rațiunii Pure, nu se poate aduna absolut nimic pentru a dovedi propoziția că "este o trăsătură generală a formei" - să fie supus unei investigații științifice independente! Cu toate acestea, Stammler se referă la un alt exemplu de matematică: "Fizica", spune el, "este posibilă numai sub formă matematică, dar matematica poate fi studiată de la sine" Totuși, din ceea ce se întâmplă în fizică, nu se poate concluziona că trebuie să aibă loc în mod necesar peste tot, în special în filosofia socială Astfel, posibilitatea jurisprudenței și a filosofiei sociale ca științe independente, precum și posibilitatea unei metode juridice și filozofice, rămân neîntemeiate la Stammler La fel de nefondată este și independența celei de-a treia discipline sociale - economia politică Potrivit lui Stammler, problema vieții sociale, din moment ce ne aflăm din punctul de vedere al științei sociale, nu poate fi investigată în sine, în afara relației sale cu forma De aceea economia politică nu poate fi distrasă de la elementul reglator, de la forma vieții sociale - trebuie să studieze "realizarea concretă a cooperării reglementate" Și în aceasta constă diferența sa față de jurisprudență, care studiază forma vieții sociale în forma ei abstractă Dacă însă, economia politică este abstrasă din forma vieții sociale, ea va înceta să mai fie o știință socială, se va transforma în știința naturii: din "economia socială" va deveni "economia naturii" Această ultimă metodă de considerare este îndreptățită, dar nu este metoda științei sociale, ca atare *) - Dar, în opinia noastră, argumentația prezentată pur și simplu nu poate apăra independența economiei politice în fața științei naturale Stammler crede că economia politică va dobândi acest loc independent, de îndată ce îl lăsăm să studiem implementarea concretă a cooperării reglementate Dar cum să studiezi? - despre asta, Shtammler tace despre asta La urma urmei, vă puteți stabili un obiectiv, să căutați o legalitate generală a unei fraternități sociale reglementate Cum va diferi această sarcină de cea naturală *) Ibid , p EL CJT Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA SOCIALĂ LUI RUDOLF STAMMLER cunoştinţe? Dar poate că Stammler vrea să spună că a studia ființa socială concretă înseamnă a o studia în individualitatea concretă Cu toate acestea, aceasta va fi mai degrabă istoria economică decât economia politică Cu toate acestea, Stammler aparent ignoră cercetările lui Rickert privind metodologia cunoașterii istorice În mod clar nu spune nicăieri că Istoria este o știință specială din punct de vedere metodologic Ce înseamnă atunci studiul ființei concrete a vieții sociale, dacă nu studiul ei pentru a generaliza, pentru a găsi legi empirice? Și aceasta este metoda științei naturii Ca urmare, un lucru este dezvăluit: în locul celor trei științe sociale, rămâne o știință a naturii Și întrucât Stammler nu diferențiază suficient conceptul de știință a naturii, rămâne o singură știință a naturii ca metodă de studiere a fenomenelor sociale Ar fi cel mai pur monism dacă ar fi justificat Dar Stammler este un adversar al monismului naturalist - prin urmare, rezultatul este un zero pur Întrebările îndrăznețe concepute și puse pe larg ale filozofiei sociale a lui Stammler se dovedesc a fi complet nefondate din punct de vedere epistemologic ' ; IV Dar aceste întrebări, nu numai din punct de vedere epistemologic, sunt incorect fundamentate ; Ce este din punct de vedere socio-filosofic "unitatea fundamentală" menționată mai sus a vieții sociale a oamenilor? Sau, în termenii lui Stammler: "care este constanta, semnul,

cu ajutorul căruia se constituie conceptul vieții sociale a oamenilor, ca departament special de cercetare științifică"? "Viața socială", răspunde Stammler, "este viața comună reglementată în exterior a oamenilor" "Numai reglarea externă a relațiilor umane face posibilă conceptul de viață socială ca obiect special" Astfel, conceptul de reglementare externă sau normă socială este, potrivit lui Stammler, unitatea fundamentală care stă la baza conceptului de viață socială a oamenilor În același timp, sub co- Biblioteca "Runivers" N ALEKSIEV Ca o normă nebună, Stammler înțelege nu doar o lege sau o instituție juridică care emană de la o autoritate competentă - conceptul de normă este luat de el în sensul larg al cuvântului: se rezumă și sub ea "normele cutumei , eticheta și alte reguli pur convenționale, condiționate, cunoscute de toată lumea din practică" *) Este necesar să distingem sensul filosofic general al acestor definiții de forma mai mult sau mai puțin întâmplătoare în care sunt întruchipate de Stammler Am remarcat deja mai sus avantajele pe care punctul de vedere al lui Stammler le posedă în comparație cu conceptul naturalist de societate, apărat, de exemplu, de domnul Kistyakovsky: "A căuta o unitate fundamentală și contemplativă" înseamnă a sublinia că societatea este "ceva mai mult" decât simplul fapt al coexistenței oamenilor în spațiu și timp" Și oricât de mult am obiecta semnului reglementării externe ca bază a conceptului de viață socială, totuși, în această formulă eronată, este vizibilă o tendință complet corectă în general - de a construi conceptul de societate pe noi baze supranaturaliste Cu toate acestea, implementarea efectivă a acestei tendințe este complet greșită și nu este greu de constatat că este posibil să ne gândim la conceptul de "societate" fără un semn de reglementare externă Să ne oprim în primul rând asupra caracteristicilor socio-filosofice ale conceptului de normă socială Conform justei opinii a domnului Kistyakovsky, norma socială este, parcă, o imagine a unui concept discursiv proiectat asupra relației reciproce a voințelor individuale în viața socială a oamenilor: tocmai aceasta se referă la voința individuală în la fel ca un concept generic se referă la instanțe sau indivizi separati ai realității contemplative) De aceea o societate construită pe baza normelor sociale este un fel de agregat mecanic, și nu un întreg organic Indivizii din această societate sunt legați de întreg, nu ca părți ale acestuia, ci ca instanțe sau indivizi între care nu există nicio legătură reală, nici Ibid , p - mier KftÙLkòwsky, Gesellschaft und Einzelwesenn S Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA SOCIALĂ LUI RUDOLF STAMMLER nici o unitate reală Această societate șterge diferențele individuale, legând indivizii prin puterea normelor abstracte La acest tip de societate se gândește Stammler când spune că conceptul de reglementare externă este principiul constitutiv al conceptului de viață socială Cu toate acestea, ar fi extrem de unilateral să afirmăm că acesta este singurul mod posibil de organizare socială a oamenilor Istoria doctrinelor politice și sociale ne arată că o întreagă serie de gânditori s-au străduit să construiască societatea pe principii exact opuse - ca și cum ar fi asemănată-o cu schema logică a unei unități integrale, ai cărei membri ar fi părți legate printr-o legătură reală, și nu indivizi izolați uniți într-un agregat mai mult sau mai puțin artificial Deja Aristotel a văzut posibilitatea unei astfel de societăţi, "asemănând relaţia individului cu acesta cu relaţia dintre întreg şi părţi; în acest sens el a susținut că prin natură statul există înaintea individului, la fel cum întregul există înaintea părților sale Pornind de la aceste considerații, el a reproșat Republicii lui Platon străduința excesivă pentru o unitate mecanică

care șterge toate diferențele Adevărata unitate trebuie să fie formată din părți eterogene, astfel încât fiecare parte să găsească în cealaltă ceea ce îi lipsește În cea mai recentă filozofie socială, această construcție a societății se "găsește" la scriitori foarte diferiți "Ceea ce se numește unitatea întregului politic, spune Montesquieu, este ceva foarte "ambiguu, adevărata unitate este armonia, în care toate părțile, oricât de mult s-ar contrazice, contribuie la binele comun al societății disonanțele din muzică se contopesc în acordul de armonie holistică> Putem observa unele trăsături ale unei astfel de concepții despre societate la Fichte; Hegel este aproape de aceasta prin respingerea legislației abstracte și "formale", în opoziția sa a societății civile față de stat Biserica Ecumenica a lui Vladimir Solovyov, care "nu este doar compatibilitatea * și echilibrarea reală a aspirațiilor și acțiunilor private" într-un rezultat comun, ci o comunitate directă de indivizi și grupuri în activitate unanimă pentru a realiza universal Biblioteca "Runivers" N ALEXIEV scop general", poartă amprenta aceleiași concepții despre societate Nu este greu de observat că într-o astfel de societate nu este loc pentru puterea de reglementare externă În ea, generalul este atât de îmbinat cu individul încât fiecare acțiune individuală este realizată în interesul generalului și fiecare act general nu contrazice aspirațiile individuale Nu este nevoie aici de a limita voința individuală la o normă socială externă, ci normele voinței individuale în sine - normele etice - cu atât mai mult, perfecțiunea absolută a individului va servi drept legătură socială suficientă pentru întreg Aceasta este, în cuvintele lui Solovyov, "o solidaritate conștientă și deliberată a tuturor membrilor corpului universal într-un scop unic și necondiționat al existenței, cu o diviziune completă a muncii spirituale - daruri și servicii, care exprimă și realizează acest scop" Rudolf Stammler avea dreptul de a obiecta față de "alianța egoiștilor" a lui Max Stirner - nu ne atingem aici în ce măsură o asemenea obiecție corespundea adevărului - că această organizare socială presupune și existența unor norme convenționale, fără de care ar se transformă într-o simplă existenţă umană izolată Dar societatea, bazată pe solidaritatea etică internă a tuturor membrilor săi, cel puţin în conceptul său ideal, se poate descurca fără norme exterioare chiar convenţionale; cu toate acestea, ea va rămâne o societate, legătura socială din ea nu se va pierde, iar pentru o astfel de societate reglementarea externă nu va fi în niciun caz o "unitate fundamentală" sau un "principiu constitutiv" Cu alte cuvinte, filosofia socială a lui Stammler nu ne-a ascuns acea unitate fundamentală prizenivak) ment) "judecata* Dar nu ne vom abate aici în direcția acestei întrebări speciale Biblioteca "Runivers" treizeci PETER PERTSOV datoria, iar toată gândirea logică se bazează pe o voință supralogică Deci, acestei voințe superlogice îi aparține primatul, adică în comparație cu ea, valorile logice sunt încă secundare și, datorită acesteia, intelectualismul este efectiv depășit" (op cit , p) x) Prin urmare, din acest primat al voinței, decurge de la sine concluzia logică: "gândirea teoretică, care dorește adevărul, nu poate fi acum recunoscută decât ca un caz special de străduință practică, care este fundamentul ultim al întregului adevăr și al tuturor științei" (p) În acest fel se obține un monism atât de clar încât s-ar părea că nu ar trebui să mai trezească neînțelegeri "Efortul practic" care stă la baza "tot adevărului" este modificat doar în acesta din urmă "Toată știința" este doar una dintre variantele acestei "eforturi" de bază, iar conștiința nu este decât unul dintre aspectele voinței Rog cititorul să-și amintească această ultimă definiție, care

ea însăși decurge din afirmațiile lui Rickert, întrucât vom avea nevoie de ea în viitor atunci când vom evalua clasificarea sa a științelor și vom stabili conceptul de "istoric" Da, și pe lângă asta, această concluzie poate fi recunoscută drept rezultatul cel mai valoros al cercetării epistemologice a lui Rickert, deoarece el chiar aruncă o punte peste un abis fatal Din punctul de vedere al acestei afirmații, "natura teoretică a omului" nu este cu nimic specială în el, diferită de un alt "practic", ipostază, ci aceeași natură "practică" într-unul din momentele sale - și astfel cele două- Omul kantian ipostatic se contopește într-un singur om întreg, așa cum îl cunoaștem în "realitatea reală" Din păcate, Rickert nu aparține numărului de gânditori complet consecvenți și strict logici, spre deosebire de k) Pentru cititorul, nefamiliarizat cu filozofia lui Rickert, voi observa că "voința supralogică" nu înseamnă pentru acest discipol fidel al lui Fichte singura "energie" creatoare a individului, ci doar o paranteză generală a impersonalului nu pot fi niciodată o "copie" a lumii empirice și, într-adevăr, acesta nu este scopul lor; stăpânul lor), t -jç deci, să spunem, concepția despre realitatea orală Prin urmare, complet , în spiritul lui Rickert, ar fi o comparație a procesului nostru, a cunoștințelor cu procesul de înregistrare a stenografiei și, ca concept științific separat, și acestea sau alte sisteme ale acestora sunt, parcă, semne stenografice care sunt în general convențională pentru întreaga omenire, simbolizând și ținând în conștiință, ascunsă, sub ei, diversitatea vie a realității "actuale" În acest sens, Rickert indică destul de corect sensul cuvântului ca prim simplificator pentru da- Biblioteca Runiverse PETR PERTZOV conștiința noastră despre diversitatea empirică "În ele (în cuvinte) dezvoltarea mentală deja naturală a început să creeze un mijloc prin care, în primul rând, putem, deși încă nu putem depăși cu adevărat infinitul lumii, să simplificăm din nou (desigur, înseamnă) o parte din articolele de varietate extensivă și intensivă* (p) În viitor, "de îndată ce sensul cuvintelor este folosit în scopul cunoașterii științifice a lumii, atunci în el avem în fața noastră cea mai primitivă formă a procesului de gândire, pe care o recunoaștem ca o funcție inerentă naturii concept științific: simplifică lumea și, datorită acesteia, dă realității vizuale forma în care devine accesibilă cunoștințelor noastre În aceasta vedem, în sensul cel mai general, "esența" logică a unui concept științific natural" (p) Aici este necesar să facem rezerva că în acest "sens cel mai general" cuvântul joacă exact același rol, nu numai în mod specific pentru conceptele științifice naturale, ci și pentru cele istorice, adică pentru întreaga sferă a cunoștințelor noastre în general Acest lucru este recunoscut (cel puțin implicit) de însuși Rickert, când în capitolul "Problema formării istorice a conceptelor" subliniem pe bună dreptate că din punctul de vedere al cunoașterii în general ca judecăți de tipul ei științific natural (vizat la izolarea generalului), deci și judecățile de tip istoric (care au ca scop evidențierea particularului, "individ") sunt la fel de potrivite pentru tipul general de concept științific *' "în interes logic, este corect să numim conceptele cum ele sunt construite; formațiuni de gândire, în care natura generală* a lumii își găsește expresia, deci și acele formațiuni construite prin gândire, în care este cuprinsă esența istorică a realității Ambele procese logice urmăresc să transforme și să simplifice realitatea empirică în așa fel încât să admită interpretare științifică" (pp -) Dar dacă în acest fel diferența dintre conceptele natural-științifice și cele istorice este ascunsă în paranteza generală a conceptului științific în general,

atunci este evident} că sensul generalizator al cuvântului este sensul său ca prim pas către știință în general , și nu numai special la "în mod natural" - cunoașterea științifică Aceasta este o contradicție Biblioteca Runiverse NEINTELEGERI EPISTEOLOGICE (unul dintre multele) din Rickert merită să fie remarcat aici, deoarece, după cum vom vedea mai jos, este doar una dintre expresiile tendinței constante involuntare a lui Rickert de a prezenta cunoștințele științifice naturale a lumii ca mai abstracte, iar istoricul unul parcă mai aproape de realitate, mai "realist", sit venia verbo Această tendință, care în esență este în totală contradicție cu propriile sale propoziții clasificatorii de bază și foarte confuză dezvoltarea corectă a acestora din urmă, străbate ca un fir roșu întreaga carte a lui Rickert și ne-a întâlnit aici deja la primul pas către tema sa Deja aici, definind cuvântul ca prim element al gândirii noastre, Rickert îl leagă cumva în mod specific cu conceptul natural-științific (adică, predominant generalizant), ca și cum gândirea istorică nu folosește material verbal cu același drept și în același sens întindere (deși într-o direcție diferită) decât gândirea de tip natural-științific Cuvântul este, evident, în egală măsură primul clasificator pentru întreaga sferă a cunoașterii noastre, la fel cum sistemele științifice sunt ultimul clasificator pentru el Ce înseamnă toate aceste sisteme, cu toată diferența dintre tipurile "natural-științifice" (clasificarea "generală") și "istoric" (clasificarea "privată"), sunt la fel de "abstracte", "simplificatoare", realitate de scriere scurtă a schema tesuta din concepte Dacă cunoașterea noastră în general nu este o copie a lumii, ci schema ei (înțeles pur antropologic), atunci ea trebuie să fie la fel de "ireală", la fel de "stilizare" în întregime și în mod egal bazată pe toată lungimea sa pe temelia prima clasificare - definiții verbale Schematizarea nu este neapărat o schematizare a generalului și este necesar să se facă distincția între scurtarea cunoștințelor noastre în general și generalizarea specială natural-științifică În viitor, va deveni clar pentru noi pe ce bază de fapt a fost creată această neînțelegere epistemologică de Rickert III Zona de cunoaștere Rickert se împarte, după cum se știe, în două părți mari: i) cunoașterea științelor naturale, care are Questions of Philosophy, KN , Biblioteca "Runivers" PETER PERTSOV având în vedere abstracția din diversitatea empirică a tuturor trăsăturilor comune ale fenomenelor - tot ceea ce combină într-un singur concept multe aplicații particulare și, în generalitatea acestui concept, dă așa-numita "lege a naturii" (realitatea considerată din aceasta punct de vedere, Rickert numește "natura") și) cunoașterea istorică, spre deosebire de prima, îndreptată spre particularitate - la trăsăturile individuale ale fenomenelor, tocmai în particularitatea lor, exclusivitate (realitatea din acest punct de vedere este numită prin Rickert "istorie") Rickert protestează foarte energic împotriva "fanatismului metodei științifice naturale" care a predominat până acum în lumea științifică Împotriva pretențiilor exclusive ale acestei metode (cu recunoașterea sa fundamentală deplină în domeniul său) este îndreptată marginea cărții lui Rickert În aceasta se poate doar să simpatizeze cu el Și în general, opoziția dintre "natură", ca regulă a "generalului", și "istorie", ca originalitate a "privatului", este un punct de plecare foarte convenabil și solid pentru sistematizarea întregului domeniu al cunoașterii științifice Vom vedea mai târziu dacă este posibil să acceptăm în acest caz toate concluziile și construcțiile lui Rickert însuși "Ea (realitatea empirică) devine natură, de îndată ce o considerăm în așa fel încât se înțelege generalul, devine istorie, de

îndată ce o considerăm în aşa fel încât să se înţeleagă particularul" (p ; curs podl) - Iată cuvintele care formulează în mod tangibil punctul de vedere principal şi principiul împărţirii stabilite între cele două sfere ştiinţifice Deja cu această definiție, este clar că nu vorbim despre nici un material, ci despre o împărțire pur formală - că aceasta este opusul metodelor, și nu al conținutului Într-adevăr, acest punct de vedere este accentuat și afirmat în multe locuri în carte Deja în introducere, respingând opoziția dintre "științele naturii" și "științele spiritului", care este populară încă de pe vremea lui D S Mill, ca epuizând definitiv întregul domeniu al cunoașterii științifice și dăruind, parcă , adevărata metodă a clasificării sale, Rickert spune: "Ni se pare că acel nimic nu a împiedicat atât înțelegerea clară a esenței științelor istorice cât și circumstanțele Biblioteca "Runivers" NEÎNȚELEGERE GNOSEOLOGICĂ, că în discuţia acestor probleme a fost introdusă opoziţia proceselor fizice şi psihice Desigur, din natura proceselor spirituale decurg anumite modificări ale metodelor folosite în studiul lumii corporale Dar, în același timp, chestiunea este doar despre modificări, iar aceste modificări nu par esențiale, în comparație cu acea opoziție fundamentală care ar trebui să apară când se consideră dintr-o parte a naturii, din cealaltă parte a istoriei" (pp -)) Și mai departe: "aici (între "natură" și "istorie") există într-adevăr o opoziție logică, care, în primul rând, nu privește deloc opoziția obiectivă a naturii și a spiritului (cursul meu) dimpotrivă, unul și același proces poate servi ca obiect de cercetare științifică folosind ambele metode Din puncte de vedere pur formal-logice, toată realitatea dată ar putea deveni obiectul atât al prezentării științifice naturale, cât și al prezentării istorice "(p) -În alt loc, în sfârșit, găsim o afirmație categorică: "cuvântul "spirit" este, ca și cuvântul "corp", logic indiferent* (p ; firește al meu) Deci, este clar că avem în față două metode: una de prelucrare a realității empirice în sensul izolării de ea a conceptelor generale ("legile naturii"), unind toate cazurile individuale de aplicare a acestora, iar cealaltă de prelucrare a acesteia lumea empirică în sensul evidențierii din ea a trăsăturilor care caracterizează acest concept particular, ca atare Primul, ca concept generic, va fi astfel obligatoriu în prealabil pentru o multitudine nedefinită de "cazuri particulare"; al doilea, dimpotrivă, este un fel de unic, inimitabil în exclusivitate, și astfel nu mai poate fi supus nici unei "lege" Iar caracterul pomologic al "științei naturii" este la fel de evident, pe cât este clar caracterul fenomenologic al istoriei Așadar, Goethe sau Bismarck, ca reprezentanți ai speciei zoologice "homo sapiens", împărtășesc toate caracteristicile caracteristice acesteia, împreună cu toate celelalte (la nesfârșit multe) exemplare ale sale; dimpotrivă, în sensul lor de fenomene "istorice", ele sunt definite cel mai clar tocmai în acea caracteristică "ge- * Biblioteca "Runivers" PETER PERTSOV Tevsk" sau în mod caracteristic "Bismarck", care își exprimau originalitatea Astfel, opoziția de metode nu privește deloc diferența de obiect, ca atare Întreaga întrebare rămâne în limitele causae formalis, fără nicio intrare în domeniul causae rçiaterialis Această afirmație categorică, poate, nu este încă zdruncinată de pătrunderea și nedelimitarea reciprocă a ambelor metode întâlnite efectiv în științele individuale, remarcată de Rickert: "Există domenii care ar trebui tratate exclusiv în științele naturii; astfel de zone, a căror interpretare ar trebui să fie exclusiv istorică, și, în sfârșit, astfel de zone, care permit interpretarea lor atât de către știința naturii, cât și de către știința istorică "(p) Rickert acordă multă atenție elucidării acestei

pătrunderi reciproce a ambelor sfere ale cunoașterii și a granițelor sale, definirii conceptelor istorice găsite în științele naturii și invers - elementelor natur-științifice în științele istorice, stabilirii conceptul de "relativ istoric", etc În acest caz, putem lăsa toate aceste întrebări de partea Ei, deoarece nu schimbă tema principală - distincția metodologică dintre "natură" și "istorie" Remarcăm doar în special, în ceea ce privește conceptul de "relativ istoric", stabilit de Rickert fără suficientă claritate și consecvență, că este, aparent servește involuntar în el pentru o oarecare acoperire a inconsecvenței principale din partea metodologică a problemei, la care ne vom întoarce acum IV Deja imediat după propoziția de bază citată mai sus, marcată cu italice în original, regăsind următoarele rânduri: "Orice știință empirică ia ca punct de plecare realitatea dată direct în experiență; Cea mai generală diferență a metodelor se găsește numai în ceea ce fac diferitele științe cu această realitate, adică Ideea este doar dacă ei caută generalul și invalidul (cursul, al meu) în concept, sau realul (cursul, al meu) în particular și singular A mai rămas o sarcină Biblioteca Runiverse NEINTELEGERI EPISTEOLOGICE la cota științei naturii, celălalt la cota științei istorice" (p) În aceste rânduri, este destul de clar pronunțat; nu există o opoziție pur formală a "generalului" și "privatului" cu opoziția materială a "invalidului" (existând doar "în concept") și realului, care se identifică aici în principiu cu "privatul, individualul" Tocmai această opoziție a realismului privat, ca "ființă", și nominalismului general, ca simple "concepte", acest platonism invers, constituie trăsătura cea mai caracteristică și definitorie a filozofiei idealiste a lui Rickert Aceasta este dogma ei principală, acea "credință a inimii", care i se pare filosofului însuși o afirmație epistemologică, dar are în realitate același caracter a priori ca principiul fundamental al oricărei filosofii Polemica tipic kantiană (deși în cazul elevului, poate, mergând mai departe decât profesorul) împotriva transcendenței platonice a "generalului" constituie spiritus mo-vetis al întregii gândiri a lui Rickert Însăși negarea caracterului de "reprezentare" (a oferi o copie) a cunoștințelor noastre este în legătură cu această tendință de bază Pentru Platon, la urma urmei, această cunoaștere a fost tocmai o reflectare ("amintire") a ideilor existente Dimpotrivă, Rickert, deși afirmă caracterul cunoașterii noastre, care schematizează Realitatea Concretă, nu permite nimic ca material al său, cu excepția potiunii heracleiene a "lucrurilor unice" în continuă schimbare Opoziția dintre "real" și "propriu" care este caracteristică celui mai recent idealism german este în deplină posesie a gândirii lui Rickert Dar noi *) nu recunoaștem niciun lucru comun'{kur înseamnă) de-a lungul * un număr de lucruri singulare sau în acestea din urmă O singură realitate (curs, medie) pentru noi și, în plus, singura realitate care este în discuție, cel puțin pentru științele empirice De- Sub acest "noi" nu este în niciun caz posibil să-i înțelegem pe reprezentanții științelor naturale moderne, așa cum ar părea să-i placă lui Rickert aici Tendințele sui generis "platonice", multe dintre ele, sunt remarcate de el atunci când, de exemplu, trebuie să polemizeze cu darwinismul Acest "noi"* conține de fapt o anumită interpretare epistemologică a materialului științific natural modern Biblioteca "Runivers" PETER PERTSOV acest lucru nu este comun la noi (curs, mediu), dar are forța (curs, mediu) (aurit), i e de îndată ce suntem conștienți de dorințele noastre, nu ne propunem să cunoaștem lucrurile, ci să facem acele judecăți necondiționat obligatorii în care înțelegem ceea ce numim legile care guvernează natura Un lucru pentru noi este

doar o etapă definită a unui proces regulat, lucrurile individuale ne interesează în știința naturii doar în măsura în care exprimă o relație generală, imuabilă În consecință, conceptele noastre științifice naturale trebuie să reprezinte altceva decât conceptele antice Ele pot conține "fotografii ale unor lucruri care nu mai au caracter de reprezentări, ci doar cunoașterea legilor, sau cel puțin etapele pregătitoare care conduc la acest gen de cunoaștere" (pp -) Această abstracție a oricărei "substanțe", în timp ce concentrează ființa reală în limitele modurilor "individuale", se bazează la Rickert, ca și pe premisa ei, pe negarea subiectului individual al cunoașterii Întregul conținut al psihicului individual concret al lui Rickert aparține în întregime domeniului "cognoscibilului", adică obiect, iar ca subiect adevărat al cunoașterii este un "subiect epistemologic" abstract (și "general") (asemănător "Eului absolut" al fichtianismului, dar cu un sens exclusiv epistemologic) Întrucât totul individual aici a căzut, împreună cu orice altă concretețe, în domeniul "obiectului", atunci de partea "subiectului" i s-a încredințat acea identitate "antiplatonică" a generalului și a abstractului, care , pornind de aici, servește drept dogmă (pur metafizică, în esență) scepticismului lui Rickert și sursa principală a tuturor contradicțiilor epistemologiei sale Rickert încearcă să-și fundamenteze nominalismul "generalului" asupra caracterului abstractiv al cunoștințelor științifice naturale, vizând formarea tocmai a conceptelor El subliniază pe bună dreptate că această cunoaștere devine cu atât mai perfectă, cu cât se îndepărtează mai mult de realitatea concretă și cu atât mai profund, odată cu ea, intră în generalizarea caracteristică ei De aici e pe podea Biblioteca "Runivers" Neînțelegeri gnoseologice concluzionează de drept: o sută de lucruri pe care știința naturii le conține încă în sine din realitate, nu sunt încă înțelese de ea; Odată format un concept, toată realitatea a dispărut din conținutul său Limita pe care formarea natural-științifică a conceptelor nu este niciodată capabilă să o depășească nu îi este dată de nimic altceva decât realitatea empirică însăși" (p) Acest lucru, desigur, este perfect adevărat, dar în mod surprinzător Rickert nu observă că exact același raționament se aplică formării istorice a conceptelor În același mod, la evidențierea trăsăturilor caracteristice ale unui anume, recurgem la același proces de abstractizare: însumăm și unele trăsături empirice ale unui obiect (doar că de data aceasta nu mai leagă acest obiect cu altele, ci, pe dimpotrivă, separă-l de ele) și renunțăm la celelalte trăsături ale sale și exact în același mod, pe măsură ce munca noastră progresează, ne îndepărtăm de realitatea empirică, dar numai într-o direcție diferită - nu în amploarea generalizării, ci în amploarea generalizării profunzimea individualizării Și exact în același fel, la finalul lucrării noastre, putem rezuma în propriile cuvinte ale lui Rickert, doar cu o mică schimbare: cine, ceea ce mai conține istoria din realitate, nu este încă înțeles de ea; odată ce s-a format un concept, totul real a dispărut din conținutul său Limită pe care formarea istorică a conceptelor nu este niciodată capabilă să treacă peste, se presupune că nu este altceva decât realitatea empirică însăși Căci este destul de evident că conceptul "singur", istoric al lui Bismarck" nu coincide cu "fenomenul empiric" al lui Otto von Bismarck la fel de mult ca acele trăsături "generale" care erau cuprinse în același fenomen În acest fapt de realitate concretă au coexistat "inseparabil și nedespărțit" atât "cancelarul de fier" istoric, cât și "tipul mijlociu al junkerului prusac" cotidian, ceea ce, în cuvintele lui Rickert însuși, poate fi constatat "de către părțile cunoscute ale lui

Bismarck" " (pag) Dar nici unul, nici celălalt nu a acoperit încă realitatea faptului Astfel, aici, ca și în chestiunea rolului clasificator al cuvântului, Rickert a atribuit din nou cunoștințelor științifice naturale semnele cunoașterii în general și i-a atribuit în mod arbitrar numai ei caracterul abstractiv inerent oricărui Biblioteca "Runivers" PETER PERTSOV munca cognitivă în general Nu numai știința naturii, ci toate cunoștințele noastre sunt o schemă (inclusiv cunoașterea particularului - "istoric"), iar din natura abstractă a conceptelor științelor naturale este, de asemenea, imposibil de concluzionat la nominalismul "generalului", ca de la realismul fenomenelor individuale la realitatea imaginară predominantă a conceptelor istorice Un rezumat rămâne un rezumat, fie că "simplifica" generalul sau particularul, dar nici unul, nici celălalt nu câștigă sau pierde nimic în concretețe (sau abstractizare) din activitatea sa "transformatoare" (după însuși Rickert) Natura cunoașterii noastre în sine nu spune încă nimic despre ființa și inexistența obiectelor, această cunoaștere Dacă nu există o existență reală a "universalelor" scolastice, atunci existența "particularităților" istorice nu mai este reală La urma urmei, conceptul istoric de "Bismarck" există empiric la fel de puțin ca și conceptul științific natural de "homo sapiens" ÎN Confuzia distincției formale dintre "general" și "privat" și material, opoziția dintre "abstract" și "real" - aceasta este principala contradicție a epistemologiei lui Rickert - se reflectă în toate detaliile sale construcții Identificarea individului în realitatea concretă și a individului în cunoașterea științifică îl conduce la o definiție constant fluctuantă a "istoricului" Apare mai întâi ca o metodă specială de cunoaștere științifică, opusă naturii? științific, dar, ca și ea, aplicabil întregii realități, acest concept începe în continuare să fie umplut de conținut concret, pentru a deveni la sfârșitul cărții deja aproape un sinonim pentru "spiritual" (sic!), și destul de sinonim pentru "teleologic" Începând cu dualismul unui proces mental omogen, ajungem la un dualism de "principii" și "scopuri, naturale și antropologice, și în ciuda toate vechile rezerve ale lui Rickert, chiar și "spirit" și "materie" Ceea ce la început a fost doar o dualitate formală a rațiunii "pure" a devenit, în unul, jumătatea lui cu o minte "practică" ^ Și în cele din urmă ^ acest> privilegiat, jumătate va descoperi: vieți tendință, înțelegeți prima jumătate ca parte a Biblioteca "Runivers" Neînțelegeri gnoseologice în sine Totuși, în deplina dezvoltare a acestei tendințe, poate, ar exista o cale de ieșire din nodul încurcat Dar să urmăm acest proces de absorbție a vacilor grase din "știința naturii" de către cei slabi vaci de "istorie" Inițial, chiar și în introducere, așa cum am observat deja, omogenitatea afirmată categoric fenomene - mișcare În altă parte (p), domnul Rickert admite chiar și un caracter complet "istoric" (în sensul naturii cunoașterii) în spatele cosmogoniei biblice * "În raport cu *) În sensul unui fenomen fizic (Licht), aer în sensul universului (WtítX ■ Л· 'h ,·) Adevărat, în câteva rânduri, se precizează mai jos că o astfel de știință, poate, nu a interesat nimănui, ar fi oare ", dar acestei presupuneri nu i se dă nicio explicație, și chiar în conformitate cu rezerva complet justă a lui Rickert însuși? "aici problema nu se întâmplă; aceasta", pentru că, desigur, "interesul * al acestei științe sau aceleia nu schimbă nimic în chestiunile de clasificare științifică (Max • f-: ■ A H-L , ,v Biblioteca "Runivers" O B O R KNIG modifică semnificativ în "Cunoaștere și eroare" părerile sale anterioare asupra "ultimelor elemente" ale experienței (culori, sunete, miros etc) Ele sunt declarate doar temporar necompuse în

starea actuală a științei și sunt interpretate aici (spre deosebire de "Senzația anal ") ca abstracții, care sunt obținute doar ca urmare a analizei științifice, deoarece Mach crede că ce ni se dă direct sunt doar complexe de elemente ("corpuri", "lucruri") Deci, la pagina - i-a "Pozn și eronat", într-o notă specială, Mach afirmă în mod explicit "că descompunerea în părți componente, numite aici elemente, este greu de conceput din punctul de vedere complet naiv al omului primitiv" "Toate acestea sunt deja rezultatul unor elemente elementare experiență științifică și raționament științific" Și nici nu se poate afirma, continuă Mach, "că aici am ajuns deja la limita analizei" *) Dar atunci când, astfel, "ultimele elemente" în care știința modernă descompune întregul conținut al experienței directe (adică senzațiile elementare: sunete, culori, miros etc) sunt acum interpretate de Mach (în "Cunoscut și ") numai ca produse ale abstracției științifice și, în același timp, li se acordă semnificația realității ultimă, adevărată, atunci prin aceasta Mach vine în mod clar contrar propriei sale vederi fundamentale, conform căreia numai ceea ce este dat în experiența directă are o semnificație reală A gândi lumea reală dincolo de experiențele noastre concrete, imediate, înseamnă, în opinia lui Mach, să cădem în metafizica dogmatică Și din aceasta este clar că doctrina filozofică a lui Mach conturată aici (adică teoria sa asupra elementelor) nu este în niciun caz complet lipsită de impuritățile aceleiași metafizici dogmatice, de care a încercat cu atâta râvnă să "purifice" natura mecanică modernă ştiinţă Căci, dacă aceasta din urmă este complet nefondată (aici critica lui Mach lovește pe măsură) ea întruchipează propriile sale concepte auxiliare, dându-le sensul realității absolute) Și încă un pasaj caracteristic: "este posibil ca un poet să spună pe bună dreptate că senzațiile elementare sunt abstracțiuni, dar este totuși imposibil să afirmăm pe această bază că niciun proces real nu stă la baza acestor senzații " ("Pozn și Zab' , p note) Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE și consideră lumea vizuală, sensibilă, ca doar o simplă apariție, dacă, vorbind în mod specific, știința naturală mecanicistă încearcă să descompună întreaga lume în atomi și mișcarea lor, atribuind dogmatic atomii, i e abstracțiuni științifice, realitate absolută, apoi, așa cum am văzut deja, "teoria elementelor" a lui Naxa consideră realitatea ultimă, iarăși, ca și acolo, produsele abstracției științifice, și anume senzațiile elementare, culorile, sunete etc conform terminologiei lui Mach "elemente"), deoarece, după cum s-a menționat deja, ni se dau direct, în opinia sa, numai complexe de elemente ("corpuri"), și numai prin analiză științifică le putem descompune în cele de mai sus, "până acum ultimele elemente" Astfel, dacă Mach depășește cu succes metafizica dogmatică a atomilor atât de populară printre oamenii de știință a naturii, dacă, încercând să se elibereze de ea, el caută realitatea supremă, adevărată în "realitatea noastră calitativă", așa cum este experimentată direct de noi, atunci toate la fel (cum tocmai am văzut), în ultimă analiză se dovedește că singura diferență este că "doctrina cantitativă a elementelor" a științei naturale moderne (lumea metafizică a atomilor) este, parcă, înlocuită de "doctrina calitativă a elementelor" (senzații elementare) Dar o asemenea substituire nu schimbă esența materiei, căci ambele învățături, în măsura în care ambele văd realitatea ultimă în abstracțiuni, sunt metafizice dogmatice Acestea sunt cele mai esențiale neajunsuri ale învățăturii filozofice a lui Mach, așa cum sunt relevate în noua sa lucrare; dar, în ciuda lor, aceasta din urmă este încă o contribuție foarte valoroasă la literatura filosofică modernă, deoarece oferă o critică filozofică foarte aptă și

puternică a înseșii fundamentelor științei naturale mecaniciste Și în acest sens, poate fi considerată, pe bună dreptate, drept cea mai izbitoare și talentată expresie a unui trend foarte amplu și influent în cercul oamenilor de științe naturii moderni, tendință care este de obicei numită "fenomenologică" Această direcție, exprimată în principal în critica fizicii mecanice, este strâns legată de numele lui Maxuel (al cărui student Mach se consideră) și Kirchhoff (al său Biblioteca Runiverse RECENZIE DE CARTE prioritate asupra căreia se apără Mach în elucidarea critică a mecanicii) Adevăratul fondator al acestui punct de vedere, potrivit lui Wundt, ar trebui considerat d'Alembert, care, independent de Hume, a criticat conceptele de bază ale științelor naturale în secolul al XVIII-lea și a anticipat ideea unei metode pur descriptive a mecanicii *) Această direcție rupe drastic de tradițiile fostei științe naturale, situându-se din punctul de vedere al empirismului reflexiv și adesea chiar din punctul de vedere al dogmatismului metafizic și încearcă să aplice ideile sceptice ale lui Hume în domeniul științei naturii într-un mod deosebit, pe baza căruia poate fi caracterizat drept linia științelor naturale a pozitivismului sceptic Pornind din punctul de vedere al empirismului și fenomenalismului pur, încearcă să construiască o știință a naturii, deja complet eliberată de premise metafizice, și în acest scop purifică conceptele de bază ale fizicii de elementele metafizice, respinge teoria atomistic-mecanică, dar nu ca un mijloc auxiliar al cercetării fizice și descrie ia fenomene, ci doar ca bază generală pentru fizică și viziunea asupra lumii Pe scurt, teoria mecanică este considerată aici doar ca un dispozitiv metodologic util, și nu ca o explicație finală a existenței cu adevărat În conformitate cu toate acestea, însăși sarcina științei este deja definită ca doar "cea mai completă și în același timp cea mai economică reproducere a realității"; conceptele și teoriile fizicii sunt considerate aici doar ca simple mijloace care facilitează realizarea acestui scop, jucând rolul unui mecanism care economisește forțele gândirii eu, adica Conform acestei concepții, aceste concepte științifice nu corespund nici unei realități obiective - sunt "simboluri economice" potrivite doar pentru a descrie realul și pentru a ajuta la orientarea în lumea experienței directe Și în această "curățare filozofică a metodologiei științelor naturale" de impuritățile metafizice și) Vezi Wundt: "Introducere în filosofie*", art i și "Logik" Il Band III Ant capitolul o "die heuristischen Postulate der Naturlehre und die subjectivis-tische Erkentnisstheorie: "In der negativen Form hat noch zuerst D'Alambert Beschrănkung auf die reine Beschreibung verlangt (Traité de dynamique Prefață pozitivă) In se danniner positive Form) das Prinzip von Kirhhof (Vorles uber Mechanik S H) von Mach a ausgesprochen worden" Biblioteca "Runivers" RECENZIE de cărți constă principalul merit al noii lucrări a lui Mach, care este acum, alături de Poincaré, Eiiiesh, Stallo şi mulţi alţii, unul dintre cei mai de seamă reprezentanţi ai "punctului de vedere fenomenologic" conturat aici J) Și dacă partea pozitivă a doctrinei propuse de Mach (adică "teoria elementelor") s-a dovedit (cum s-a arătat deja) în ultimă analiză a fi aceeași doctrină metafizică ca și teoria atomistă respinsă de el, atunci cu toate acestea, critica sa filozofică adecvată știința naturală mecanicistă merită cea mai serioasă atenție, susținută în spiritul adevăratului pozitivism științific Traducerea în limba rusă este foarte nesatisfăcătoare Să luăm câteva exemple La pagina scrie: "un plus la aceasta este studiul dependențelor fiziologice și psihologice care trec dincolo de U și se află în aceste limite", în loc de: " studiul dependențelor care trec

granița lui U și culcă în ea! "(die Erfor-schung der U überschreitenden und innerhalb [Zliegenden Abbân-gigKeiten); la p , se traduce "vizibilitatea reală", în loc de: "vizibilitatea reală" (actuelle Auschaulichkeit); la pagina scrie: " cărările vechi sunt bine aranjate, în loc de: "bine trasate (gebahnt)"; ibid : "dar în multe locuri ele (adică cărările) par a fi încurcate sub influența prejudecăților", în loc de: "în unele locuri par a fi aglomerate (verlegte) cu prejudecăți" Multe astfel de exemple ar putea fi citate M Schwartz Cărți și broșuri noi primite de la editori Abramovici, N A Religia frumuseții și a suferinței O Wilde şi Dostoievski Artă Sankt Petersburg Ed "Semănat" Avenarlos, Richard Kritik der reinen Erfahrung Il B Leipzig Art IKhCh- C M Alexei Petrovici Pletnev La împlinirea a de ani de activitate literară - Artă Odesa d) Vezi op Poincaré: "La valeur de la science" în special capitolul: La science et la realité; Duheme: "La theorie physique, son objet et sa structure Stallo: "Die Begriffe und Theorien der modernen Physik" Biblioteca "Runivers" CĂRȚI ȘI BROȘURI NOI Amfiteatrov, A Antiki SPb Art C și r k Cartea "Prometeu" Al lui Împotriva curentului SPb Art C și r Prințul "Prometeu" Biblioteca Educației Noi Ed I Gorbunova-Posadova: Augsburg, J prof Noua scoala de desen Moscova Art pentru C o k Butkevici, Anatoly Cum trăiesc albinele și cum să le conducă Moscova Art C k Vetuhov, A Începuturile gramaticii ruse Sintaxă și etimologie Harkov Art C k Volkovich, V A Pedagogie-știință în fața curții adversarilor săi SPb și Moscova Art X-ț- C k Gervagen, L L Îndatoririle ca bază pentru drepturi SPb Art C i r k Nantes, Immanuel Critica rațiunii practice Transl cu el N M Sokolova Ed -a Sankt Petersburg Art XVIII -f- c eu p Al lui Religia este doar în limitele rațiunii Transl cu el N M Sokolova SPb Art LXII + + C i r- k ' Carlyle, Thomas Eroi, venerația eroilor și eroismul din istorie Transl din engleza V I Yakovenko Ed al -lea SPb art IV+ C i r Kozhevnikov, V A Nikolai Fedorovici Fedorov Moscova Art VI+ Lehning Richard Pe baza și natura legii Moscova Art C k Meiman, prof Introducere în estetica modernă Transl ed si cu prefata Yu I Aikhenvald Moscova Art X - C o k Michaltschew, Dimitri Philosophische Studiem Beitrage zur Kri-ti'k des modernen Psychologismus, Mit einem Vorwort von Prof Dr Lohannes Rehmke Leipzig - Art XV - C M Mai mult, Ant Autocritica filosofică a marxismului SPb Art C k ' Ostwald, V Evoluţia principalelor probleme ale chimiei Moscova Art X - C i r k Biblioteca "Runivers" cărți și broșuri noi Parshin, A M Sensul real al termenului "Forță" și legea conservării energiei, ca "principiu cosmic" Moscova Art C k Pearson, Karl Ueber Zweck und Bedeutung' einer nationalen Rassenhygiene fiir den Staat Berlin Art C și M Pshekhonov, A V Ordine veche și nouă de proprietate asupra terenurilor de alocare SPb Art Cio k Reisner, M A Teoria lui L L Petrazhitsky, Marxismul și ideologia socială SPb Art C și r k Riehl, Alois Philosophie der Gegenwart Leipzig Art Rubakin, HA Călători și coloniști în Regatul Animal SPb Art C k Cartea "Prometeu" Selitrennikov, A M Justificarea științei Teoria cunoaşterii a lui V Bund Serghiev Posad Art ii Tormazov, S Fericire și progres SPb Art C și r Filosofov, D V Cuvinte și viață SPb Art C i r k Flammarion, Camille Forțele necunoscute ale naturii SPb Art C p Prințul "Prometeu" Tsigen, T prof Psihologie fiziologică în prelegeri SPb Art C i r k Certkov A Melodii Emisiune I, II, III, IV, V Prețul fiecărei emisiuni este de copeici Moscova Ediția Juergenson Hum, David Istoria naturală a religiei Dialoguri despre religia naturală Despre nemurirea sufletului Despre sinucidere Transl S Tsereteli Iuriev Art XLIII - C și r k Yarotsky, A Idealismul ca factor fiziologic Iuriev Art VI-|~zo C i r k Fedorov, A Peste ocean SPb Art C și r Prințul ^ Prometeu Aus Natur und

Geisteswelt: Külpe, Immanuel Kant Artă C ï M P Band Richert, H Schopenhauer Artă C ι M P Band Dieterich, K Byzantinische Charakterkõpfe Artă C i M P, Band Leipzig Verlag von BG Teubner Biblioteca I Gorbunov-Posadov pentru copii și tineri: Semenov, S T Din viața lui Makarka C k Tolstoi, L N Povești și povești C k Biblioteca "Runivers" CĂRȚI ȘI BROȘURI noi Long, V Vânătoare fără armă C k Gorbunov-Posadov, I Prieten animalelor Partea I Ts k Printesa de aur Culegere de basme C k Moscova Lukyanskaya, V Animal Friend Partea IL XXXIX + C i p da k • Solomin, E Experiența este cel mai bun profesor Ts ; la Olkot, L frații spanioli Ts și r Biblioteca pedagogică, publicată de K Tikhomirov, sub redacția lui D N Korolkov: Vilman, Otto Didactica ca teorie a educației în relația sa cu sociologia și istoria educației Traducere Prof A Druzhinina Artă XVI+ Ts r k Rollen Un tratat de educație P D Pervova Artă KhHP+ Ts ani Rudevych, L și Sufletul copiilor Artă XVI + Ts , Moscova Ediția Intermediarului Moscova Tolstoi, L N Sărbătoarea Iluminismului C la Al lui Cereri ale iubirii C la Al lui Iubim unii pe alții C la Zubrilin, A A Îmbunătățirea economiei țărănești Emisiune I și II Art + C I Vsh ° K II Emisiune k Biblioteca "Runivers" Revizuirea revistelor Archiv fur Gesehichte der Philosophie Banda Zwanzigster Trupa Neue Folge XIII Heft - Karl Joel - "Auffsung der kynischen Sokratik", Heft i și " Articolul este un răspuns la recenzia lui Gomperz a articolului aceluiași autor "Der echte und der Xenophon-tische Sokrates" din recenzia anterioară a acestei reviste În această lucrare a sa, Joël se oprește mai ales asupra semnificației învățăturilor ucenicilor, în care vede o sursă foarte valoroasă pentru înțelegerea spiritului clasic antic Cu o serie întreagă de exemple, el dovedește influența reprezentanților școlii cinice în general și ai Antisthenes în special asupra lui Xenofon în înțelegerea lui Socrate Otrăvându-se în detaliu asupra analizei obiecțiilor individuale ale lui Gompertz, autorul declară că toate se referă la detalii, dar nu afectează deloc prevederile sale principale Dar chiar și aceste remarci private în cele mai multe cazuri sunt complet neîntemeiate, ceea ce îi dă autorului motive să-și reproșeze recenzentului imprudența concluziilor sale, care sunt adesea roadele bogatei sale imaginații Otto Gilbert -"Der δαιμον des Parmenides" Potrivit autorului, pentru a înțelege poeziile filozofice ale lui Parmenide, este foarte important să se stabilească ce a vrut să spună prin termenul specific "δαιμον" În timp ce mulți savanți indică sensul dublu indubitabil al acestui termen în sistemul lui Parmenide, autorul acestui articol își apără cu ardoare unitatea, susținând că este folosit peste tot de Parmenide în sensul unui singur principiu mondial În acest scop, el are grijă Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV analiză istorică și filologică a tuturor acelor fragmente din scrierile lui Parmenide, în care apare termenul indicat, alături de acesta, insistându-ne și pe analiza interpretării semnificației sale de către alți oameni de știință care s-au ocupat de aceeași problemă Autorul explică diferența dintre aceste interpretări prin denaturarea textului original al operei lui Parmenide, ceea ce a dus inevitabil la confuzie în înțelegerea [cei mai importanți termeni ai săi Heinrich Maier - "Turul silogistic al lui Aristotel" Acest articol este un răspuns la articolul critic al lui Gomperz despre cartea autorului numit, Die Syllogistik des Aristóteles, publicat în numărul precedent al acestei reviste Este vorba în principal despre al treilea volum al lucrării În răspunsul său, autorul își reafirmă concluziile despre apariția Logicii aristotelice din silogistică și insistă asupra aranjamentului materialului propus de el, pe care, contrar părerii lui Gompertz, îl recunoaște ca fiind singurul posibil

Pe parcurs, el analizează toate remarcile mărunte ale recenzorului cu privire la prezentarea și interpretarea anumitor cuvinte și expresii, pe care Gompertz, în opinia sa, pur și simplu nu le-a înțeles în mod corespunzător, întrucât nu s-a obosit să surprindă legătura lor interioară strânsă Multe dintre afirmațiile sale le consideră prea îndrăznețe și îndrăznețe, minunându-se de autoritatea tonului său într-un domeniu de cercetare străin de el Branislav Petronievies -"Dovezile lui Zeno împotriva mişcării" Sarcina acestei lucrări este de a considera doctrina mișcării a lui Zenon din punctul de vedere al ultimului finitism În opinia autorului acestui articol, acest punct de vedere este singurul care face posibilă eliminarea tuturor dificultăților din aceste dovezi compilate de Zenon împotriva mișcării și, prin urmare, merită o atenție specială Principala eroare a infinitismului, din punctul de vedere al căreia toate aceste dovezi au fost luate în considerare până acum, este că admite o divizibilitate infinită a timpului, dar dacă acceptăm că timpul și spațiul constau dintr-un anumit număr finit corespunzător de puncte, apoi dificultățile dovezilor lui Zenon, până acum deși aparent insolubile, dispar complet Într-adevăr, dacă timpul și spațiul constau dintr-un anumit finit corespunzător Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV numărul de puncte, apoi punctul material în mișcare - (din punctul de vedere al finitismului în dovezile lui Zenon, în loc de "corp" puteți folosi "punct", deoarece corpurile sunt doar complexe de puncte) - în punctul de mijloc real al spațiului va fi în repaus, iar în punctele sale intermediare din față punctele în mișcare, deoarece în doctrina finitistă, extensia spațială constă din puncte spațiale înainte Din acest punct de vedere, autorul examinează în detaliu toate cele patru dovezi ale lui Zenon împotriva mișcării și rezolvă complet toate dificultățile Singurul mijloc al infinitismului de a ajunge la același rezultat, în opinia autorului, este necesitatea asumării spațiului gol împreună cu materia, dar cei care împărtășesc acest punct de vedere asupra unei astfel de presupuneri nu vor fi niciodată de acord și, prin urmare, nu vor fi de acord să poată rezolva dificultățile dovezilor lui Zenon Încercarea autorului de a aplica punctul de vedere al finitismului la învățăturile lui Zenon nu este singura Omul de știință Evellin a plasat un studiu similar în "Revue de Métaphysique et de Morale", fragmente textuale din lucrarea pe care autorul acestui articol o citează în eseul său, dar consideră încercarea sa nereușită, întrucât Evellin în concluziile sale se bazează pe un ipoteză foarte improbabilă despre starea timpului dintr-un moment al mișcării J Eberz -"Îmbrăcămintea Parniidelor platonice" Autorul acestui articol consideră că dialogul "Parmenide" este unul dintre cele mai importante dialoguri pentru înțelegerea esenței învățăturii lui Platon și, din acest punct de vedere, încearcă să determine cu exactitate timpul și condițiile scrierii acestuia În opinia sa, acest dialog a luat naștere cu siguranță pe temeiuri istorice, pe terenul Academiei, în timp ce actorii din el sunt cei mai importanți reprezentanți ai Academiei, dar sub nume fictive Așadar, Parmenide, personajul principal al dialogului, este însuși Platon, care și-a inventat acest nume, deoarece în această perioadă a vieții sale îi plăcea în mod deosebit eleani Zeno, prietenul său apropiat, este prietenul cu adevărat apropiat al lui Platon, Dion din Siracuza, pe care îl plasează în mod deliberat în cercul său academic apropiat pentru a-l lega și mai puternic de sine Acest nume "Zenon" este explicat Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV faptul că Dion a fost primul care a introdus în Academie scrierile lui Zenon Cât despre

chipul enigmatic al dialogului tânărului Socrate, despre a cărui adevărată identitate s-au făcut multe controverse și presupuneri, apoi pe baza unor date biografice, precum și a gândurilor exprimate de acest Socrate în dialog, autorul înţelege prin el pe nepotul lui Platon, Speuzippus El îl consideră pe Aristotel al patrulea interlocutor Autorul raportează scrierea acestui dialog cu anul , când Platon, întorcându-se de la Siracuza, a găsit printre studenții săi dezacorduri enorme cu privire la esența doctrinei ideilor Acest dezacord a fost exprimat în mod deosebit în mod clar la citirea scrierilor lui Zenon, cu care tocmai în acel moment Dion a introdus Academia Actorii principali în această dispută au fost Aristotel și Speusippus, ambii distorsionând complet înțelegerea inițială a ideilor platonice Pentru a-i împăca pe oponenți, Platon a întreprins scrierea unui nou dialog, pe care l-a numit "Parmenide", în care a încercat să-și prezinte propria înțelegere a esenței ideii, desigur, permițând în același timp inevitabilele împodobiri artistice Deci, semnificația principală a acestui dialog este că ne prezintă adevărata doctrină a ideilor, așa cum a vrut însuși Platon să fie înțeleasă, în timp ce interpretarea aristotelică a ideilor trebuie considerată arbitrară și necorespunzătoare adevărului Ludwig Kunz ~"Epistemologia lui d'Alembert" Cercetările recente în domeniul istoriei filosofiei au oferit informații interesante despre valoarea lucrărilor filozofice ale celebrului matematician francez d'Alemberfa Cele mai multe dintre aceste lucrări, după moartea marelui matematician, s-au pierdut și au trecut mai bine de o sută de ani până a fost posibil să se determine adevărata lor semnificație pentru filozofie S-a dovedit, de exemplu, că opiniile fundamentale ale lui Kant aveau deja un loc în scrierile lui d'Alembert În virtutea acestei semnificații a filozofiei lui d'Alembert, autorul acestui articol are în vedere să ofere o nouă expunere completă a teoriei sale a cunoașterii, în legătură cu învățăturile empiriştilor englezi - Locke, Berkeley și Hume, cu care, potrivit autorului, are multe în comun ■ După ce a raportat o scurtă biografie a lui Alembert, autorul trece la evaluarea lucrărilor sale, dintre care cele mai interesante sunt * Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV pentru sarcina sa, el are în vedere corespondența extinsă a filosofului cu Voltaire și Frederic cel Mare Ca matematician, Alembert are o gândire clară și precisă, iar în aceasta se află, în opinia autorului, puterea și, în același timp, slăbiciunea sa, din moment ce această străduință pentru acuratețe și simplitate, chiar și în domeniul fizic și matematic , l-a condus la o serie de concluzii dubioase și insuficient fundamentate În articolele sale filozofice, originalitatea este și mai evidentă, dar alături de aceasta, există și o anumită îngustime a gândirii sale În teoria sa a cunoașterii, el este un adept apropiat al lui Locke, căruia îi împărtășește pe deplin opinia despre originea ideilor noastre și despre sentimentele interne și externe În ceea ce privește relația dintre sine și lumea lucrurilor exterioare, precum și problema spațiului și timpului, în înțelegerea acestor probleme în sistemul lui d'AIembert, se observă un pas major înainte în comparație cu Locke în direcția filozofiei critice Acestea sunt principalele trăsături ale teoriei cunoașterii lui d'Alembert, dar ideea principală a filozofiei sale poate fi exprimată pe scurt după cum urmează: despre foarte multe lucruri din lume nu știm nimic și nu putem ști, datorită structurii minții noastre , întrebările de metafizică nu ne pot fi permise în totalitate și de aceea ne vom descurca mult mai bine, îndreptând puterea gândirii noastre nu către căutări inutile ale esenței tuturor lucrurilor, ci spre slujirea binelui comun, spre

găsirea unor mijloace de îmbunătățire vietile noastre Aceasta este baza psihologică a filozofiei lui d'Alembert Articolul este însoțit de fragmente din scrierile lui d'Alembert, pe care autorul le folosește pentru a verifica și confirma concluziile sale Heft H Gomperz - "Zur Syllogistik des Aristóteles" Articolul este o nouă obiecție a lui Gomperz la un articol al lui Heinrich Meier, purtând același titlu și inclus în prezenta recenzie Gomperz răspunde în special acuzației aduse lui de Meyer de confuzie a conceptelor de silogism și inducție Wilhelm Capello - Zur antiken Theodicee Apariția problemelor teodicei în Grecia antică ar trebui atribuită timpului apariției teoriilor științifice în general, și elaborarea întrebărilor etice în special, deci de vremea filosofiei post-platonice Primul Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV întâlnim întrebări de teodicee în sistemul lui Platon însuși, dar acolo ele sunt rezolvate foarte simplu Potrivit învățăturii sale, Dumnezeu și ideea de bine sunt una și aceeași, din care reiese clar că Dumnezeu nu poate fi cauza răului în lume, a cărui origine este explicată de Platon prin necesitate mecanică, indisolubil legată cu natura trupească El admite ideea răzbunării, dar înțelege pedeapsa trimisă de Dumnezeu oamenilor răi nu ca fiind rea, ci ca bună în sine, deoarece aceste pedepse au ca scop corectarea unei persoane rea sau înspăimântarea altora Răsplata binelui este în însăși virtutea, care îi face asemenea lui Dumnezeu și, prin urmare, îi apropie de El La Aristotel, însă, aceste întrebări nu au în general o importanță deosebită, deoarece în sistemul său aproape că nu se vorbește despre relația directă a lui Dumnezeu cu lumea Dumnezeul Său este o formă pură, în sine nemișcată Ea acționează asupra lumii materiale doar indirect, ca scop spre care toate lucrurile aspiră Pentru el, așadar, ar putea fi vorba doar de cosmodologie Cu toate acestea, el nu atribuie existența independentă răului - răul este doar o diminuare a binelui atunci când materia preia forma, adică armonia este ruptă în combinația lor Problema teodicei trebuie să fi avut cea mai mare semnificație în sistemul stoicilor, deoarece ei înțelegeau lumea ca un întreg coerent care în toate părțile ei este îndreptat de Logos către cea mai înaltă perfecțiune, dar în același timp, în rezolvarea acestei probleme problema, ei au întâmpinat dificultăți insurmontabile, care s-au datorat viziunii lor mai degrabă moniste decât teleologice, parțial în contradicție cu viața însăși, care a respins destul de des viziunea lor optimistă asupra îmbunătățirii universale Deci, în Stoia existau mai multe puncte de vedere asupra răului și originii lui, dintre care unele erau foarte populare, altele aveau un număr foarte mic de adepți Printre primele a fost opinia conform căreia răul este un concept relativ Este rău doar pentru un singur moment, sau pentru oameni individuali care nu văd întreaga legătură strânsă a fenomenelor, dar de fapt servește la atingerea unui scop bun, astfel încât Dumnezeu să creeze numai binele, folosind răul ca mijloc temporar - Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV o asemenea viziune se regăsește, de exemplu, la Crisippa Din alte opinii, mulți adepți ai lui Stoa au împărtășit faptul că tot răul din lume, toate nenorocirile și eșecurile individuale, în esență, au o valoare educațională - exerciții și întărirea moralei puterea oamenilor Ѣka Unii dintre stoici, de exemplu, Posidonius, au mers și mai departe în raționamentul lor și au învățat că Providența trimite rău oamenilor cu asta pentru a distruge complet rasa umană străveche și păcătoasă și pentru a da ocazia să apară un gând nou, ideal, un gândire găsită în Vechiul Testament Odată cu trecerea timpului, Stoya încetase deja să se mulțumească cu explicațiile teleologice ale răului și originii lui și s-a îndreptat către cele mecanice, învățând că Providența în acțiune

înseamnă doar cursul general al evenimentelor, în care nu mai era loc pentru rău , ci fenomene separate, dezastruoase pentru el unii indivizi, în general în cursul evenimentelor nu contribuie decât la un simplu schimb de substanţe vitale, iar prin acest schimb servesc la menţinerea vieţii veşnic tinere a întregului În vechea Stoa, punctul de vedere mecanic și teleologic asupra originii răului existau unul lângă altul, separat unul de celălalt, și abia în perioada Stoiei mijlocii, tocmai la Posidonius, întâlnim pentru prima dată încercări certe pentru a le contopi Alături de explicația teleologică și fizico-mecanică a răului, a existat o a treia opinie, deși nu deosebit de populară, că răul este simplu opusul binelui, care este o consecință a necesității logice, bazată pe considerația că pentru cunoștințele noastre este necesară combinarea ambelor concepte Acestea au fost încercări de a explica originea răului, înțeles în sensul păcatului, dar teodicea stoică nu s-a limitat la aceasta - ei au încercat să explice existența fără scop, de prisos, inutil în lume, făcând asta sau din punct de vedere teleologic al vedere, văzând în aceste fenomene foarte inutile pentru alții, sau din estetic, văzând în ele podoabele naturii; acolo unde nu se putea aplica nici unul, nici celălalt punct de vedere, acolo au fost interpretate ca o consecință a distrugerii materiei Opiniile stoicilor în materie de teodicee nu au fost lipsite de obiecții chiar și în lumea antică Principalele atacuri pe această parte a învățăturilor lor au venit din partea epicurienilor și a Academiei, în special Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV trăsăturile lui Carneades, care au subliniat în principal în aceste explicații ilogicitatea lor evidentă, precum și inconsecvența cu viața reală Autorul acestui articol acordă o mare importanță teodicei stoicilor în istoria filozofiei, văzând, de exemplu, influența acesteia asupra sistemului lui Leibniz, precum și în filosofia creștină, deși în creștinism există o diferență foarte mare în acest sens contează cu doctrina stoică - recunoaște o influență directă prezenței lui Dumnezeu asupra ființelor și fenomenelor separate, în timp ce Stoya recunoaște această influență numai asupra lumii ca întreg P Hadelin Hoffmann - "Sinteza doctrinară a lui Roger Bacon" În atitudinea sa față de științe, Roger Bacon aderă strict la tradiția augustiniană El consideră că coroana tuturor științelor este teologia, care conține cunoștințe adevărate - o înțelegere care ar putea fi găsită la mulți dintre contemporanii săi; dar, în timp ce împărtășește această viziune de bază cu ei, Bacon, în același timp, diferă profund de ei în concepțiile sale despre știință Spre deosebire de ei, el a apreciat foarte mult toate ramurile cunoașterii, în special științele naturii; dar nu aveau nici un sens pentru el în sine, ci doar ca mijloc pentru scopuri suprasensibile, în scopuri religioase Fuziunea strânsă a cunoștințelor și credinței, științei și religiei este sarcina sa principală Adevărul stă în Biblie, iar întreaga activitate a minții umane este să-l înțeleagă, să-l explice și să-l dezvăluie în întregime, în care filozofia vine în ajutorul teologiei Dar Bacon nu consideră filozofia ca pe un simplu slujitor al teologiei; este, de asemenea, o parte a cunoașterii divine și, în acest sens, este autonomă Principalele sarcini pe care și le-a propus Bacon în cercetarea sa sunt următoarele: i) să investigheze sursa cunoașterii umane,) să dovedească unitatea originii acesteia și h) să determine rolul filosofiei în raport cu religia În chestiunea sursei cunoașterii umane, el atribuie cel mai important rol Revelației divine, fără de care mintea umană nu ar putea ajunge niciodată la adevărul în cunoaștere În consecință, toate științele, care provin din această sursă comună, sunt de origine

divină, transmise de-a lungul veacurilor din generație în generație Tot adevărul este în religie, dar filosofia contează numai în măsura în care Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV servește intereselor religioase; în ceea ce privește știința abstractă, și încă mai antireligioasă, este complet respinsă de Bacon În aceste opinii, autorul său vede o mare asemănare cu opiniile lui Augustin și ale neoplatoniștilor, a căror influență asupra lui în această perioadă a vieții sale este dincolo de orice îndoială Heft Karl Weidel -"Schopenhauers Religionsphilosophie" Începând să studieze opiniile religioase ale lui Schopenhauer, trebuie remarcat că el nu le-a expus într-un eseu separat, cum ar fi, de exemplu, Kant, ci le-a exprimat pe parcurs în diferite părți ale sistemului său Doar în al doilea volum al lui Parerga und Paralipomena se găsește singurul capitol special "Despre religie", dar această împrejurare, în opinia autorului, nu dovedește deloc indiferența lui Schopenhauer față de chestiunile de religie, deoarece multe din sistemul său sunt strâns legate cu problemele religioase ale creştinismului şi budismului Potrivit lui Schopenhauer, opiniile religioase sunt în general necesare unei persoane din cauza nemulțumirii sale față de viața reală, unde domnește durerea constantă, nenorocirea și nevoia fără speranță Nevăzând nicio ieșire, nici o cale de ieșire din suferința lor, oamenii își creează o lume mai bună - o lume de lucruri suprasensibile care le-ar satisface nevoile, speranțele lor de fericire și un viitor mai bun Dar religia este creația unei mulțimi, care, datorită grosolăniei și ignoranței sale, nu poate asimila adevărul în forma sa pură, ci are nevoie de simboluri, alegorii, care sunt proprietatea religiei, spre deosebire de filozofie, accesibile înțelegerii doar un număr foarte mic de aleși Deci, sensul religiei este doar relativ Are două laturi - intelectual-teoretic și practic - moralitatea Cea mai valoroasă și esențială este, fără îndoială, latura etică, în timp ce latura dogmatică are sensul de formă, alegorie, mit După aceste observații preliminare, Schopenhauer trece la evaluarea celor mai răspândite religii din punct de vedere al conținutului și formei lor și atribuie primul loc între ele creștinismului Forța creștinismului, care i-a permis să triumfe asupra păgânismului și iudaismului antic, constă în pesimismul său profund, spre deosebire de optimismul altor religii In acest Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV atitudine diferită față de lume, și în niciun caz față de Dumnezeu, și constă principala diferență a tuturor religiilor Pesimismul se manifestă și în latura alegorică exterioară a dogmelor sale și în tendința ascetică a eticii Dintre dogmele creștine, Schopenhauer acordă o atenție deosebită doctrinei păcatului originar și nevoii de mântuire Aceste mituri reprezintă legătura dintre învățăturile Noului și Vechiului Testament Din alte dogme, el se oprește asupra Treimii persoanelor Divinului, încercând să explice esența ei cu ajutorul filozofiei sale După el, Duhul Sfânt este negarea hotărâtă a voinței din viață, Fiul-omul, în care această lepădare s-a manifestat în mod concret, în același timp identic cu Tatăl, voința însăși, în care actul are loc afirmarea vieţii pământeşti şi negarea ei Chiar mai clar decât în dogme, pesimismul creștinismului se manifestă în etica sa - în asceză, căreia viața umană și toată cultura îi datorează mult și, de aceea, Schopenhauer apreciază mai ales catolicismul, în care acest principiu a primit cea mai largă aplicare, dar protestantismul, respingând acest principiu, se consideră că a pierdut adevăratul spirit al creștinismului și s-a apropiat de religiile optimiste Dar fiind cea mai bună dintre religii, creștinismul este totuși imperfect, tocmai pentru că este o religie, adică îmbracă

adevărul în alegorie, aplicat la nivelul mulțimii Pe de o parte, dogmele sale sunt legate de istoria vieții și personalității lui Hristos, un om înalt, dar încă imperfect, ceea ce este dovedit, fie și numai de faptul că el, nedorind acest adevăr, a permis o înșelăciune teribilă să răspândite, pe de altă parte, sunt împrumutate din religia evreiască, de exemplu, dogma despre crearea lumii de către Dumnezeu, contrazicând în mod fundamental viziunea pesimistă asupra creștinismului Schopenhauer își consideră filosofia foarte apropiată în spirit de creștinism și își propune să dea o adevărată justificare filozofică laturii sale dogmatice, cel mai important, etică - asceza, care în creștinism, ca religie, nu are altă justificare decât imitarea lui Hristos Latura dogmatică a religiei în general provoacă indignare pasională și condamnare a lui Schopenhauer, ca fiind contrară rațiunii și subminând cultura și, prin urmare, în multe locuri ale scrierilor sale se pot întâmpina atacuri ascuțite asupra ei şi asupra apărătorilor ei Rezumând opiniile lui Schopenhauer despre religie, autorul acestui articol face câteva remarci critice pe acest subiect Așadar, el consideră părerea unilaterală a lui Schopenhauer despre originea religiilor doar din starea de spirit pesimistă a maselor și din totala lui ignoranță față de participarea divină la această creativitate, deși este complet de acord cu el că adevărata religiozitate trebuie în mod necesar combinată cu pesimismul, întrucât pesimismul cu martorii nemulțumirii față de această lume și căutarea celui mai bun, ideal, care este adevăratul scop al omului, care îl deosebește de animal, pentru care această lume este totul Dar vorbind despre pesimism, autorul acestui articol are o atitudine foarte negativă față de pesimismul absolut, care lasă deoparte latura pozitivă a vieții și îi reproșează lui Schopenhauer că atribuie creștinismului tocmai un astfel de pesimism absolut, care exclude orice activitate Între timp, creștinismul este o religie activă, aceasta poate fi văzută cel puțin din personalitatea Fondatorului său, Care, recunoscând lumea ca fiind păcătoasă, întrucât este produsul voinței rele a omului, încearcă în același timp activ să-l îndrepte către calea binelui prin cuvânt și exemplu Anna Tumarkin - "Zu Spinozas Attributenlehre" Dacă facem o comparație între Etica lui Spinoza și opera principală a lui Descartes, atunci diferența de construcție metodică a întregului ambilor filozofi atrage imediat atenția În timp ce Descartes începe întotdeauna cu fundamente epistemologice și abia apoi trece la concepte metafizice, Spinoza începe imediat cu conceptul metafizic de substanță, încercând apoi să deducă din el tot ceea ce există Dintre cele două părți ale metodei Descartes - împărțirea analitică, până la conceptele cele mai generale și apoi deducția din aceste concepte generale ale tuturor celor individuale, lui Spinoza îi lipsește complet prima parte - analiza, care, în ciuda construcției coerente din punct de vedere matematic a sistemului său, îl face lipsit de justificare metodologică Dilthey, în articolul său publicat în aceeași revistă, insistă asupra faptului că Tratatul este fundamentul epistemologic al Eticii, dar autorul acestui articol se opune cu putere acestei opinii De· a lui interpretare Etica în sine este un întreg, întrucât construcția ei depinde de punctul de vedere metafizico-epistemologic general al lui Spinoza El acceptă că adevărata cunoaștere poartă propriul criteriu și, prin urmare, nu are nevoie de nicio justificare Crede dogmatic în identitatea ideii și a obiectului ei, identitatea este concipi-esse Întregul sistem filozofic al lui Spinoza este construit pe această egalitate Din acest punct de vedere, trebuie

luată în considerare și doctrina lui despre atribute, care are o mare importanță în sistemul său Autorul critică interpretarea lui Erdmann, care înțelege prin atribute nu realități separate, ci tipuri diferite, sub care o singură substanță apare după cunoștințele noastre, precum și Kuno-Fischer, care interpretează atributele ca forțe, purtătoarea cărora este substanța, întrucât ambele aceste înțelegeri contrazic propoziția de bază - concipi -esse Potrivit lui, atributele nu sunt forțe, ci proprietăți, aspecte diferite ale ființei În înțelegerea sa asupra atributelor gândirii și extinderii, Spinoza este foarte diferit de înțelegerea corespunzătoare a lui Descartes Deci lui Spinoza îi lipsește complet problema paralelismului Din punctul său de vedere concipi-esse, ambele aceste atribute, atât de diferite la Descartes, sunt aceeași ființă, dar privite doar din două laturi diferite: o dată în existența sa reală, cealaltă în ființa sa rațională (existentia și essentia) Față de problemele paralelismului după sistemul lui Spinoza, autorul exprimă o serie întreagă de considerații, dintre care cele mai importante se rezumă la următoarele: laturi diferite) Nu compară niciodată legătura ideilor cu imaginile mentale corespunzătoare acestora, ci cu legătura obiectelor) Prin idei corespunzătoare lucrurilor, Spinoza nu înseamnă reprezentări individuale, ci adevărate cunoștințe absolute în sine: conceptas, și nu percepții În cele din urmă, el nu poate avea paralelism, deoarece în sistemul său nu există absolut niciun spirit individual personal - o condiție necesară pentru această problemă Expresia lui "Totul este animat" nu trebuie înțeleasă în sensul de animație personală, ci în sensul a tot Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV raționalizarea generală - aducerea totul la necesitate mecanică, adică în sensul "Totul este mort" Otto Baenseh - "Die Entwicklung des Seelenbegriffs bei Spinoza ais Grundlage fur das Verstãndnis seiner Lehre vom Parallelismus der Attribute" Greutatea III și IV La o privire foarte superficială, superficială, Etica lui Spinoza lovește pe toată lumea prin armonia sa uimitoare în prezentarea gândurilor și sinteza îndrăzneață Această impresie este și mai intensă la studiul atent al acesteia, dar această armonie a prezentării nu exclude contradicțiile profunde care au loc nu numai în detalii, ci și în părțile cele mai elementare, esențiale ale sistemului Aceste contradicții indică doar că învățătura lui Spinoza nu este ceva mort, complet, ci conține material pentru multe concluzii și presupuneri fructuoase, conturează căile pentru cercetările viitoare în gândirea filozofică Acest lucru este valabil mai ales pentru problema atributelor, în raport cu care Spinoza poate observa o mare diferență în anumite perioade ale operei sale filozofice Această doctrină este în strânsă legătură cu doctrina sa despre suflet, în urma studiului atent al căreia toate contradicțiile în înțelegerea esenței atributelor și a sensului lor în sistemul lui Spinoza ies mai clar Pe baza acestei considerații se poate stabili: i) că paralelismul atributelor este o modificare ulterioară introdusă de Spinoza în sistemul său și că) în general, întreaga problemă a atributelor este de natură mult mai complexă decât toţi cercetătorii de până acum credeau Cea mai mare dificultate pe care a întâmpinat-o Spinoza în transformarea metafizicii lui Descartes în panteismul său strict a constat în modul de reglementare a relațiilor dintre lumea substanțelor spirituale și Atot-Unitatea Divină Nu existau astfel de dificultăți în raport cu atributul extinderii, din moment ce Descartes, deși a gândit corpurile ca substanțe separate, dar nu independente, ci ca părți formate din diviziune și unire de extindere infinită, adică spațiu, prin urmare, Spinoza nu a avut nicio dificultate deosebită în a declara toată

această masă de substanțe separate ca un întreg unic, un atribut al Cauzei Prime Divine și să le considere moduri trecătoare ale acestui atribut, apărând și dispărând din împărțirea și reunificarea lui niya părți împărțite Dificultatea de a înțelege substanțele spirituale a constat în faptul că Descartes le-a înțeles ca entități separate, complet independente, nelegate de întreg prin nicio relație directă, pe care Spinoza, cu tendința sa monistă, nu le putea accepta Drept urmare, el a decis să respingă punctul de vedere cartezian asupra acestei probleme și să compare organizarea substanțelor spirituale cu cele corporale, considerând și sufletele ca părți ale unui singur întreg - atributul divin al gândirii Cu o astfel de formulare a chestiunii, el trebuia să clarifice următoarele întrebări: i) în ce relație sunt sufletele față de conținutul lor, aflându-se în atributul gândirii,) în ce relație sunt ele între ele și, în final,) care este relația lor cu corpurile În problema sa, Spinoza nu putea lăsa aceste întrebări de bază fără răspuns, dar cu toate acestea nu a reușit să le finalizeze soluția, ceea ce desigur a provocat contradicții inevitabile în înțelegerea atributelor Желая уничтожить эти противорѣчія, Спиноза пытался совершенно измѣнить Декарторѣчія, Спиноза пытался совершенно измѣнить Декарторѣчія, Спиноза пытался совершенно измѣнить Декарторѣчія, Декарторѣчія въ Трактатѣ мы встрѣчаемъ новый взглядъ, по которому душа является просто модусемъ всилядъ, по которому душа является просто модусемъ всилядъ всилядъ присущей Божественной субстанціи, какъ атрибутъ, самостоятельное же ея сущестанціи сущестанціи сущестанціи сущестанціе сущестанціи самостоятельное же ея сущестанціи сущестанціе сущестанціи ціи, какъ индувидуальнаго творенія Dumnezeu se retrage în fundal El nu a putut exclude complet individualitatea din conceptul de suflet, deja în Tratat, din cauza lipsei de clarificare a relației dintre suflet, ca parte a unui atribut al gândirii, cu corpurile Dar deja în notele ulterioare ale Tratatului, și mai ales în Etică, această ambiguitate dispare, iar Spinoza se pronunță cu siguranță împotriva oricărui fel de independență individuală a sufletului, ca entitate separată Autorul acestui articol vede motivele unei astfel de schimbări, i) în noua interpretare a lui Spinoza a conceptului cartezian al libertății și) într-un efort de a-și aduce învățătura despre atribute, în special despre atributul gândirii, mai aproape de cea teologică interpretarea omniscienței divine Deci, în Etica lui Spinoza, conceptul de suflet ca substanță activă dispare complet, voința și mintea se transformă în simplu general Dawâni ijoif, Nasali of, Mahbiibi !, și multe altele De-Boer-Geschichte der Philosophie im Islam Scrierile savanților europeni referitoare la filosofia arabă surprind de obicei o singură epocă în dezvoltarea acestei filosofii - epoca împrumuturilor grecești care se termină cu Averroes, dar aceasta este doar o perioadă foarte scurtă pe toată durata lucrării gândirii filozofice arabe, care în investigațiile sale au continuat neobosit din ce în ce mai departe, creând noi sisteme Această lucrare nu s-a încheiat nici acum, doar rezultatele ei sunt încă în mare parte necunoscute Occidentului Deși această fază nouă în dezvoltarea filosofiei arabe este introdusă de cartea de față a lui Boer, care, după ce a extins granițele obișnuite ale cercetării oamenilor de știință europeni, a atins până atunci necunoscutul gânditor arab Ibn Haldûn'a Pieaver François - "Esquisse d'une histoire générale et comparée des Philosophies Médiévales" Autorul consideră că religiosul este direcția dominantă a gândirii în Orient din primele secole ale

creștinismului până în secolul al XV-lea Autorul consideră că Plotin este părintele acestei tendințe, care s-a pronunțat nu numai în arabă, ci și în știința europeană a perioadei scolastice În cartea sa, el face o paralelă între știința arabă și cea europeană, ținând cont nu doar de filozofie, ci și de matematică și științele naturii, într-un cuvânt, de întreaga cultură, exprimând totodată opinia că cultura musulmană este mult mai înaltă decât cultura creștină contemporană Cea mai mare importanță pentru dezvoltarea filozofiei musulmane, în opinia sa, sunt sectele musulmane - Mutakamai-Mun, Mutaciliți și adepți ai așa-numitei filozofii neoplatonico-aristotelice Averroes - "Metafizic" În această lucrare, Averroes ne oferă o expunere coerentă a gândurilor lui Aristotel despre "prima philosophia" Materialul este combinat în trei părți, întrucât autorul se referă, în primul rând, la lucrurile vizibile, sensibile în general, în al doilea rând, la principiile substanței și, în al treilea rând, la obiectele și natura cercetării științelor individuale Doar primele două părți sunt expuse sistematic și sunt explicate diferite tipuri de termeni metafizici Autorul revistei acordă o importanță deosebită publicării acestei lucrări, deoarece Averroes a fost unul dintre comentatorii proeminenți ai lui Aristotel Această lucrare este ceva la mijloc Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV Aștept un comentariu în sensul propriu al cuvântului, urmărind textul pas cu pas, și o parafrază Adevăratul său text arab a fost considerat pierdut și nu a fost marcat nici în bibliotecile europene, nici în bibliotecile estice, cu atât mai neașteptată a fost descoperirea lui Mustafa el- Qabbânî, un cunoscut editor de lucrări antice, care nu numai că a declarat existența acestei liste , dar a publicat-o ca o ediție terminată, pentru a regreta fără manuscrisele folosite de el Carlo Alfonso Nallino, în lucrarea sa: "Intorno al Kitâb* al-Bajân del giurista ibn Roshd", atrage atenția asupra manuscrisului încă puțin cunoscut "Das Buch vom Beweise", în care Averroes își expune părerile juridice Acest manuscris a apărut în colecția: Homenaje à D Francisco Codera en su jubilactiòn del Profsorado Estudios de erudición orientală cu o introducere a Ed Saavedra ° Zaragoza Averroes - Das Buch der Philosophie Cartea conține pe pagini mici două lucrări ale lui Averroes: i) "Apărarea filosofiei împotriva pretențiilor Revelației" și) "Rezumatul teologiei speculative" Însăși contradicțiile Coranului, potrivit autorului, necesită participarea minții la asimilarea lor, dar adevăratul sens al Scripturii este disponibil numai aleșilor Luată în acest sens, Scriptura nu contrazice câtuși de puțin rațiunea, întrucât adevărul este unul și nu se poate contrazice pe sine însuși, în timp ce erorile și abaterile de la dogmele Coranului se explică prin ignoranța masei, care, neputând să o înțeleg esența interioară, aderă prea strâns la expresiile exterioare A doua parte a cărții prezintă principala problemă teologică și enumeră cele mai importante școli teologice ale islamului Averroes - "Die Vernichtung der "Vernichtung der Philosophen" Gasâlis O nouă ediție a acestei cărți a apărut în - la Cairo, împreună cu alte două lucrări și în două părți, prima dintre care conține "Die Vernichtung der Philosophen" Gasâlís, iar a doua "Die Vernichtung der Vernichtung" Averroes La final este "Vernichtung der Philosophen"-Hôga Zâde Brusawi, gest - Faran Anton-Averroes und seine Philosophie, Anhang: Die Wi-derlegungen der Gelehrten betreffs der Aufstellungen der "Gamia" und die Antwort der Gamia auf dieselben Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV Gamia este, parcă, un compendiu al tuturor problemelor științifice ale Estului și Vestului, întocmit la Alexandria în , cu scopul de a media între ideile lor culturale opuse Editorul acestei

culegeri, în lucrarea sa din - , a publicat un fragment despre Averroes și filosofia sa Acest pasaj, împreună cu controversa pe care a provocat-o, este subiectul lucrării prezente a lui Faran Anton Autorul revistei o consideră extrem de interesantă din punctul de vedere al descrierii dezvoltării culturale și a vieții spirituale a islamului Kitâbu, -masâ'il fll-hilàf bein al-basrijín wal bagdâdijin al-kalâm fil-gawâhir "Teoria atomistă a substanței din cartea disputelor dintre Basrenser și Baghdadenser editată de Arthur Biram" Unul dintre cele mai interesante fenomene din domeniul teologiei arabe este învățătura atomistă a lui Mutakallimûn Până acum, această învățătură a fost cunoscută doar în expunerea școlii Askharit, dar prezenta carte introduce și cele mai vechi faze ale dezvoltării ei Sursa pe care se bazează întreaga expunere este opera lui Abu Raschîds I- , care a avut la dispoziție toată literatura vastă, acum complet dispărută, a școlii sale despre atomism Învățătura de la Basra este în contradicție directă cu învățătura de la Bagdad, mai corectă, din care Abù- -Kasîm este reprezentant Această învățătură de la Bagdad acordă o mare importanță în viața atomilor acțiunilor Divinității, care nu numai că creează atomi, dar îi poate distruge oricând În general , direcția Bagdad este foarte apropiată de Aristotel, mai ales în problema apariției corpurilor, care, în opinia sa, nu este o simplă combinație de atomi, ci rezultatul acțiunii celor patru forțe ale naturii: cald , rece, umed și uscat Acest studiu este împărțit în capitole IB, fiecare având propriul său titlu special Este foarte bogat în remarci foarte valoroase asupra esenței și caracterului tendințelor teologice din secolele al X-lea și al XI-lea Prof D Suter - "Die Araber ais Vermittler der Wissenschaften in deren Übergang vom Orient in den Okzident" Această carte mică este o schiță istorică a dezvoltării aspirațiilor științifice în islam și a influenței întrebărilor grecești de filosofie, voi θ Biblioteca "Runivers" RECENZIE Jurnalul, cultura culturală pentru această dezvoltare Această evaluare comparativă a culturilor greacă și arabă, luată dintr-un punct de vedere nou și original, face ca lectura acestei lucrări să fie foarte interesantă Taftazani-"Comentariu la Dogmele Nasafi" Taftazani este unul dintre reprezentanții acelei tendințe în filosofia arabă, care și-a stabilit ca scop studiul și fundamentarea problemelor teologice În comentariile sale asupra textului Nasafîs din , el aduce multe idei filozofice foarte interesante din punctul de vedere al caracterizării direcției acestei epoci, ceea ce ne face să-l considerăm unul dintre filosofii marcanți ai acestei epoci Autorul revistei atribuie același înțeles cărții Maulawî Ahmed eí-Gindí și Hajâlî, publicată de Mohammed'oNn> Ali el'Qasâm Reprezintă concepțiile teologice specifice secolelor al XII-lea, al XIV-lea, al XV-lea și al XIX-lea Problema lui Dumnezeu și proprietățile Sale pe baza acestor lucrări capătă o nouă lumină Abu Laith es-Samarkandi - Die Warnuug an die Sorglosen, am Rande: Der Garten der Wissenden Cartea de față este interesantă din punctul de vedere al relației dintre credință și cunoaștere, o chestiune care acum a primit cea mai mare tensiune în Islam, deoarece Abu-Laith, autorul cărții, este unul dintre teologii musulmani de seamă, cu a cărui părere sunt de acord majoritatea ortodocșilor, adepții dogmei și tradiției Abu Kerim el-Maruni-cDie Wage der Urteile " Autorul comentează principiile etice împrumutate din catolicism Abu Hajjan el-Tauhidi-Zwei Abhandlungen, die erste über die Freundschaft und den Freund, die zweite über die Wissenschaften Prima dintre lucrările de mai sus are un caracter etico-poetic; conţinut, al doilea enumeră ştiinţele teologice şi alte ştiinţe din Orient Abu Nasr al-Farabi - "Das Buch der Ansichten

der Idealge-meinde" Aceasta este o ediție orientală a unui text arab publicat de pr Dieterici sub titlul "Der Musterstaat" Heirallah Üstfan - "Die Reiche der Natur und der Mensch Cartea expune istoria naturală și psihologia Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV scopul apologeticii creştinismului Girgis Farg Sfeir-Der Ursprung des Menschen und der Dinge urmărește același scop, mai ales împotriva teoriei lui Darwin În același spirit creștin-ortodox se află și filosofia aceluiași autor, prezentată de acesta în două părți: i) Der Mensch și) Die Logik Abdel Aziz ben Abderrahman Gaballah - "Der wahre Beweis fur die Existent des Schopfers und die Unhaltbarkeit der Ansicht der Philosophen und der Leugner der Wunder" Conceptul de filozofie, din punctul de vedere al lui Gasali, este definit ca heterodoxie Este subdivizat în departamente tradiționale Cartea merită atenție din punctul de vedere al ideilor științifice ale islamului ortodox modern Deși evident conservatoare în direcție, conține și multe idei noi Hasan ibn Masud el-Jusi-Ober die Beurteilung der Wissen-schaft, des Lehrers und des Schülers În lucrarea sa, autorul oferă o scurtă privire de ansamblu asupra stării și dezvoltării științei musulmane Horren consideră că acest eseu este o recenzie, și nu o enciclopedie, precum cea a lui Brockelmann Rafael Altamira - "Notas sobre la Doctrina histórica de Abend-jaldûn Ibn Haldùn în lucrarea sa consideră istoria ca o disciplină filozofică și încearcă să-i stabilească principiile de bază Kõberle, Justus - "Die geistige Kultur der semitishen Võlker" Pentru a înțelege filosofia unui popor, este foarte important să ne uităm mereu la starea întregii sale culturi spirituale În acest sens, lucrarea de față poate fi de mare ajutor studiului filosofiei arabe În primul rând, se referă la cultura externă, apoi spirituală Autorul a ales ca material principal pentru observațiile sale evreii și arabii, transferând toate concluziile sale obținute pe baza observațiilor acestor popoare tuturor semiților În baza viziunii lor asupra lumii, potrivit autorului, se află egocentrismul În psihologia lor, el subliniază în special dominația sentimentelor și a intereselor religioase Dintre alte lucrări care urmăresc același scop și care se remarcă prin aceeași minuțiozitate, autorul numește "Études d'histoire orientale" * Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV Carra de Vaux; și "Die religiõs-politischen Oppositions-parteien im alten Islam" de J Wellhausen Tripodo, Pietro - "Lo stato degli studii sulla Musica degli Arabi" Teoria muzicii, potrivit anticilor, este foarte strâns legată de domeniul filosofiei, deoarece se bazează pe principii speculativ-matematice Tripoli examinează toată literatura cunoscută până acum din acest punct de vedere și ajunge la concluzia că doar primii pași au fost făcuți spre clarificarea acestei vechi probleme filozofice și matematice Și de Vlieger - Kitâb al Quadr - "Matériaux, pour servir a l'étude de la doctrine de la prédestination dans la théologie musulmane" Orice expunere completă, pe deplin completă a dezvoltării gândirii filozofice arabe este acum aproape imposibilă, din cauza numărului foarte mic de lucrări pe acest subiect, dar și din cauza absenței aproape completă a materialelor sistematizate În acest sens, opera sus-numitului autor este o mare contribuție la știință Filosofia lumii musulmane este în strânsă legătură cu latura dogmatică a Coranului și, în general, nu poate fi delimitată puternic de domeniul teologiei și, prin urmare, lucrarea lui Vlieger, care se ocupă în esență de problema teologică, este de mare importanță şi pentru istoria filozofiei În lucrarea sa, el caracterizează tendințele filozofice din islam după Gasali - secolele XIII, XIV, XVI și XVII și publică texte arabe necunoscute până acum Ibn el - Athîr f , ibn Qajim el-Gauzîja f ,

Quastallânît , comentator al lui Bochâri și Quâdîzâde f , iar o traducere foarte bună a acestor texte le face destul de accesibile chiar și neo-orialiștilor A doua parte a cărții este un text arab - două pasaje din scrierile lui Ibn el - Athîr Prima secțiune este o introducere în teologia Coranului, în timp ce restul conțin doctrina libertății, responsabilității, predestinarii conform Coranului, tradiția profeților și teologia musulmană Heft Ueberweg-Heinze , "Grundris der Geschiehte der Philosophie der patristischen und schplastischen Zeit" În lucrarea de față de la - pp-, se oferă o scurtă trecere în revistă a primelor două, perioade ale filosofiei arabe ca bază Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV este necesar să se ia în considerare religia și caracterul poporului, în legătură cu dezvoltarea sa culturală, pe baza poziției că, pentru a înțelege filozofia arabă, este necesar să se studieze alte științe care sunt strâns legate de aceasta și să se bazeze pentru ea concluzii Literatura de filozofie arabă în limbile europene este destul de numeroasă Alături de Brokelman, un cunoscut istoric al filosofiei arabe, autorul îi numește pe Huart'a și Pizzi În plus, există o serie de publicații și articole mai mici pe același subiect, dintre care cele mai importante sunt prezentate în această recenzie Abu Bekr Mohammed ben Mohammed ben al Walid al Fihri al Turtusehi ben abi Randaka - "Lampa regilor" Ahi Rande: Gasali-"Sfat către regi" Ambele lucrări au fost publicate la Cairo între - și - Ediția de față este aproape aceeași cu prima, fără modificări Autorul primei lucrări s-a născut la Tortosa, în Spania, a călătorit în Orient și a murit la Alexandria în A scris aceeași lucrare din cei ani înainte de moartea sa în FustâlHs, suburbia de nord a Cairo, și i-a dedicat-o lui Wisir'io al - Mamûn'y Pe de pagini, în de capitole, descrie greșelile și erorile guvernului și exaltă virtuțile regelui Alături de exemplele lui Solomon și ale faraonilor biblici, pentru a confirma raționamentul său despre puterea regală, sunt date nenumărate ziceri ale înțelepților arabi, perși și indieni A doua lucrare este o traducere arabă a originalului persan, compilată de Gasali și dedicată lui Mohammed'y ben Malikschach'y: Abu-l-Abbas Ahmed ben Abdelhalim ben Abdessalóm ben Taimija Eine Sammlung von Abhandlungen, Pentru un studiu cuprinzător al filozofiei oricărei perioade, este foarte important să vă familiarizați cu scrierile oponenților săi Pentru filozofia arabă a perioadei luate în considerare, unul dintre cei mai proeminenți oponenți este ibn Taimija În opera sa, el este un oponent înflăcărat al tendinței aristotelice în filozofie Această lucrare prezintă un mare interes nu numai datorită expunerii opiniilor sale teologice și etice, ci și iar din punctul de vedere al atitudinii sale față de creştinism · · :'"'-■ Biblioteca "Runivers" REVISTA JURNALOV Obaid ed-Darir - "Die Freude der Betrachtenden in der Erklã-rung des Buches des Herrn der Wélten" Interesul filosofic al acestei lucrări constă în citarea de către autor a lucrărilor multor filozofi ai timpului clasic, de exemplu Bagawi f iiib, Gasali Samarquandi f , Razi t , Ganzi t , ibn Taimija f etc În plus, Die Belebung der Religionswissenschafften de Gasali publicat împreună cu ea este foarte importantă Bichari - "Die Leirer der Wissenschafften" Logica lui Bichari a fost tipărită de multe ori și, după cum mărturisesc numeroase comentarii, a avut un mare succes în India, patria autorului Începe cu o definiție a cunoașterii și o teorie realistă a cunoașterii Urmează apoi o expunere a principalelor legi ale logicii Erklãrungen des Mohammed Bedreddin abu Firas en-Naasani aus Haleb Kairo = Hafid et-Taftazani f a compilat o mulțime de lucrări științifice în general și, printre altele, comentarii despre logica

strămoșului său Enciclopedia sa menționată mai sus este foarte extinsă și se referă în principal la literatură, științe juridice și filozofie Principalele propoziții apărate de el sunt următoarele: i) Filosofia teoretică este mai înaltă decât cea practică) Logica este o parte importantă a filosofiei, dar nu numai propedeutică Mai presus de toate științele, el plasează teologia - regina tuturor științelor, în timp ce logica este slujitorul ei Una dintre părțile vaste ale sistemului său este dovada existenței lui Dumnezeu Qosehairi - "Știința misticismului însoțită de glorie de către Prințul Islamului Zakariya al Ansari" Direcția deosebit de mistică în filosofie domină în epoca noastră în Orient Se manifestă nu numai în raționament abstract, ci pătrunde și în viața științifică, politică și practică Lucrarea de față este una dintre cele mai semnificative în această direcție Introduce, printre altele, concepțiile filozofice ale secolului al XV-lea, și citează, de asemenea, o mulțime de ziceri ale misticilor antici, oprindu-se în același timp și asupra interpretării celor mai importanți termeni mistici atât din domeniul teologiei, cât și al eticii Biblioteca Runiverse REVISTA JURNALĂ Nur-ud-Din Abd-ur Rahman Jami - Lawaih, un tratat despre sufism, cu facsimilul vechii doamne traducere, de Whinfield și Mirza Muhammed Kazwini și prefață despre Influența filozofiei grecești asupra sufismului, erschienen în: Oriental Translation Fund Gami (în engleză Jami), traducerea ale cărei lucrări face obiectul acestei lucrări, pe lângă darurile sale poetice, este cunoscut și ca autor al unor foarte importante comentarii filozofice și mistice Traducatorul pare să fie bine familiarizat cu natura și direcția misticismului în islam Își prefață traducerea cu o scurtă prefață, în care oferă o privire de ansamblu asupra influenței scriitorilor-filozofi greci asupra sufismului Urmează însăși traducerea Până acum, el era cunoscut, doar în domeniul medicinei, nimeni nu știa despre lucrările sale de filozofie, cu atât mai valoroasă este publicația de față a lui Mustafa În cartea sa, ibn Hindu se ocupă de filosofia greacă și, întâmplător, citează zicalele a aproape cincizeci de înțelepți greci, printre care, alături de nume cunoscute, numește numele unor filosofi minori, dintre care majoritatea nu au fost cunoscute până acum de niciun istoric a filozofiei Tabarsit - "Streitfragen" Autorul revistei exprimă opinia că traducerea operei lui Tabarsi, care are un caracter religios și polemic, ar fi o mare contribuție la istoria culturii arabe, întrucât această lucrare prezintă un mare interes din punctul de vedere al dezvoltării a aspirațiilor politice și a ideilor teologice și filozofice ale islamului în secolele XI și XII tiya Avicenna-Oeconomica Maschriq , nr , si Revista al-Maschriq, apărută în Bayreuth, a publicat în numerele sale pentru noiembrie și decembrie , pe baza unui manuscris, un eseu până acum necunoscut al lui Avicenna, cu titlul "Die Leitung" Se ocupă de etica individuală, tratând în detaliu întrebări despre relația fiecărei persoane cu soția, copiii, casa și servitorii sai Horten, M-"Das Buch der Genesung der Seele, eine philosophi-sche Enzyklopãdie Avicennas", II Serie, die Philosophie, III Gruppe und XIII Teil: die Metaphysik Avsiennas enthaltend die Metaphy- Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV sik, Theologie, Kosmologie und Ethik, übersetzt und erlautert Rudolf Haupt New-York și Lieferung von S - În această parte a lucrării sale, Avisenna analizează întrebări despre relația dintre formele de ființă și materie, despre categorii, despre concepte de diferite feluri și relația lor, despre cauzele tuturor fenomenelor și, în sfârșit, despre Prima Cauză, Dumnezeu În loc de cele patru cauze obișnuite, el numește cinci, distingând elementul de cauza

materială Textul este însoțit de numeroase citate din Toma de Aquino și Aristotel În încheierea recenziei sale asupra literaturii filozofice arabe, autorul enumeră cele mai importante, și cele mai interesante din punct de vedere filozofic, lucrări din domeniul literaturii turce Max Brahn - Beri chte über die Kant-Literatur von - Greutatea) Chamberlain-Houston Stewart "Immanuel Kant, die Personlichkeit als Eintührung in das Werk") Simmel Georg - "Kant" Sechzehn Vorlesungen, gehalten an der Berliner Universitar,) Simmel Georg-Kant und Goethe, Cartea Simmefn-Kant und Goethe, care este, parcă, un supliment al operei sale principale, oferă în esență foarte puține noutăți în comparație cu ceea ce autorul a spus deja în lucrarea sa principală despre Kant Aici el își extinde concluziile doar comparând Kant cu Goethe Cealaltă lucrare a lui, Kant, precum și cea a lui Chamberlain despre Kant, prezintă mult mai mult interes în ceea ce privește completitatea și originalitatea - acestea sunt trăsăturile lor comune, dar în orice altceva cele două lucrări sunt foarte diferite În primul rând, în cantitate În timp ce lui Chamberlain i-au trebuit de pagini doar pentru a vorbi despre personalitatea lui Kant, Simmel s-a limitat la a -a, ceea ce i-a fost suficient pentru a atinge însăși esența tuturor scrierilor majore ale lui Kant Cu Chamberlain, toată atenția este concentrată asupra personalității lui Kant, în timp ce Simmel părăsește latura psihologică complet, la umbră și are în vedere doar ideile principale ale operelor sale Limbajul lui este pur abstract, sărac, greu de înțeles, dar precis și strict științific Tonul este obiectiv calm, gândul este mai logic Biblioteca "Runivers" REVIEW ZHURNALOV; Skye Chamberlain, pe de altă parte, este foarte verbos, discursul său este impregnat de sentiment profund și împodobit cu o masă de expresii retorice și exemple El urmărește o sarcină mult mai largă - de a determina semnificația culturală a întregii epoci kantiene, în timp ce Kant însuși este întruchiparea idealurilor sale, din care provine un devotament fanatic față de el, provocând o atitudine părtinitoare, adesea nedreaptă, față de toți adversarii săi literari, în special Spinoza şi Schopenhauer Deja în însăși împărțirea operei lui Ghamberlain se manifestă o mare originalitate El îl împarte în șase capitole, fiecare dintre acestea fiind dedicat unei revizuiri și evaluări critice a viziunii asupra lumii a următoarelor șase persoane: Goethe, Leonardo de Vinci, Descartes, Bruno, Platon și Kant Autorul le compară pe toate și își prezintă viziunea asupra lumii nu în funcție de surse, ci pe baza înțelegerii sale subiective, ceea ce, desigur, face foarte dificilă raportarea critică la concluziile sale Deosebit de interesant este capitolul despre Descartes, pe care l-a înțeles și apreciat destul de corect, mai slab decât celelalte despre Bruno Aprecierea lui Kant este însă extrem de unilaterală, pur psihologică, din care deduce cu absolută necesitate dualismul sistemului său Autorul găsește mult subiectiv în raport cu Chamberlain "și cu diverse științe, deși în același timp își recunoaște foarte marea erudiție Rezumând evaluarea critică a cărții lui Chamberlain, autorul declară că, în general, sarcina sa - de a oferi o înțelegere corectă a personalității lui Kant și de a stabili semnificația sa culturală - ar trebui considerată un eșec, întrucât în acele părți ale lucrării care se ocupă de aspecte generale întrebări, concluzii psihologice și presupuneri, acolo Chamberlain dă pagini cu siguranță geniale, dar din păcate foarte puține originale Aceeași evaluare a personalității lui Kant, dar realizată și mai conștiincios, poate fi găsită la mulți biografi ai lui Kant, precum Riehl, Kuno-Fischer și alții, în acele părți în care este necesară o analiză profundă, luarea

în considerare a esenței și ideilor lui Kant lucrări, există opera lui Chamberlain își pierde din vizibilitate și doar în zadar obosește cititorul, fără a da ceva esențial Dar atitudinea lui Batshei față de Kant este complet diferită - el este un admirator calm și serios al lui Kant, care Biblioteca "Runivers" REVIZUIRE JOURNALOV el nu mai încearcă să evalueze din punct de vedere psihologic, ci din punct de vedere pur filozofic, stând pe care * neagă categoric opinia foarte răspândită despre primatul rațiunii practice asupra teoreticului în filosofia sa Cea mai mare parte a lucrării sale este dedicată unei critici serioase, destul de științifice și obiective a principalelor prevederi ale sistemului kantian El se oprește în special asupra judecăților a priori, încercând să rezolve contradicțiile ascuțite care se află în înțelegerea lui a categoriilor și a relației dintre subiect și obiect' Cea mai valoroasă, în opinia autorului, este partea din opera lui Bishtei, care tratează etica lui Kant și în care se pot găsi o mulțime de remarci critice noi, originale și extrem de adevărate și interesante Deși, declară autorul, această critică este în mare măsură subiectivă, întrucât Simmel nu ține cont deloc de condițiile personale și istorice care au însoțit scrierea de către Kant a acestei lucrări, considerând-o exclusiv din punct de vedere abstract În concluzie, atinge, ca de obicei, estetica lui Kant, observând imediat tot ce este important și valoros și trăgând concluzii remarcabile în profunzime La sfârșitul recenziei sale, Bgaba remarcă încă o dată importanța științifică importantă a cărții Sim-megia, constatând că autorul și-a făcut față sarcinii sale serioase în cel mai bun mod posibil N Anikieva Biblioteca "Runivers" ANUNTURI Cercetare filozofică = = oozrishya, etc , publicată sub redacția prof G Chelpanova CONŢINUT TI Vol Shimansky, A K Doctrina lui Kant și Spencer despre spațiu Chelpanov, G I Despre filozofia imanenta Raport de activitate Psych Seminarii pentru - TI Vol al -lea Shcherbina, Doctrina lui A M Kant despre lucrul în sine Weinstein, A E Doctrina realității Schubert-Soldern Chelpanov, G I Avenarius și școala lui TI Vol al -lea Shcherbina, A M Doctrina lui Kant despre lucrul în sine (sfârșit) Zѣnkovsky, VV Starea actuală a problemei psihofizice Shpett, G G Problema cauzalității în Hume și Kant (Introducere) Chelpanov, G I Apriorism și empirism (replica prof Gilyarov) TI Vol al -lea Shpett, G G Problema cauzalității în Hume și Kant Chelpanov, G I Recenzia Op I S Vândut "On Memory" Raport de activitate Psych Seminarii pentru anii - T II Emisiune al -lea Blonsky Doctrina lui Berkeley despre realitate Prețul pentru fiecare număr este de p Depozitul de publicații în redacția revistei "Întrebări de filosofie și psihologie" și în librăria lui N P Karbasnikov, Moscova, Mokhovaya, împotriva Universității Biblioteca "Runivers" ANUNTURI În toate librăriile cunoscute DE VÂNZARE: Prof A I Vvedensky Eseuri filozofice Problema, I Despre filozofie în Rusia, despre misticismul și critica lui V S Solovyov, despre liberul arbitru, despre sensul vieții, despre raportul dintre credință și cunoaștere Prețul pe care îl frec V Windelband Istoria filosofiei antice Traducere din germană, ed prof A I Vvedensky a -a ed Preț ruble V Windelband Istoria noii filosofii în legătură cu cultura generală și științele individuale Ed a II-a, reeditată de Prof A I Vvedensky pe a -a germană volume Pret d rub LUCRĂRI Societatea Filoteofică din Sankt Petersburg; Problema I Descartes Reflecții metafizice Transl editat și cu un articol de Prof A V Vvedensky, Descartes și raționalismul Preț I p Numărul II şi III, Malebranche Căutarea adevărului Transl ed și cu un articol de E L Vadlov Pret ruble Numărul IV, Berkeley "Tratat despre începuturile cunoașterii umane Transl ed și cu un articol de N G Debolsky Pret cop Problema V

Aristotel Etică Transl și articol introductiv θ, L, Vadlov Prețul pe care îl frec cop Biblioteca "Runivers" ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE ȘI PSIHOLOGIE Abonamentul pentru este deschis XX pe revista XX "VESTNIK EDUCATION" Revista își propune să clarifice problemele educației și creșterii pe baza pedagogiei științifice, în spiritul societății, al democrației și al liberei dezvoltări a individului În acest scop, revista urmărește dezvoltarea ideilor pedagogice, starea actuală a educației și educației în Rusia și în străinătate și oferă, de asemenea, recenzii sistematice ale cărților nou publicate despre pedagogie, științe naturale, științe sociale și altele, despre reviste pentru copii, publicații publice și cărți pentru copii În plus, revista conține articole de știință de popularitate despre diferite ramuri ale cunoașterii și artei, eseuri literare și pedagogice, povești, memorii și așa mai departe Cu această redacție, jurnalul a fost prezenți de: Doctor în Filosofie V Henri (Victor Henri), Yu I Aikhenvald, A D Al'ferov, prof V M Arnoldi, Dr D D Bekaryukov, Yu A Bunin, I A Bunin, prof A V Vasiliev, V P Vakhterov, K N Wentzel, Yu A Veselovsky, prof R IO Vipper, A F Hartwig, priv -iots A V Gorbunov, S T Grigoriev, A E Gruzinsky, A G Dauge, E A Zvyagintsev, N N Zlatovratsky, Pr -Conf univ V N Ivanovsky, Pr -Conf univ II A Ivantsov, Dr V E Ignatiev, prof N A Kablukov, prof I A Kablukov, prof M M Kovalevsky, prof H M Kulagin, E I Lozinsky, prof T V Lokot, A I Lototsky, S P Melgunov, prof i I Mechnikov, N Mirovici, H F Mihailov, S I Moravsky, H M Nikolsky, prof D N Ovsyaniko-Kulikovsky, prof I G Orshansky, prof A P Pavlov, prof A A Radtsig, G Rokov, pr -asoc P Ή Sakulin, pr -conf E D Sinitsky, L D Sinitsky, S G Smirnov, N V Speransky, Pr -Conf univ B I Syromyatnikov, G A Falbork, C) din A t Fortunatov, L B Khavkina-Hamburger, V P Khoprov, V I Iarnolusky, N V Cehov, Prinț D I Shakhovskoy, prof F F Erisman, Dr Vl I Yakovenko, V E Yakushkin, E N Yanzhul, acad I I Vnzhul și mulți alții Revista este publicată de ori pe an (revista nu apare în lunile de vară); în fiecare carte a revistei există mai mult de de coli tipărite Prețul abonamentului: un an fără livrare ruble, cu livrare și expediere ruble, în jumătate de an ruble; cu expediere in strainatate p k ; pentru studenți și persoane insuficiente, prețul se reduce cu p Se acceptă abonament: în redacție (Moscova, Arbat, Staro-Konyushenny per , satul Mikhailova) și în toate librăriile importante din ambele capitale gg Nerezidenții sunt rugați să contacteze direct editorul Editor-editor Dr H F Mihailov Biblioteca "Runivers " ANUNTURI NOTE DE STUDIU Universitatea IMPERIAL Kazan pentru Notele științifice conțin: I În catedra de științe: cercetarea științifică a profesorilor și cadrelor didactice; rapoarte și observații, prelegeri și discursuri publice; rapoarte despre călătoriile științifice de afaceri și extrase din acestea; lucrări științifice ale studenților, precum și lucrări ale persoanelor din afară recomandate de facultăți II În departamentul de critică și bibliografie: recenzii profesorale ale tezelor de master și doctorat depuse la Universitatea din Kazan și lucrări ale studenților depuse pentru premii; articole critice despre cărți și eseuri nou apărute în Rusia și în străinătate în toate ramurile cunoașterii, recenzii bibliografice și note III Cronica universitară: extrase din procesele-verbale ale ședințelor Consiliului; rapoarte despre dispute, articole despre revizuirea colecțiilor și starea instituțiilor de învățământ și auxiliare din universitate, eseuri biografice și necrolog ale profesorilor și altor persoane care au fost apropiate de Universitatea din Kazan, revizuirea predării, distribuirea prelegerilor, raport de act etc IV* Aplicații: cursuri universitare pentru profesori și lectori; monumente istorice și literare, cu

comentarii științifice, și monumente cu semnificație științifică și nefăcute încă publice Notele științifice sunt publicate lunar în cărți de cel puțin file, fără a lua în considerare extrase din protocoale și aplicații speciale Prețul abonamentului pe an cu toate aplicațiile ruble Cărțile individuale pot fi obținute de la editori pentru frecare Abonamentul este acceptat de Consiliul Universității Editor A Alexandrov Tipărit după definiția Consiliului Universității Imperiale Kazan* Questions of Philosophy, vol Biblioteca "Runivers" ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE ȘI PSIHOLOGIE "Abonamentul ZDAH PENTRU ACCEPTAT Singurul din Rusia YaTRTGrP À ITT 'ODdlD popular-științific fllJ GPAL D pe probleme de spiritualism, psihism, mediumnitate și misticism Revizuirea și studiul unor teorii și fapte puțin cunoscute: telepatie, clarviziune, transmitere a gândurilor, personalitate divizată, obsesie, somnambulism, magnetism animal, mediumism, hipnotism, spiritism și alte fenomene și fapte oculte) Un cuvânt independent în afara școlilor și a partidelor pe toate problemele controversate ale științei și vieții Iese de cel puțin ori pe lună în numere de la una la coli tipărite Articolele sunt însoțite de desene explicative, desene și portrete, după caz Sunt postate recenzii ale cărților noi și vechi; clarificări și răspunsuri editoriale la întrebările și scrisorile abonaților Secțiunea literară va conține nuvele, nuvele, romane, poezii și nuvele care corespund direcției revistei În ultimii ani, în jurnal, printre alte articole, au fost publicate: prof F Myers - "Despre viața de apoi" și "Fantome intravitale"; profesorul A Butlerov - "Articole despre mediumitate"; A Aksakov - "Animism și spiritualism";Prof N Wagner - "Fotografie a unei mâini invizibile"; A Dassier - "Pozitivismul în domeniul spiritismului"; Prof C Richet - "Ar trebui să studiem spiritismul"; Dr J Maxwell - Fenomene psihice, Dr M Prince - "Pluralitatea personalității"; prof C Lombroso - "Case neliniştite"; A Scholengaufra - "Despre viziunea spirituală"; Dr Du Prel - "Sufletul ca principiu organizator"; M Saburova - "Moartea este doar o metamorfoză"; prof Charcot - "Despre somnambulism și hipnotism"; Dr Okhorovich - "Prelegeri despre magnetismul animal"; A Wallace - "Darwinismul spiritual";Prof W Crookes - "Despre relativitatea cunoașterii umane"; P Chistyakova - "Istoria magiei și superstiției"; "Kant ca spiritist"; "Radiumul și clarviziunea", etc ; apoi Rapoartele Societății din Londra pentru Cercetare Psihică a Societății Spiritualiste Ruse etc Lpplmriyap Iiъiya· în Rusia: timp de un an ruble, pentru */, un an ruble IUDIIINMSSH TSGSh În străinătate timp de un an ruble, pentru I\Uni V G JD Γ IZ,,ZΛ, L \LD,AG X "PROBLEME DE FILOZOFIE ȘI PSIHOLOGIE" de vânzare "Proceedings of the Moscow Psychological Society": Problema II Immanuel Kant Prolegomene la orice metafizică viitoare Pe Vlad Solovyov Ed al treilea Prețul pe care îl frec copeici, cu transfer eu r k Problema III Despre liberul arbitru Rezumate și articole ale membrilor Societății de Psihologie Preț ruble cu retrans p k Numărul K G V Leibnits Opere filozofice alese cu portretul lui Leibniz, ed V P Preobrajenski Ed al -lea C i r k Pentru expediere k Problema VI E Kerd Hegel Traducere din engleză sub redacție și cu prefața cărții S N Trubetskoy Cu anexa unui articol despre Hegel Vl S Solovyova Preț și r k Edițiile Societății de Psihologie din Moscova: K Fisher Arthur Schopenhauer Transl cu germana ed V P Preobrajenski M XVI + p C p G A Girn Analiza universului în elementele sale Traducere din franceza Cu o prefață de S I Starynkevich Preț ruble pr Paulsen Introducere în filozofie a -a ed Pe cu el ed V P Preobrajenski Preț ruble I A Walter Motorul principal este ereditar C k Mijloc și constanță Tradus din chineză de D P Ko-nissi Ts J la k M S Korelin Umanismul italian

timpuriu și istoriografia sa Studiu critic TI C p Al lui Eseuri din istoria gândirii filosofice în Renaștere Contemplarea lumii de Francesco Petrarh C k V N Ivanovski Eseu despre viața și opera lui N Ya Grot C k Al lui Sistemul de discipline din universitățile noastre și aplicarea lui la științele filozofice a m C k ' A Ben Psihologie vol II Traducere și prefață de Vl N Ivanovski M C p k , elevii i p k pr Paulsen Fundamentele eticii Transl s (permisiunea autorului) a -a germană ed ed Vl N Ivanovski M ° -C p k · N Ya Grot Despre suflet în legătură cu învățăturile moderne despre putere Se construiește experiența filosoficului și eu C k L Lopatin Sarcini pozitive ale filosofiei, vol II C p Al lui Conceptul de inducție C k Al lui Prințul S N Trubetskoy și perspectiva sa filozofică generală C k * β Dr Karl du Prel Filosofia misticismului sau dualitatea unei ființe umane Transl cu el M S Aksenova SPb C p k Carte S N Trubetskoy Colecție completă de lucrări în volume Preț cu abonament ruble A apărut: volumul IV "Doctrina Logosului", volumul I "Articole publicistice" volumul II "Articole filosofice", C pentru I și IV vol p k , III t - p N D Vinogradov Filosofia lui David Hume Partea I Filosofie teoretică C I p k Biblio "Runiverse"